

UNIVERZITA KARLOVA
Právnická fakulta

Vojtěch Hau

Formální a jazykové aspekty soudních rozhodnutí

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Katedra: Katedra teorie práva a právních učení

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11. 9. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 205 116 znaků včetně mezer.

Vojtěch Hau

V Praze dne 11. 9. 2023

Poděkování

Děkuji prof. Zdeňku Kühnovi coby vedoucímu této práce za jeho četné podněty, čas, připomínky a za projevené nadšení k tématu práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Styly soudních rozhodnutí ve světě.....	4
1.1 Druhy makrostruktury a vnitřní logiky soudních odůvodnění	4
1.2 Volná a vázaná aplikace práva	6
1.3 Tři podoby soudcovského rozhodnutí ve srovnávacím pohledu	7
1.3.1 Francouzský styl.....	8
1.3.2 Angloamerický styl	12
1.3.3 Německý styl.....	15
2 Forma a struktura českých soudních rozhodnutí	23
2.1 Právní úprava formy a struktury soudních rozhodnutí	24
2.1.1 Ústavní pořádek	24
2.1.2 Občanský soudní řád	25
2.1.3 Podzákonné a jiné právní předpisy	28
2.2 Jednotlivé části odůvodnění.....	30
2.2.1 Čeho se žalobce domáhal, z jakých důvodů a jak se vyjádřil žalovaný	30
2.2.2 Které skutečnosti má soud za prokázané, na základě jakých důkazů, jaký závěr o skutkovém stavu učinil a jak hodnotil důkazy	32
2.2.3 Jak soud posoudil věc po právní stránce	36
3 Podoba analýzy a sběr dat.....	41
3.1 Podoba analýzy.....	41
3.2 Kritéria analýzy a výzkumné otázky.....	41
3.3 Zkoumaný soubor rozhodnutí	43
4 Výsledky analýzy a diskuze.....	46
4.1 Číslování odstavců, nadpisy a členění textu.....	46
4.2 Vyjádření účastníků řízení	48
4.3 Zjišťování skutkového stavu.....	49
4.3.1 Dílčí skutková zjištění.....	49
4.3.2 Opisování obsahu důkazních prostředků.....	50

4.3.3	Závěr o skutkovém stavu, nesporné skutečnosti a hodnocení důkazů.....	51
4.4	Právní posouzení – právní předpisy.....	52
4.4.1	Samostatná citace zákona.....	52
4.4.2	Problém chybějící aplikace právní normy a souhrnné právní posouzení?	54
4.4.3	Bezkontextové premisy aneb problém nevyjádřené souvislosti.....	56
4.5	Právní posouzení – judikatura a odborná literatura	58
4.5.1	Neurčité citace judikatury a prázdné odkazy	59
4.5.2	Nedostatečná aplikace pravidel vycházejících z judikatury	59
4.5.3	Odkazy na odbornou literaturu	60
4.6	Mezigenerační propast nelze vysledovat.....	61
4.7	Jazyk soudních rozhodnutí	63
4.8	Česká rozhodnutí jako součást německého stylu	66
	Závěr	68
	Seznam literatury	74
	Seznam příloh.....	81
	Příloha č. 1 – Seznam analyzovaných rozhodnutí.....	82
	Abstrakt.....	88
	Klíčová slova:	88
	Abstract	89
	Keywords:	89

Úvod

V souladu s dělbou moci a ideou práva spojenou s kodifikací rozhoduje soudce případy ne podle libovůle, která je nežádoucí, ale podle práva, jehož základem jsou pravidla tvořená zákonodárcem. Pro kontrolu, zda soudce nevstupuje do vod libovůle, slouží odůvodnění soudního rozhodnutí. Aby byla tato kontrola řádná, stanovuje zákonodárce minimální požadavky na podobu odůvodnění.

Nelze se však spokojit s pouhým naplněním těchto požadavků – pro kvalitní odůvodnění je navíc žádoucí srozumitelnost, jasnost, stručnost, odhacení všech důvodů nebo vysvětlování. Ze světa konkrétnějších požadavků stanovených normotvůrcem, které se pohybují v dichotomním prostoru buď v části *splněno*, nebo v části *nesplněno*, se dostáváme naopak do propojené, kontinuální škály, kde lze rozlišovat *vhodnější* od *méně vhodného* nebo *srozumitelnější* od *méně srozumitelného*.

Chtějí-li soudci vydávat legální rozhodnutí, postačí jim nacházet se v části *splněno*. Chtějí-li ale posilovat vnitřní legitimitu soudní moci a napomáhat vývoji a funkci práva ve společnosti, musí vzít v úvahu i tu druhou, kontinuální škálu. Svou legitimitu totiž neodvozují od vůle lidu projevené ve volbách, ale získávají ji zejména ze své neustálé činnosti, jejíž nejviditelnějším výstupem jsou soudní výroky, které musí být srozumitelně vysvětleny. Proto je důležité nejen to, jak soudy rozhodují, ale do velké míry i to, jak tato svá rozhodnutí odůvodňují.

A právě odůvodnění z tohoto pohledu je výzkumnou oblastí této práce, užším tématem se stanou formální, jazykové a strukturální aspekty odůvodnění soudních rozhodnutí. V českém kontextu lze toto téma nejlépe sledovat v oblasti civilních rozhodnutí.¹ I díky své důležitosti a relativnímu stáří právní úpravy, která v základu sahá až do 60. let 20. st., je tato oblast v českém právním prostředí značně prozkoumaná. Nicméně tato probádanost se týká spíše toho, jaká by měla rozhodnutí být, než toho, jaká ve skutečnosti jsou. Hlavními autory odborné literatury jsou v této oblasti soudci vyšších soudů, kteří při identifikaci dobré a špatné praxe odůvodňování vychází ze svých profesních zkušeností, které přelévají do textů o ideální podobě odůvodnění, už ale tolik nepopisují, jaká rozhodnutí skutečně jsou.² Kromě těchto prací se lze setkat s celou řadou dalších, které se kromě podoby písemného rozhodnutí zabývají např. i soudními rozhodnutími jakožto výpověďmi o podobě právního systému nebo podobě soudnictví samého,³ dále s pracemi, které se zaměřují navíc na procesualistický rozbor

¹ Bližší odůvodnění tohoto zaměření nabízí úvodní část kapitoly 2.

² Některá z těchto děl jsou citována zejména v kapitole 2.

³ SMEJKALOVÁ, Terezie. *Soudní rozhodnutí jako autoportrét českého soudnictví*. Brno: Masaryk University Press, 2021.

odůvodnění včetně druhů rozhodnutí či jejich vlastností,⁴ nebo které věnují pozornost i požadavkům na odůvodnění podle EÚLP a porovnání české úpravy s německou.⁵

Všechny práce se zaměřují pouze na požadavky kladené na odůvodnění, jejich nedostatky a kritiku, čímž je dostatečně prozkoumána oblast ideální podoby rozhodnutí včetně výtek. Žádná z prací se však nezaměřuje na poznání toho, zda se tyto nedostatky opravdu v praxi objevují, případně jak často. Tato práce má tak možnost zaplnit mezeru v poznání tím, že identifikuje již dříve nalezené jevy soudních rozhodnutí, prozkoumá je v praxi a případně odhalí jevy nové.

Naskytuje se tak příležitost přispět do debaty o odůvodňování soudních rozhodnutích po jejich systematickém a transparentním prozkoumání, což je téma natolik cyklické, že nikdy není pozdě ani brzy na jeho řešení. Písemná rozhodnutí se píše už dlouho a zřejmě i budou, navíc v posledních letech i do českého prostředí proniká téma právního psaní, které do debaty o písemných rozhodnutích přináší svěží vítr. K systematickému prozkoumání českého soudního stylu nadto vybízí i ne tak dlouho zpřístupněná databáze soudních rozhodnutí, v níž se zveřejňují i rozhodnutí soudů prvního stupně.⁶

Kromě toho práce ve své úvodní části nahlédne pod pokličku historického a ideologického zrodu současného českého soudního stylu odůvodňování a popíše, jak se od něj odlišují další světové styly. Ačkoliv se tomuto tématu někteří čeští autoři částečně věnovali, stále zůstává hlavní část tohoto poznání v zahraničí.

V první kapitole ze čtyř tak práce představí světové styly soudních rozhodnutí a původ českého soudního stylu, k čemuž bude sloužit doktrinální přístup. Tento přístup využije práce rovněž ve druhé kapitole, kde bude představena právní úprava odůvodnění civilních rozsudků, jejich struktura a požadavky na ně stanovené právními předpisy, judikaturou a doktrínou. Tímto postupem se identifikují nejčastěji zmiňované nedostatky písemného odůvodňování.

Po tomto představení jevů v soudních rozhodnutích se tak nabízí otázky: Dodržují soudy v praxi požadavky stanovené na písemné odůvodnění rozsudku? Objevují se v soudní praxi často vytýkané nedostatky? Lze v písemných rozsudcích identifikovat další jevy stojící za zmínku? Po odpovědích na tyto otázky lze navázat dalšími: Jak se mají soudy v odůvodněních vyhnout těmto nedostatkům? Existují jiné, vhodnější způsoby, jak mohou soudy formulovat svá odůvodnění?⁷

⁴ RACKOVÁ, Gabriela. *Soudní rozhodnutí v českém civilním procesu a judikatuře*. [online]. Praha. 2009 [cit. 20. 6. 2023]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/24417/150000979.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

⁵ PALÁNOVÁ, Petra. *Odůvodnění civilních soudních rozhodnutí*. [online]. Praha. 2020 [cit. 20. 6. 2023]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/121736/150048246.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

⁶ Viz <https://rozhodnuti.justice.cz/soudnirozhodnuti/>.

⁷ Specifické výzkumné otázky jsou formulovány v podkapitole 3.1.

Kapitoly 3 a 4 si budou tyto otázky pokládat a následně na ně odpovídat za pomoci empirického přístupu, který bude inspirován obsahovou analýzou.⁸

⁸ Bližší vysvětlení se nachází v podkapitole 3.1.

1 Styly soudních rozhodnutí ve světě

Dnešní podoba soudních rozhodnutí má své hluboké historické a ideologické kořeny. Při jejím popisu se zdaleka nelze spokojit pouze s analýzou pramenů práva, které podobu rozhodnutí ovlivňují, nebo s analýzou současných soudních rozhodnutí. Zároveň se pro pochopení podoby moderních soudních rozhodnutí nelze zaměřit pouze na jejich vnější stránku, ale je třeba nahlédnout i na způsob soudcovského uvažování. Samotný autor-soudce však není konečným dílkem skládačky, který by nabízel všechny odpovědi, proč vypadá soudní rozhodnutí tak, jak vypadá. Soudní rozhodnutí je totiž odrazem historie právní kultury a jejího právního myšlení.

Proto se ani analýza formální stránky soudních rozhodnutí v této práci nemůže zjevit z čistého nebe, ale musí se nejprve zasadit do historického a komparativního kontextu, protože bez něj by chápání soudcovských textů nebylo úplné.

První kapitola této práce představí nejprve typy makrostruktury a vnitřní logiky soudních odůvodnění, následně modely soudcovské aplikace práva a konečně styly soudních rozhodnutí, které jsou typické pro různé právní kultury, a to i se stručným nástinem jejich historického vývoje.

1.1 Druhy makrostruktury a vnitřní logiky soudních odůvodnění

První zde představené třídění rozčleňuje soudní rozhodnutí podle toho, jakou úvahou se soudce dobírá k rozhodnutí. Je důležité upozornit, že toto členění se týká pouze toho, jak jsou soudcovy úvahy v soudním rozhodnutí zjeveny a odhaleny čtenáři. Ve skutečnosti mohou soudcovy vnitřní úvahy jít jinou, často složitější cestou, než která je popsána v rozhodnutí.

Podle tohoto třídění lze rozlišit tři druhy makrostruktury soudních odůvodnění: 1) jednoduchý subsumpční model; 2) sofistikovaný subsumpční model a 3) diskursivní model.⁹

Pro jednoduchý subsumpční model soudního odůvodnění je typická redukce odůvodnění na logický, deduktivní úsudek – sylogismus. Tento sylogismus se skládá zpravidla ze dvou premis, kterými jsou na jedné straně skutkový stav, jak jej zjistil soudce, a na druhé straně právní pravidlo. Třetím prvkem sylogismu je závěr, kterým je soudcovo rozhodnutí, jež z těchto premis vyplývá.¹⁰

Závěr představuje nutný důsledek, který vzešel ze subsumpce skutkového stavu pod právní pravidlo, jak ho v systému práva našel soudce. Na rozdíl od diskursivního stylu zde

⁹ MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. Interpretation and Comparative Analysis. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Statutes*. Routledge, 1991, s. 492–493.

¹⁰ *Ibid.*, s. 492.

není prostor pro soudcovu volbu mezi možnými závěry, protože tento závěr vzešlý ze sylogismu je odrazem právních pravidel coby soběstačného, uzavřeného systému, který je schopen řešit právní otázky sám o sobě bez vložení soudcovy úvahy nebo jiných mimoprávních aspektů. Jak ukáže oddíl 1.3.1, tato vnitřní logika soudního odůvodnění je typická pro francouzský styl soudního odůvodnění.

Podobně i druhý typ makrostruktury soudního odůvodnění – sofistifikovaný subsumpční model – vychází ze struktury sylogismu. Jak už však jeho název napovídá, k závěru se zde dojde složitější cestou. Ta spočívá v tom, že k samotným premisám se soudce dopravuje cestou subpremis,¹¹ což činí základní sylogismus komplexnější a propracovanější.

Tento model odůvodnění lze členit do dvou podskupin. První z nich je lineární model, v němž interpret postupuje krok po kroku, subsumpci po subsumpci, čímž tvoří řetěz subsumpcí a následně dochází k výsledku. Druhým podtypem je model, v němž soudce sice dochází k závěru také pomocí většího počtu premis, ale tyto premisy netvoří řetězec, nýbrž každý závěr je podpořen více premisami zároveň.¹² Tento model soudcovské úvahy je typický pro německý styl soudního rozhodnutí jeho výskyt lze očekávat i ve velké části českých soudních rozhodnutí.

Pro závěry jednoduchého i sofistifikovaného modelu odůvodnění je typické, že coby logicko-deduktivní závěry jsou prezentovány jako jediná správná odpověď na daný právní problém.¹³ Na rozdíl od níže představeného diskursivního modelu jsou tak produktem odosobněného systému pravidel.

Charakteristikou diskursivního modelu logiky odůvodnění je, že závěr není prezentován jako nutný důsledek logické úvahy, ale jako volba učiněná soudcem. Tuto volbu činí soudce na základě argumentace a zvažování více možných řešení, pro něž prezentuje důvody.¹⁴ Oproti předchozím dvěma modelům není výsledek nutným jediným řešením, ale pouze jednou z možností, kterou si interpret na základě úvahy vybral. Tento model je typický pro právní systémy země common law, jeho výskyt však nelze omezit pouze na ně.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Ibid., s. 498.

¹⁴ Ibid., s. 493.

1.2 Volná a vázaná aplikace práva

Kromě vnitřní logiky soudního odůvodnění je pro podobu soudního rozhodnutí důležitá i soudcovská ideologie aplikace práva. Pro účely této práce je důležité zejména rozlišení na vázanou a volnou aplikaci práva, jak je představil Jerzy Wróblewski.¹⁵ Toto rozlišení není důležité proto, že by se uvažování jednoho z těchto typů udrželo v některém z právních systémů do dnešní doby, ale proto, že ideologie vázané aplikace práva měla v historii zásadní vliv na současnou podobu kontinentálního soudního rozhodnutí, zejména toho francouzského.

V ideálním modelu vázané aplikace práva je soudcova role omezena na aplikaci předem daných standardů vycházejících z pramenů práva.¹⁶ Tato ideologie se ve velmi silné podobě projevila ve Francii po Velké francouzské revoluci, kdy se revoluční nálady obrátily proti soudní moci jako nepříteli a snažily se ji omezit tak, aby se stala pouhými ústy zákonodárce a právo jen aplikovala a vyhnula se jeho dotváření.¹⁷ Vázaná aplikace práva činí ze soudce pasivního vykladače práva a sráží jeho moc a význam na minimum. Ačkoliv se tato ideologie může projevit i v systémech common law,¹⁸ její význam pro účely této práce spočívá pouze v systémech s deduktivními úsudky, čehož je příkladem právě porevoluční Francie.

Jedním z cílů francouzské revoluce bylo dosažení svobody jednotlivce, čemuž pomáhala právě vázaná aplikace práva, a to třemi způsoby: 1) striktní dělbou moci; 2) stanovením svobod v pramenech práva, kterými je soudce vázán, a 3) organizací státu, která je podřízena suverénnímu reprezentativnímu zákonodárci.¹⁹ Díky striktní dělbě moci zůstaly role soudce a zákonodárce odděleny a soudce měl v konkrétním případě pouze vyslovit to, o čem zákonodárce již dopředu rozhodl, že je správné. Tím soudce nemohl popřít svobody stanovené zákonodárcem a nechával mu v rukou základní moc. Role soudů je tímto způsobem degradována tak, že soudce vykonává spíše soudní funkci než soudní moc.²⁰

Tím, že zákonodárce soudci ponechává pouze funkci vyslovovat, co je v konkrétním případě po právu podle předem daných standardů, omezuje se soudcovo odůvodnění pouze na mechanický, logický proces, který z uzavřeného systému těchto standardů „vytahuje“ řešení a nenechává soudce sáhnout k extralegálním standardům. Právo je při vázané aplikaci chápáno jako všeobíhající, úplný systém bez mezer, který je schopen sám o sobě vyřešit jakýkoliv problém. Tato ideologie jde tak ruku v ruce s pozitivismem a formalismem.

¹⁵ WRÓBLEWSKI, Jerzy. *The judicial application of law*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2010, s. 274.

¹⁶ KÚHN, Zdeněk. Základní modely soudcovské argumentace. *Právník*. 2001, roč. 140, č. 4, s. 345.

¹⁷ DAWSON, John. *The Oracles of the Law*. Ann Arbor: University of Michigan Law School, 1968, s. 375.

¹⁸ KÚHN, Zdeněk. *Základní modely soudcovské argumentace*, s. 345.

¹⁹ WRÓBLEWSKI, Jerzy. *The judicial application of law*, s. 275.

²⁰ TROPER, Michel a Christophe GRZEGORCZYK. Precedent in France. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Precedents*. Routledge, 1997, s. 107.

Naproti tomu ideologie volné aplikace práva se od pozitivismu a formalismu distancuje.²¹ Dynamický vývoj společnosti v 19. a 20. st. potřeboval, aby i právo nabralo svou dynamiku, s čímž je neslučitelná idea práva jako statického, uzavřeného systému v případě vázané aplikace práva. Volná aplikace práva jde tomuto společenskému vývoji vstříc a umožňuje při aplikaci práva použít i mimoprávní standardy, jako je spravedlnost, hospodárnost, historie, právní cit apod.²² Oproti vázané aplikaci práva může soudce dotvářením práva prostřednictvím těchto mimoprávních standardů právnímu řádu dopomoci, aby za vývojem společnosti nepokulhával.²³

1.3 Tři podoby soudcovského rozhodnutí ve srovnávacím pohledu

Ve světových právních systémech lze ze srovnávacího hlediska rozlišovat minimálně tři základní podoby formy a stylu soudních rozhodnutí. Každý z těchto stylů má své historické kořeny v Evropě, ale není typický jen pro ni, protože se v historii i podoba soudního rozhodnutí stala vývozním artiklem, a rozšířila se proto podstatně dál než za hranice Evropy. Dělení použité v této práci tyto tři styly nazve jako styl angloamerický, styl francouzský a styl německý.

Styl angloamerický je reprezentantem právního systému common law a má své kořeny v Anglii, odkud se rozšířil i do dalších zemí, jako je Austrálie, Nový Zéland, USA nebo Kanada. Z hlediska významu pro právní komparatistiku v České republice je nejpodstatnější styl anglický a americký, mezi nimiž sice lze najít odlišnosti, ale stále mají více společného než odlišného. Proto tato práce základní podobu soudcovského stylu common law popisuje jako styl angloamerický. Francouzský styl vzniklý na konci 18. st. ve Francii se také v průběhu času dostal i do jiných zemí, ale v čisté podobě ho dnes nalezneme snad už jen ve Francii. Jak bude níže popsáno, angloamerický a francouzský styl tvoří dva extrémy, které jsou v mnoha ohledech protikladné, na půli cesty mezi nimi se vytvořil třetí styl, který v umírněné podobě kombinuje prvky obou předchozích stylů. Nalézt ho můžeme např. v Německu, Finsku, Polsku, Rakousku, Itálii²⁴ nebo i v Česku, ale v této práci je tento styl popsán jako styl německý, protože jeho vývoj a prvky budou popsány právě na příkladu německého právního systému a koneckonců právě Německo mělo na vývoj tohoto třetího stylu významný vliv.

Hlavními rozdíly mezi francouzským a angloamerickým stylem, které budou blíže rozepsány níže, je, že první z nich se blíží spíše jednoduchému subsumpčnímu modelu vnitřní logiky odůvodnění a vázané aplikaci práva, kdežto ten druhý vyznává spíše model diskursivní a volnou aplikaci práva. Francouzské soudní rozhodnutí je proto deduktivní, krátké, formalistické, legalistické, psané za soud jako celek, neodhaluje všechny užité

²¹ WRÓBLEWSKI, Jerzy. *The judicial application of law*, s. 284.

²² *Ibid.*, s. 292.

²³ *Ibid.*, s. 284.

²⁴ MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. *Interpretation and Comparative Analysis*, s. 506, 509.

argumenty ani interpretační problémy, vyznává spíše magistrátní styl, neuznává hodnotící a kreativní roli soudce ani více správných odpovědí na řešený právní problém, je psáno technickým, legalistickým jazykem a jeho narativ je spíše prázdný. Oproti tomu angloamerické rozhodnutí je více argumentativní a dialogické, užívá hodnotové argumenty, je psáno za soudce jako individualitu a nechává soudci zároveň větší volnost, odhaluje všechny argumenty, polemizuje s různými variantami, uznává existenci interpretačních problémů a možnost více správných odpovědí na řešený právní problém, je dlouhé, rozvláčné a často psané obecným jazykem, kterému není těžké rozumět, jeho narativ je spíše interpretativní. Německý styl stojí mezi těmito extrémy a disponuje mixem těchto charakteristik.

Obecně jsou tyto odlišné charakteristiky způsobeny několika příčinami. Mohou jimi být postavení moci soudní ve státě, zejména ve vztahu k moci zákonodárné; svázanost soudce prameny práva a argumenty, které může při interpretaci práva použít; zvyklosti v psaní rozhodnutí; vzdělávání budoucích soudců; postavení ústavního soudu; prospektivní a retrospektivní rozhodování soudů; kariérní a otevřený model soudnictví nebo požadavky pramenů práva na strukturu a obsah soudního rozhodnutí.

Ačkoliv se tyto rozdíly projevují nejvýrazněji na vyšších soudech daného právního systému,²⁵ promítají se do podoby rozhodnutí i ostatních soudů. Současně nejsou tyto rozdíly odrazem pouze podoby soudnictví, ale zrcadlí se v nich podoba celého právního systému a dané právní kultury,²⁶ což lze rozpoznat už jen na vyjmenovaných důvodech těchto rozdílů.

1.3.1 Francouzský styl

1.3.1.1 Historický a ideologický původ francouzského stylu

Francouzský soudní styl by se dal ve zkratce charakterizovat jako dítě Velké francouzské revoluce a z ní vzešlé striktní dělby moci. V době před rokem 1789 bylo ve Francii zvykem, že si aristokraté kupovali soudcovská křesla od panovníka, aby přilepšil státní kase. To vedlo k tomu, že se ze soudců-aristokratů vyvinuli silní a do jisté míry nezávislí soudci. Kdyby totiž měl panovník ve zvyku soudcům křesla bez vážných důvodů odebírat, rázem by si nikdo takto nejisté pozice nekupoval.²⁷ Silné moci francouzských předrevolučních soudců dal tak vzniknout v podstatě tržní mechanismus.

Silná moc a nezávislost dovozovala aristokratům v talárech sledovat kromě soudcovské činnosti i své vlastní zájmy, které prosazovali i pomocí toho, že právo nejen vykládali, ale i

²⁵ LASSER, Mitchel de S.-O-L'E. *Judicial deliberations: a comparative analysis of judicial transparency and legitimacy*. Oxford: University Press, 2004, s. 77, 274.

²⁶ SMEJKALOVÁ, Terezie. *Soudní rozhodnutí jako autoportrét českého soudnictví*, s. 24, 25.

²⁷ DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 247.

dotvářeli.²⁸ Tato moc, nezávislost, podpora svého vlastního stavu – nobility – a chuť vměšovat se do úkolů zákonodárné moci způsobila, že si aristokracie kopala svůj vlastní revoluční hrob.

Justice se vyvinula v nepřítele ostatních částí společnosti a v době revoluce se stalo její omezení jedním z cílů revolučních nálad,²⁹ které daly v porevoluční Francii vzniknout justici silně omezené vázanou aplikací práva. Justice i právní doktrína na počátku 19. st. přijaly tezi, že právem je pouze to, o čem zákonodárce prohlásí, že je právem, všechna pozornost právnických mozků se tak obrátila na zákon jako výlučný pramen práva. Toto pozitivistické myšlení vycházelo ze tří předpokladů: 1) pouze zákonodárce tvoří právo; 2) toto právo je všeobjímající, tedy je schopno vyřešit jakýkoliv právní problém; 3) i proto tvoří toto právo vnitřně konzistentní systém.³⁰

Tyto tři předpoklady vytváří půdu pro to, aby řešení právních problémů mohlo spočívat pouze v logicko-deduktivní úvaze, tedy sylogismu složeného z premis v podobě skutkového stavu a práva obsaženého v úplném systému poskytnutém zákonodárcem. Interpret v takovém případě ani nesahá k extralegálním aspektům, jako je spravedlnost nebo hospodárnost, protože odpovědi nemusí hledat jinde než v systému pravidel, zároveň je takto nalezená odpověď nevyhnutelným důsledkem aplikace práva, a tedy jedinou správnou odpovědí.³¹ V takto pojaté ideologii aplikace práva to byl systém pravidel, a nikoli soudce, kdo poskytoval právní řešení, soudce musel v tomto uspořádaném systému řešení pouze nalézt a aplikovat ho v konkrétním případě.

Tímto způsobem se vytvořilo postavení porevolučního francouzského soudce, který se stal pouze vykladačem zákonodárcových idejí, směl právo pouze vykládat, nesměl ho dotvářet. Dodržování této role se kontrolovalo prostřednictvím odůvodnění soudního rozhodnutí, jehož středobodem se stala právní úvaha vycházející z textu zákona.³²

Ačkoliv jsou pozitivismus a s ním spojená ideologie vázané aplikace práva již dávno opuštěny, mj. proto, že francouzský občanský zákoník Code civil vytvořený těsně před průmyslovou revolucí nedokázal držet krok s rychle se vyvíjející společností a řešit všechny její problémy,³³ a i francouzští právníci si proto uvědomili, že při aplikaci práva je nutné přihlédnout i k hodnotovým a mimoprávním argumentům, zakořenilo se v porevolučních dobách toto formální chápání práva ve francouzském soudním rozhodnutí velmi silně a navenek v něm přetrvává dodnes.

²⁸ MERRYMAN, John Henry. *The civil law tradition: an introduction to the legal systems of Europe and Latin America*. Stanford, California, USA: Stanford University Press, 2007, s. 17.

²⁹ DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 375.

³⁰ Ibid., s. 393.

³¹ Ibid., s. 394.

³² FRÉDÉRIQUE, Ferrand. Odůvodnění soudních rozhodnutí v науce a praxi – francouzská zpráva. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 72.

³³ MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. Statutory Interpretation in France. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Statutes*. Routledge, 1991, s. 172.

1.3.1.2 Podoba rozhodnutí francouzského stylu

Reprezentantem francouzského soudního stylu je francouzský nejvyšší soud – *Cour de cassation*, jenž přijal svou omezenou roli, kterou mu připravila revoluce,³⁴ a nastavil kurz francouzského soudního rozhodnutí směrem ke strohému, deduktivnímu a legalistickému stylu. Jeho rozhodnutí jsou až překvapivě krátká, často neobsahují více než okolo jedné strany textu.³⁵ Rozhodnutí na sebe zároveň berou zvláštní gramatickou podobu připomínající jedno dlouhé souvětí, které už jen svou strukturou napomáhá tomu, aby se do rozhodnutí nedostal větší počet odkazů na judikaturu nebo sáhodlouhé myšlenkové odbočky řešící např. alternativní řešení,³⁶ jako je tomu u diskursivnějších rozhodnutí angloamerických nebo německých.

Svou omezenou roli pouhého vykladače zákona vyjadřuje soudce také tím, že to není on, za koho je soudní rozhodnutí napsáno, ale je to soud jako celek, za který je psáno ve 3. osobě³⁷ a navíc těžce čitelným, úřednickým, technickým a legalistickým jazykem.³⁸ Individualita soudců je zároveň potlačena tím, že se při kolektivním rozhodování nezveřejňuje výsledek hlasování a soudce ani nemá možnost připojit k většinovému rozhodnutí své separátní stanovisko.³⁹ Francouzský soudce coby individualita tak zůstává zahalen jen jako jeden z mnoha úředníků vykonávající soudcovskou funkci na rozdíl od svých protějšků v systémech common law, u nichž individualita výrazně vystupuje navenek, a dokonce i protějšků v jiných kontinentálních systémech, kde bývá zvykem zveřejňování separátních stanovisek alespoň u některých vyšších soudů.

V souladu s porevoluční dělbou moci a vázanou ideologií aplikace práva má ve francouzském soudním rozhodnutí výsadní místo právní řád jako všeobjímající systém pravidel. Toho je důsledkem, že soudce zahaluje své myšlenkové úvahy do formy sylogismů spočívajících v deduktivní úvaze, která se skládá ze dvou premis (skutkového stavu a práva daného zákonem) a jednoznačného výsledku, který z těchto premis nutně vyplývá jako jediná správná odpověď,⁴⁰ kterou soudce pouze logicky objevil v právním řádu, proto se soudce obvykle ani neobtěžuje vyjádřit výkladové problémy a alternativní řešení,⁴¹ navenek se totiž považují za neexistující. Jelikož je navenek výlučným pramenem práva zákon, vystačí si soudce s formálními argumenty a nesahá po argumentech hodnotových⁴², necituje předchozí judikaturu ani se s ní nijak nevypořádává.⁴³ Protože soudce nachází v právním řádu jedinou

³⁴ DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 380.

³⁵ LASSER, Mitchel de S.-O-L'E. *Judicial deliberations*, s. 30.

³⁶ *Ibid.*, s. 33.

³⁷ *Ibid.*, s. 34.

³⁸ KÚHN, Zdeněk. *Základní modely soudcovské argumentace*, s. 356.

³⁹ FRÉDÉRIQUE, Ferrand. *Odůvodnění soudních rozhodnutí v nauce a praxi – francouzská zpráva*, s. 89, 90.

⁴⁰ *Ibid.*, s. 73.

⁴¹ PAVČNIK, Marijan. Odůvodnění soudních rozhodnutí – hodnocení a doporučení. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 357.

⁴² *Ibid.*

⁴³ DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 407.

správnou odpověď, nemusí se ani obtěžovat vést dialogické a argumentativní polemiky o svém právním řešení, které předkládá ze své mocenské, úřednické pozice spíše jako tvrzení než jako pečlivě odůvodnění závěr.⁴⁴

1.3.1.3 Rozdvojení francouzského právního diskursu

Bylo by však naivní myslet si, že skutečné francouzské právní myšlení vypadá stejně primitivně jako oficiální portrét zveřejňovaný soudy. Zaprvé právní diskurs není celkově tak formalistický a legalistický, a to ani na nižších soudech. Takový stav by byl v dnešní době v tak vyspělé zemi, jakou je Francie, těžko představitelný. A zadruhé lze na vyšších soudech pozorovat dělení právního diskursu na dvě části. První část diskursu, ta magistrátní, formální, legalistická a deduktivní, probíhá v oficiálních soudních rozhodnutích, jak byla popsána. Druhá část diskursu, ta dialogická, věcná, hodnotová a argumentativní, probíhá na místech, která jsou veřejnosti méně odhalena – ve stanoviscích generálních advokátů působících např. u *Cour de cassation*; ve zprávách soudců zpravodajů; ve výročních zprávách soudu a konečně v debatách právní doktríny.

Stanoviska generálních advokátů a zprávy soudce zpravodaje vypadají diametrálně odlišně než oficiálně publikovaná soudní rozhodnutí. Jejich délka může dosahovat desítek stran, obsahují hodnotové, extralegální argumenty, vypořádávají se s předchozí judikaturou, názory doktríny nebo zahraniční právní úpravou, jsou psány osobitějším stylem, předkládají alternativní řešení a diskutují o nich, nabízí k různým řešením důvody pro a proti a nakonec doporučují, jak by měl soud případ rozhodnout.⁴⁵ Stanovisko generálního advokáta a zpráva soudce zpravodaje představují fórum, kde se ukrývá debata představitelů justice, z níž rozhodnutí ve skutečnosti vychází.

Takto kýžený mnohohlasný diskurs doplňuje i francouzská právní doktrína, jež k publikovaným soudním rozhodnutím zveřejňuje své názory, v nichž podobně jako soudce zpravodaj a generální advokát diskutuje o předchozí judikatuře, alternativních řešeních, principech apod.⁴⁶ I doktrína tak vyvrací dojem vzešlý z oficiálního portréту francouzských soudů, tedy že by soudce skutečně až do dnešní doby byl těmi pouhými zákonodárcovými ústy a pasivním sylogistickým strojem, jehož kontury vykreslila revoluce na konci 18. st.

Tento rozdíl mezi tím, co francouzské soudy navenek vyjadřují, a tím, co skutečně dělají,⁴⁷ působí zmatky i v kruzích právních komparatistů. Mitchel Lasser poznamenává, že toto rozdvojení francouzského právního diskursu svedlo na scestí i některé americké právní komparatisty, kteří věnovali přespříliš pozornosti oficiálním rozhodnutím francouzských

⁴⁴ FRÉDÉRIQUE, Ferrand. *Odůvodnění soudních rozhodnutí v nauce a praxi – francouzská zpráva*, s. 81.

⁴⁵ LASSER, Mitchel de S.-O-L'E. *Judicial deliberations*, s. 47–49.

⁴⁶ *Ibid.*, s. 39.

⁴⁷ V anglickém originále mnohem lépe znějící rozdíl mezi *saying* a *doing*, viz TROPER, Michel a Christophe GRZEGORCZYK. *Precedent in France*, s. 137.

soudů a opomíjeli jiná fóra, čímž chybně docházeli k závěru, že francouzský právní diskurs je stejně formalisticky omezený, jako je formalisticky omezené publikované soudní rozhodnutí.⁴⁸

Francouzský soudce tedy v ruce třímá žezlo formalismu pouze zdánlivě. *Cour de cassation* navzdory svému zdrženlivému postoji zaujímanému v publikovaných rozhodnutích právo dotváří.⁴⁹ Činí tak ale pouze malými, evolučními krůčky, které jsou často zahaleny v již zmíněné struktuře odůvodnění, která připomíná jedno souvětí. Soudce tato rozhodnutí koncipuje často pomocí vět začínajících slovy *vzhledem k tomu*,⁵⁰ po nichž následuje premisa v podobě pravidla nalezeného v zákoně. Toto pravidlo však v praxi nemusí být vyjádřeno tak, jak ho vyjádřil zákonodárce přímo v textu zákona, ale může být vyjádřeno tak, že představuje zákonné pravidlo modifikované debatami probíhajícími po desetiletí mezi soudci, advokáty doktrínou a odbornou veřejností.⁵¹ Těmito malými evolučními krůčky soudce do svého rozhodování vnáší i tolik potřebný prvek dynamiky právního řádu.

Ačkoliv se popsané charakteristiky a rozdělení diskursu odráží nejsilněji v rozhodnutích francouzských vyšších soudů (zároveň i Ústavní rady), je tento zdánlivě formalistický styl typický i pro soudy nižší.⁵² Jejich rozhodnutí však bývají o něco delší, protože se musí vypořádat nejen s otázkami právními, ale i s otázkami skutkovými, pro jejichž vyřešení musí nejprve provádět dokazování, které se promítne i do délky písemného vyhotovení rozhodnutí.⁵³

1.3.2 Angloamerický styl

Angloamerický styl stojí v mnoha aspektech v opozici vůči stylu francouzskému. Soudní moc zemí tohoto stylu nikdy neprošla tak silným omezením jako ve Francii a zároveň si udržela pozici toho, kdo právo tvoří. Ve zkratce je podoba angloamerického stylu důsledkem silného postavení soudce jako individuality, která má právotvornou moc.

1.3.2.1 Důvody odlišností angloamerického stylu

V historii se zde soudní moc nestala nepřítelem společnosti jako ve Francii. Soudní moc jednotlivci spíše pomáhala a tvořila protiváhu panovníkově moci, takže se zde nevytvořila nelibost vůči soudcovské tvorbě práva,⁵⁴ a nevznikla tak ani potřeba soudce dostat pod kontrolu omezením jejich silných pozic.

Odlišný styl soudního odůvodnění je ovlivněn i postavením soudce jako individuality, a to i co se týče jeho vztahu k ostatním právníckým profesím. Soudci se zde nikdy ani nedostali do područí byrokratického modelu, ale zůstali spíše výraznými individualitami. Typickým

⁴⁸ LASSER, Mitchel de S.-0-L'E. *Judicial deliberations*, s. 27, 29.

⁴⁹ FRÉDÉRIQUE, Ferrand. *Odůvodnění soudních rozhodnutí v nauce a praxi – francouzská zpráva*, s. 91.

⁵⁰ *Ibid.*, s. 82.

⁵¹ DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 408.

⁵² LASSER, Mitchel de S.-0-L'E. *Judicial deliberations*, s. 278.

⁵³ FRÉDÉRIQUE, Ferrand. *Odůvodnění soudních rozhodnutí v nauce a praxi – francouzská zpráva*, s. 82.

⁵⁴ MERRYMAN, John Henry. *The civil law tradition*, s. 17.

soudcem není oproti kontinentu právník, který ihned po absolvování vysoké školy začal pracovat v justici, kde si internalizoval soudcovské návyky, a přispíval tak tomu, že se justice uzavírá sama do sebe.⁵⁵ Soudcem se v zemích systému common law často stává osoba zvenčí, která přináší do justice jiné myšlenky a nečiní justici tak homogenní. Proto se angloamerický právník oblečením taláru nestává úředníkem schovaným ve velké justiční mašinérii, ale uchovává si mnohé ze své osobitosti. Tomu odpovídá i to, že např. v USA se soudci do soudcovských křesel dostávají často politickým nebo alespoň kvazipolitickým procesem,⁵⁶ který ještě více napomáhá tomu, že se soudcem stávají výrazné osobnosti. Kariérní kořeny soudců, které často vedly skrz advokacii, dávají vzniknout dobře fungující spolupráci mezi soudci a právními zástupci stran,⁵⁷ s nimiž se soudce jakožto bývalý advokát snaží vést spíše dialogický diskurs než jim z pozice úředníka nařizovat.

Významný vliv na podobu soudního rozhodnutí má kromě osoby soudce samozřejmě i povaha precedentu jako pramene práva. Oproti kontinentálním systémům, kde soudce právo nanejvýš dotváří, rozhoduje soudce v systému common law prospektivně a právo tvoří. Tím pádem musí odůvodnění jeho rozhodnutí dosáhnout mnohem dál, než se tyčí hranice konkrétního případu, a musí osvětlit možný budoucí precedent co nejširší skupině osob a náležitě ho odůvodnit.⁵⁸ Soudcovo rozhodnutí musí být natolik odůvodněné, aby z něj bylo množné v budoucnu extrahovat *ratio decidendi* jakožto zobecnitelné pravidlo.

V soudním rozhodnutí se zároveň odráží podoba právního myšlení jako takového. Oproti kontinentu zde nepanuje tak silná adorace zákonných textů a z ní vzešlá exegetická povaha právního myšlení. Aplikace práva následuje volný model, při němž se v úvahu berou i mnohé mimoprávní aspekty a uvažování není sklíčené, ale otevřené. Tato otevřenost se odráží i v tom, že základní strukturu soudcova odůvodnění netvoří výsledek nutně vzešlý ze subsumpčního sylogismu, ale ze soudcovy volby učiněné na základě množství argumentů pro a proti.⁵⁹ Povaha právní kultury ve spojení s postavením soudce celkově vede k tomu, že vývoj právní kultury common law je z velké míry ovlivněn soudci na rozdíl od kultury kontinentální, jejíž vývoj je ovlivněn spíše soubojem myšlenkových směrů učenců.⁶⁰ Angloamerický soudce má tak na podobu právního systému mnohem větší vliv než jeho kontinentální protějšek, kde podobu práva utvářeli spíše učenci.

⁵⁵ KÚHN, Zdeněk. The Judiciary in Illiberal States. *German Law Journal*. 2021, roč. 22, č. 7, s. 1240.

⁵⁶ MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. Statutory Interpretation in the United States. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Statutes*. Routledge, 1991, s. 453.

⁵⁷ BANKOWSKI, Zenon, D. Neil MACCORMICK a Geoffrey MARSHALL. Precedent in the United Kingdom. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Precedents*. Routledge, 1997, s. 319.

⁵⁸ MURRAY, Peter L. The Judicial Opinion in the American Legal Culture. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 233.

⁵⁹ KÚHN, Zdeněk. *Základní modely soudcovské argumentace*, s. 350–351.

⁶⁰ MERRYMAN, John Henry. *The civil law tradition*, s. 60.

1.3.2.2 Podoba rozhodnutí angloamerického stylu

Postavení soudce, povaha jeho rozhodování a způsob právního myšlení tvoří základní kameny dnešní podoby angloamerického soudního stylu. Hned na první pohled je u angloamerického rozhodnutí nápadná jeho délka, která běžně dosahuje desítek stran. Už jen tato délka napovídá, že rozhodnutí obsahuje mnohem více než jednoduchou subsumpci skutkového stavu pod právní normu.⁶¹ I kvůli prospektivnímu způsobu rozhodování se soudce do svého rozhodnutí snaží natěsnat všemožné argumenty pro a proti, odbočky k alternativním řešením, argumenty mimoprávními aspekty, jako jsou sociální, ekonomické nebo morální hodnoty. Jelikož soudce vytváří rozhodnutí s možným přesahem do širší společnosti, nemusí odpovídat délka jeho rozhodnutí složitosti řešeného případu,⁶² ale spíše soudcově snaze přesvědčit tuto širokou společnost o správnosti rozhodnutí. Jelikož se neuznává možnost jediné správné odpovědi, ale přiznávají se výkladové problémy,⁶³ nenachází soudce ve svém rozhodnutí jedinou správnou odpověď, kterou by z pozice moci nařizoval adresátům, ale snaží se vést více dialogický a argumentační diskurs.

Snaha odůvodnit rozhodnutí co nejpřesvědčivěji je v kultuře common law hluboce zakořeněna. Dlouhé, argumentační a vyčerpávající odůvodnění není vlastní jen těm případům, kdy by soudce při řešení vycházel víceméně z právního vakua, ale i těm případům, jejichž řešení vyplývá v základu ze zákona,⁶⁴ kde by se dal použít jednodušší subsumpční styl odůvodnění.

Úsilí přesvědčivě odůvodnit rozhodnutí s sebou nese také odhalení všech karet na jednom místě. Nelze se zde tak setkat s francouzským rozdělením diskursu na publikovanou a nepublikovanou část. Čtenář nalezne všechny důvody vedoucí k verdiktu přímo v odůvodnění soudcova rozhodnutí (ty formální i ty hodnotové),⁶⁵ rozdíl mezi tím, co soudce vyjadřuje a co dělá, je zde nejmenší ze všech tří popisovaných stylů.

Prvek nejednotnosti odůvodnění se v angloamerickém stylu také objevuje, ale v jiné podobě než ve francouzském rozdělení, tato nejednotnost souvisí s individualitou soudců. Oproti kontinentálním stylům se odůvodnění nepíše za soud jako celek, ale většinou v podobě stanovisek jednotlivých soudců.

Anglický způsob této praxe vyznává větší rozdrobenost odůvodnění než ten americký. V anglické praxi vyšších soudů píše každý soudce své vlastní stanovisko (*seriatim opinion*). Tento model funguje nezávisle na tom, zda soudce s konečným většinovým stanoviskem souzní nebo nikoliv. Někdy se může soudce spokojit s vyjádřením stručného souhlasu se

⁶¹ LASSER, Mitchel de S.-0-L'E. *Judicial deliberations*, s. 64.

⁶² MURRAY, Peter L. *The Judicial Opinion in the American Legal Culture*, s. 240.

⁶³ PAVČNIK, Marijan. *Odůvodnění soudních rozhodnutí – hodnocení a doporučení*, s. 357.

⁶⁴ ANDREWS, Neil. *Judicial decision and the duty to give reasons: the English experience*. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 63.

⁶⁵ LASSER, Mitchel de S.-0-L'E. *Judicial deliberations*, s. 62.

stanoviskem jednoho ze svých kolegů.⁶⁶ Americká praxe si vybrala střední cestu mezi rozdrobenými jednotlivými vóty a zcela jednotným vótem. Americké kompromisní řešení spočívá v tom, že jeden ze soudců sepíše většinové stanovisko (*majority opinion*), na němž se shodla většina soudců, a jednotlivým soudcům je ponechána možnost připojit svá individuální buď nesouhlasná (*dissenting opinion*), nebo souhlasná stanoviska (*concurring opinion*).⁶⁷ Tento americký model generující jasná, většinová rozhodnutí s respektem k odlišným názorům se rozšířil i do systémů kontinentálních, mj. i na český Ústavní soud.

Mnohohlasnost rozhodnutí mj. umocňuje dialogický charakter angloamerického stylu,⁶⁸ protože nutí soudce obhajovat své argumenty obsáhle nejen před účastníky řízení, ale i před ostatními soudci, a to nejen za zdmi soudu při interním hlasování.

Individualita soudce se zrcadlí také v osobitém stylu, který je jejich odůvodněním propůjčen. Osobní charakteristiky soudců se vkládají nejen do věcného posouzení případu, ale i do formy, jakou jsou sdělovány. Autorský styl některých soudců se stává slavným a obdivovaným za jejich života i po něm⁶⁹ a silně kontrastuje s uniformním, úřednickým stylem německým a francouzským. Jazyk používaný v angloamerickém rozhodnutí je také mnohem přístupnější laikům, a i přes nezbytný výskyt odborných termínů se více blíží obecné řeči.⁷⁰

S autorským stylem souvisí i poslední zde zmíněná odlišnost angloamerických rozhodnutí. Ta spočívá v tom, že přesvědčivost odůvodnění nemusí vyplývat jen z právního posouzení případu, ale také z narativní části. Soudci ne vždy popisují fakta případu co nejobektivněji, jako je tomu zvykem v kontinentálních stylech, ale mnohdy sáhnou k interpretativnímu narativu, který je svým způsobem vyprávění schopen přesvědčovat čtenáře ještě před přečtením právních argumentů. Slavným příkladem takového postupu v anglickém právu je rozhodnutí soudce Lorda Denninga v případě *Hinz v. Berry*,⁷¹ v němž soud rozhodoval o náhradě imateriální újmy, kterou utrpěla paní Hinz, když se stala svědkyní autonehody způsobené panem Berrym, při níž zemřel její manžel a zranily se její děti. Již při přečtení krátké, emotivně napsané narativní části si čtenář vštěpí, že roli záporné postavy v tomto příběhu hraje pan Berry, který nehodu způsobil.

1.3.3 Německý styl

Německý styl soudních rozhodnutí stojí mezi dvěma extrémy představovanými francouzským a angloamerickým stylem. Oproti Francii není tento styl poznamenán tak výraznou revolucí, která by přefala vývojové vazby a nastavila úřednickou podobu soudního

⁶⁶ MAULTZSCH, Felix. Jednotné vótum anebo většina jako formy odůvodnění rozhodnutí nejvyšších soudů v civilních věcech. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 489.

⁶⁷ *Ibid.*, s. 491.

⁶⁸ BANKOWSKI, Zenon, D. Neil MACCORMICK a Geoffrey MARSHALL. *Precedent in the United Kingdom*, s. 319.

⁶⁹ Slavné autory-soudce lze namátkou zmínit osobnosti, jako je např. Richard Posner, Learned Hand, Lord Denning, Ruth Bader Ginsburg nebo Antonin Scalia.

⁷⁰ KÜHN, Zdeněk. *Základní modely soudcovské argumentace*, s. 356.

⁷¹ *Hinz v. Berry* [1970] 2 QB 40.

rozhodnutí na staletí dopředu, na druhou stranu zde není soudce tak volný ani tak výrazně individuální, jako je tomu v systémech common law. Soudce v tomto soudním stylu je sice podobně jako jeho francouzský protějšek svázán zákonem, který se stává základem rozhodnutí, ale nebojí se otevřeně sáhnout i k jiným zdrojům argumentů. Deduktivní, legalistický a magistrátní styl zde přichází na scénu zejména v případě jednoduchých případů aplikace práva na nižších soudech, kdežto diskursivní, hodnotový a argumentační styl se objevuje častěji na vyšších soudech, kde je třeba se vypořádat s výkladovými problémy.⁷² Německý soudní styl by se tak dal krátce charakterizovat jako diskursivnější podoba kontinentálního legalismu, která ale navíc úžeji spolupracuje s právní doktrínou.

1.3.3.1 Historický a ideologický původ německého stylu

Je to právě doktrína, která měla v historii zásadní vliv na podobu soudního rozhodnutí německého stylu. Již v době středověku, kdy na území dnešního Německa neexistoval jednotný právní řád a soudcovské pozice náležely většinou laikům, ovlivňovali podobu práva učenci vystudovaní v Itálii v římském právu, kteří po italském vzoru na základě svého vzdělání poskytovali právní rady, mj. i soudům. Postupem času se zvyšoval počet univerzit, které byly schopné produkovat tyto učence, a tím se i zvyšoval jejich vliv na podobu práva.⁷³

Německá právní doktrína si postupně budovala silné postavení a značný vliv na podobu nesjednoceného práva a na rozhodování soudů. Praxe poskytování rad učenci soudům se v 16. st. promítla i do zákonné úpravy, konkrétně do zákoníku *Constitutio criminalis Carolina*, který v některých trestních věcech ukládal soudcům, aby se v případě pochyb obraceli s žádostí o radu na univerzity, vyšší soudy, úředníky, profesory nebo jiné osoby s právním vzděláním.⁷⁴

Jelikož bylo tehdejší právo neúplné a tvořené početnými místními obyčejí, vnášeli do něj učenci při poskytování rad prvky práva římského, které znali a které už tvořilo koherentní systém, se kterým se dalo pracovat.⁷⁵ Zároveň spolu učenci z různých koutů dnešního Německa navzájem spolupracovali a do svých rad poskytovaných soudům promítali nejen své vlastní názory, ale často názory společné širší akademické komunitě,⁷⁶ čímž se tehdejší právo částečně sjednocovalo pod taktovkou akademiků nezávislých na státní moci a nerušeně rozhodujících z přítmi knihoven. Časem měla doktrína na právo pomalu větší vliv než samotné soudy.

Postupem času se soudcovských pozic začali ujímat zejména lidé s právním vzděláním,⁷⁷ a dále se tak rozvíjela symbiotická spolupráce mezi justicí a doktrínou, která pokračovala

⁷² ALEXEY, Robert a RALF DREIER. Precedent in the Federal Republic of Germany. In: MACCORMICK, D. Neil a ROBERT S. SUMMERS, eds. *Interpreting Precedents*. Routledge, 1997, s. 21.

⁷³ DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 196.

⁷⁴ *Ibid.*, s. 198, 203.

⁷⁵ *Ibid.*, s. 237.

⁷⁶ *Ibid.*, s. 241.

⁷⁷ *Ibid.*, s. 246.

v budování koherentního systému v německém právu, protože akademici nepřestávali být oblečením taláru myšlenkově akademiky.

Ačkoliv se podobně jako ve Francii objevily tendence svázat soudce zákonem a učinit z nich pasivní vykladače zákona, neměly tyto pokusy tak dalekosáhlé účinky. Jedním z těchto pokusů bylo mohutné pruské legislativní dílo – kodex z konce 18. st., který čítal 17 000 paragrafů a měl poskytovat specifické, detailní řešení pro každou myslitelnou situaci.⁷⁸ Shodně jako v porevoluční Francii nesměl soudce pod hrozbou trestu pravidla stanovená tímto zákonem interpretovat, ale musel se v případě pochybností obrátit na speciální komisi, která měla interpretační problém vyřešit.⁷⁹ Paralelu k tomuto přístupu lze nalézt i v Rakousku v době vlády Josefa II., kde se soudce při nejasnosti zákona měl obracet na úřad nebo zemského knížete.⁸⁰ Zanedlouho poté zakotvil ABGB ve svém § 8, že „jen zákonodárci náleží moc vyložiti zákon způsobem obecně závazným“. Tato praxe se však v německém soudním stylu neodrazila tak silně a není dodnes tak pozorovatelná jako ve Francii.

Lze tak vidět, že soudy a nezávislá doktrína si v německém právním systému budovaly už od dob středověku dobře fungující, symbiotický vztah. Vliv doktríny na právní myšlení a podobu soudního rozhodnutí, jak je můžeme znát i v českém kontextu, lze nejlépe rozpoznat v 19. st., kdy nadále pokračovaly tendence doktríny sjednocovat právní řád a budovat z něj koherentní systém, a to za stálé recepce římského práva. Tyto tendence vrcholily v 19. st. v době silného pozitivismu a zejména v době, kdy začala vznikat kodifikace práva tehdy se sjednocujícího Německa. Kodifikace se pod vlivem von Savignyho myšlenek neměla ubírat cestou přirozenoprávní, ale měla se budovat ze základů práva, které se v té době už v Německu nacházely. Proto musela být prvním krokem tohoto kodifikačního procesu identifikace těchto pravidel a jejich uspořádání.⁸¹ Z toho důvodu se doktrína pustila do ještě urputnějšího studia právního systému, jejímž výsledkem je zřetelná systematizace, třídění, vytváření definic a zobecněných klauzulí.

Výstupy doktrinálních myslí ovlivněných pozitivismem měly v té době podobný cíl, jaký byl již popsán u francouzského stylu – odosobněný, uzavřený systém pravidel. Takový systém je v ideálním případě schopen vyřešit všechny právní problémy, neobsahuje mezery, je vnitřně koherentní, poskytuje odpovědi pouze na základě subsumpcie skutkového stavu pod jednoznačně vyjádřené právní pravidlo.⁸² Navíc zajišťuje politickou neutralitu, neboť se neohlíží na morálku, spravedlnost nebo sociální aspekty.⁸³

V těchto základech lze rozpoznat nejen kontury dnešní podoby právní doktríny, ale i podoby soudního rozhodnutí. Zaprvé orientace na právo jako systém je v dnešní kontinentální

⁷⁸ Jednalo se o zákoník Das Allgemeine Landrecht für die Preußischen Staaten z roku 1794.

⁷⁹ MERRYMAN, John Henry. *The civil law tradition*, s. 39.

⁸⁰ JANÍČEK, Boris. *Historický kontext ustanovení o výkladu práva v návrhu občanského zákoníku*. [online]. Olomouc. 2012 [cit. 5. 8. 2023]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/w86v2b/00157646-310315612.pdf>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. s. 16.

⁸¹ MERRYMAN, John Henry. *The civil law tradition*, s. 61, 62.

⁸² DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 456.

⁸³ *Ibid.*, s. 457.

(a i české) právní doktríně stále silně zřetelná. Vytváří se definice, třídění, zobecněné klauzule, a hledají se vazby mezi jednotlivými prvky systému.⁸⁴ V této souvislosti John Henry Merryman upozorňuje, že právníka vzdělaného v systému common law zaujme snaha kontinentálního právního myšlení vše zobecnit, odtrhnout od faktických a historických souvislostí a spíše než na řešení konkrétních právních problémů se zaměřit na vytváření a zkoumání teoretické struktury práva.⁸⁵ Zadruhé, jak bude níže popsáno, soudní rozhodnutí německého typu staví svůj základ stejně jako jeho francouzský protějšek na zákonu, takže jeho základní struktura se přidržuje subsumpčního sylogismu spočívajícího v logicko-deduktivním úsudku, soudce nechává mluvit spíše právo než sebe jako individualitu.

Odklon německého soudního stylu směrem k více hodnotovému diskursu je rovněž odrazem historického vývoje německého práva. Rychle se vyvíjející společnost 20. st. předčila možnosti vázané ideologie aplikace práva a pozitivistického přístupu a právo potřebovalo doplnit dynamikou mimoprávních aspektů, aby dokázalo plnit svou funkci. V právním diskursu se objevuje kritika metod vytvořených v 19. st., tedy že zákon psaný stručným jazykem není tak kompletní, aby dokázal řešit jakékoliv situace, a že role zákonodárce tím pádem není všespásná.⁸⁶

Zejména krizemi zmítané Německo po první světové válce umožnilo další rozvoj symbiózy soudů a doktríny. Soudci v těžkých časech museli přijmout aktivnější roli a právo dotvářet, při tom se mohli spolehnout na pomoc doktríny, která soudní rozhodnutí hojně komentovala a nabízela možná řešení nastalých právních problémů.⁸⁷ V rozhodnutích se tak objevují citace doktrinálních závěrů a soudní rozhodnutí se stává fórem, kde jedni právníci adresují své právní názory jiným právníkům.⁸⁸ Do tohoto proudu se po roce 1945 jako katalyzátor vložil i německý ústavní soud, jehož názorový vliv lze zaznamenat i v rozhodnutích českých vrcholných soudů.

Německé soudy a doktrína se tak společně s celkovým právním myšlením odpoutaly od zákonné svázanosti 19. století a vykročily směrem k více hodnotovému a otevřenějšímu diskursu. Uznávalo se, že v soudní praxi je tenká linie mezi interpretací a dotvářením práva a že dotváření práva je vzhledem ke koncepci zákona a vývoji společnosti nevyhnutelné.⁸⁹ Na druhou stranu základním pramenem práva stále zůstával zákon, a proto i v právním myšlení přetrvává význam tvorby systému, hierarchizace nebo užívání logických a formálních argumentů. Hodnotový obrat se zrcadlil i v podobě soudního rozhodnutí. Soudci začali do svých rozhodnutí vkládat prvky, které známe z rozhodnutí angloamerických – diskurs,

⁸⁴ V podobném duchu se nese i české právní vzdělávání, které studenty vybavuje encyklopedickou znalostí právního řádu jako systému pravidel spíše než schopnosti o právu hodnotově uvažovat.

⁸⁵ MERRYMAN, John Henry. *The civil law tradition*, s. 64.

⁸⁶ DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 479.

⁸⁷ *Ibid.*, s. 467.

⁸⁸ *Ibid.*, s. 473.

⁸⁹ *Ibid.*, s. 499.

hodnotové argumenty, polemiky s různými názory, odkazy na dřívější soudní rozhodnutí apod.

1.3.3.2 Podoba rozhodnutí německého stylu

Historický vývoj německé právní kultury vykreslil portrét německého soudního stylu, jak ho známe dnes. Hlavním opěrným bodem je pro soudce zákon, který vymezuje pole, v jehož rámci se bude argumentačně pohybovat. V tom spatřuje Basil Markesinis výhodu německého soudce oproti anglickému, protože zákonodárce německému soudci v mnohém ulehčil práci, jelikož už dopředu stanovil základní principy pro řešení případu, které soudci poskytují vodítko, o co se při rozhodování zajímat má a o co ne.⁹⁰ Ze zákonného základu tak vyplývá základní struktura rozhodnutí tvořená subsumpčním sylogismem typickým pro kontinentální právní kulturu. Tento sylogismus ve však vzdaluje francouzskému jednoduchému modelu a užívá mnohačetné nebo řetězící se premisy. Soudce může např. vyložit nejasné znění zákonného ustanovení pomocí několika právních i mimoprávních argumentů a takto nalezenou právní normu pak použít jako premisu hlavního sylogismu. Ve francouzském stylu by soudce rovnou do svého rozhodnutí zakomponoval nalezenou právní normu, jako kdyby v takové podobě vyplývala ze zákona bez dalšího.

Pokud se soudce potýká s případem jednoduché aplikace práva, v němž právní řešení vyplývá bez výkladových problémů z textu zákona, může soudce své rozhodnutí koncipovat ve struktuře jednoduchého sylogismu, protože nemá důvod ho komplikovat. Na druhou stranu ve složitých případech aplikace práva, v nichž řešení přímo nevyplývá z textu zákona, se do struktury sylogismu zapletou i subpremisy premis nebo jejich řetězce a struktura rozhodnutí nabírá na složitosti. Zde soudce zároveň může často opouštět kontinentální půdu opanovanou argumenty jazykovými, systémovými a logickými a vydat se vstříc angloamerickému stylu a používat argumenty hodnotové, polemizovat s různými řešeními, sahat k mimoprávním argumentům apod. V takovém případě někdy zpoza soudcovy magistrátní masky více vystupuje jeho osobitý styl, ať už čistě vyjadřovací, nebo i myšlenkový, což je opět vlastnost typická spíše pro soudce systému common law. Nakonec však i v těchto složitějších případech, v nichž soudy právo někdy i dotváří, se výsledek aplikace práva stejně většinou prezentuje jako deduktivní úsudek.⁹¹

V rovině jazykové stojí německý styl spíše blíže k francouzskému stylu. Jazyk soudních rozhodnutí bývá legalistický a byrokratický, často i pro vyjádření běžných slov užívá knižní výrazy nebo výrazy typické pro právní jazyk. Rozhodnutí je navíc psáno za soud jako celek, až na výjimky bez možnosti připojit separátní stanovisko. Tyto formální aspekty připomínají,

⁹⁰ MARKESINIS, Basil. Judicial Style and Judicial Reasoning in England and Germany. *The Cambridge Law Journal* [online]. Cambridge University Press, Editorial Committee of the Cambridge Law Journal, 2000, roč. 59, č. 2, s. 298, 299 [cit. 14.02.2023]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4508676>.

⁹¹ GOTTWALD, Peter. Die Begründung von Gerichtsentscheidungen in Deutschland – aus Sicht der Praxis und der Wissenschaft. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 150.

že soudce je v kontinentálním systému stále spíše úředníkem zahaleným v taláru, který si drží od rozhodovaného případu odstup, než výrazně se projevující individualitou, jako je tomu v systémech common law.

Jelikož se právní myšlení zemí spadajících do německého soudního stylu vypořádalo s tím, že soudce už není jen pouhým vykladačem práva, ale že může někdy právo i dotvářet, jsou pro soudní rozhodnutí typické odkazy na judikaturu. Ty se objevují stejně jako více hodnotové argumenty a polemika spíše ve složitých případech aplikace práva. Na vyšších soudech se už vypořádání se s předchozí judikaturou stalo běžným jevem. Ve srovnání se stylem angloamerickým je však odkazování na judikaturu odlišné, což je pochopitelné vzhledem k postavení precedentu jako pramene práva. V systémech common law je význam citovaných rozhodnutí obecně vyšší než v německém stylu, protože kontinentální soudce často používá odkazy na judikaturu jako ilustraci náhledu na řešení případu nebo jako příklad onoho řešení, kdežto pro soudce common law představuje dřívější rozhodnutí přímo pramen práva.⁹²

S odkazy na judikaturu souvisí i propojení soudů a doktríny, které je z historického hlediska významné. Vliv doktríny na právní myšlení se německou historií nese již dlouho a i v dnešní době se udržuje, mj. i díky důrazu na doktrínu v právním vzdělávání, Neil MacCormick a Robert Summers proto nazývají německou právní kulturu jako *expert culture*.⁹³ Citace děl akademiků, často ve spojení s odkazy na judikaturu, je v německém soudním stylu běžná.⁹⁴ Soudce tyto prameny často používá k určení směru, kterým se bude jeho výklad ubírat. Akademická obec této své roli sama i napomáhá, jelikož judikaturu již tradičně hojně analyzuje a kritizuje.⁹⁵

Vzájemné ovlivňování děl prostřednictvím citací a komentářů však není jediné propojení soudů a doktríny, které se promítá v soudním rozhodnutí. Někdy totiž sám soudce svléká svůj talár a bere do ruky akademikovo pero, aby některé části rozhodnutí napsal, jako kdyby se nejednalo o soudní rozhodnutí, ale o doktrinální dílo. Příkladem toho je postup soudce, který se hojně objevuje i v českých soudních rozhodnutích. Soudce bez předem předestřené přímé souvislosti se skutkovým stavem případu nejprve ohledně dílčí právní otázky vyjmenuje závěry, ke kterým došly soudy v jiných případech a ke kterým došli akademici ve svých dílech. Takové představení obecných závěrů někdy připomíná spíše úvodní výklad v učebnici

⁹² MARKESINIS, Basil. *Judicial Style and Judicial Reasoning in England and Germany*, s. 296, 297.

⁹³ MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. Statutory Interpretation in the Federal Republic of Germany. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Statutes*. Routledge, 1991, s. 118.

⁹⁴ *Ibid.*, s. 118.

⁹⁵ Dobrou funkci této dlouhotrvající a vzájemně se ovlivňující spolupráce v Německu vyzdvihoval americký právník John Dawson, který zároveň poznamenal, že americký právní systém by měl tuto spolupráci Německu závidět a pokusit se ji napodobit. Viz DAWSON, John. *The Oracles of the Law*, s. 505.

o daném právním institutu, ve kterém se pro základní pochopení vysvětlují co nejobecnější charakteristiky daného problému, než část soudního rozhodnutí, která řeší konkrétní případ.⁹⁶

Německý styl se nachází mezi angloamerickým a francouzským stylem také z hlediska toho, zda soudce odhaluje všechny důvody svého rozhodnutí. Na rozdíl od francouzského stylu zde neexistuje zvláštní rozdvojení diskursu na část publikovanou a nepublikovanou, která ze skutečných soudcových důvodů odhalí pramálo, ale ani zde na rozdíl od angloamerického stylu nevykládá soudce na stůl úplně všechny karty. V ideálním případě se všechny soudcovy argumenty nachází přímo v daném odůvodnění, a čtenář proto nemusí složitě vyhledávat nepublikované důvody na jiných místech. Na druhou stranu však lze najít skrytí argumentů, a to ve dvou podobách.

První z nich vychází z toho, že kontinentální kultura je kultura zákona. Před tím, než soudce rozhoduje konkrétní případ, už zákonodárce vymezil základní principy toho, jak se tento případ má vyřešit. Existuje proto zákonodárské fórum, kde už se předběžně v hrubých rysech rozhodlo, co je v daném případě dobré a žádoucí. Kdyby chtěl čtenář soudního rozhodnutí vědět, proč zákonodárce zvolil to nebo ono řešení, musí se vydat jinam než do soudního rozhodnutí, které mu až na výjimky tuto odpověď neposkytne. Čtenář by měl větší šanci najít tyto hlubší úvahy v angloamerickém soudním rozhodnutí.

Druhá podoba skrytí důvodů pro rozhodnutí leží v rovině soudce coby autora rozhodnutí. V ideálním případě by měl soudce srozumitelně vyložit důvody svého rozhodnutí, ne vždy tomu tak ale je. Soudce může například pojmout případ složité aplikace práva jako jednoduchý případ a popsat svůj úsudek formou jednoduchého sylogismu, aniž by vyložil, proč se rozhodl pro daný výklad textu zákona a nezvolil jiný. Ačkoliv soudce mohl dojít ke správnému výsledku, protože zohlednil kromě formálních argumentů i ty hodnotové, v jeho písemném rozhodnutí se to nijak neprojeví. Soudce lze proto kritizovat pro nedostatek argumentační otevřenosti, která zahaluje pravou podstatu jeho rozhodnutí,⁹⁷ protože v tomto případě existuje rozdíl mezi tím, co soudce dělá, a tím, co soudce říká.

1.3.3.3 České soudy jako součást německého stylu

Styl českých soudů se historicky vyvíjel v německém stylu a dodnes je jeho součástí. Po roce 1918 navázalo Československo na právo rakouské a s ním pokračoval i soudcovský styl.⁹⁸

⁹⁶ Takovým případem je např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2022, sp. zn. 26 Cdo 2298/2022, v němž soud v odůvodnění nejprve rekapituloval procesní situaci, poté uvedl, že dovolání není přípustné, a následně se bez jakéhokoliv pokusu o vysvětlení, proč je to pro řešení případu významné, pustil do obecného výkladu o tom, jak se staví rozhodovací praxe soudů k naléhavosti právního zájmu na určení v případě určovací žaloby podle § 80 OSŘ. Ačkoliv čtenáři dojde, že soud si pouze vytváří premisu pro svůj budoucí úsudek, působí bezkontextové uvádění zobecněných závěrů akademicky. Zároveň ale nelze opomenout povinné právní zastoupení při dovolání, proto může mít soudce Nejvyššího soudu v mysli jako svého adresáta jiného právníka, který soudcovu myšlenkovou zkratku pochopí a vysvětlí svému klientovi-laikovi.

⁹⁷ KÚHN, Zdeněk. Formalistické a neformalistické strategie středoevropské justice po roce 1989. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 438.

⁹⁸ BOBEK, Michal. O odůvodňování soudních rozhodnutí. *Právní rozhledy*. roč. 2010, č. 6, s. 209.

Příchod komunistického pojetí práva po druhé světové válce vnesl do československého právního myšlení tendence protichůdné od těch, které v Německu vedly k diskursivnějšímu pojetí soudcovského rozhodnutí. Komunistická ideologie se promítla i v právní vědě,⁹⁹ která se proto moc nerozvíjela a postupně se její citace vytratila i ze soudních rozhodnutí.¹⁰⁰ Tehdejší celkové myšlení přineslo příklon k pozitivismu, k trivializaci konceptů pramene práva a k popření kreativního významu judikatury.¹⁰¹

Tento příklon k pozitivismu, a tím pádem i omezenosti argumentů, které soudci ve svých rozhodnutí používali (tj. přibližování se vázané ideologii aplikace práva), se snažil po roce 1989 zbořit Ústavní soud.¹⁰² Český příklad potvrzuje jednu z obecných tezí MacCormicka a Summerse, že podobu soudcovského rozhodnutí ovlivňuje v právním systému i postavení nejvyššího soudu, pokud zároveň vykonává funkci soudu ústavního.¹⁰³ V České republice sice Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud a Ústavní soud nespadají vjedno, ale Ústavní soud disponuje pravomocí rušit konkrétní rozhodnutí obecných soudů, čímž značně zasahuje do jejich rozhodovací praxe. Opačným příkladem může být francouzská Ústavní rada (*Conseil constitutionnel*), které náleží pouze abstraktní kontrola ústavnosti. Český strážce ústavnosti se tak mohl v 90. letech chopit šance ovlivnit rozhodovací praxi obecných soudů a vychýlit ji směrem k více hodnotovému a diskursivnímu stylu, podobně jako činil Spolkový ústavní soud v Německu již před desítkami let.

Judikatura Ústavního soudu je již od 90. let protkána rozhodnutími, která se snaží apelovat na nižší soudy, aby se odkláněly od přehnaného pozitivismu a formalismu. Tato změna ideologie aplikace práva s sebou samozřejmě nese i změnu v podobě písemného rozhodnutí. Příkladem takového rozhodnutí je náleží Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, v němž se Ústavní soud vyjádřil, že „[s]oud není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku“. Dalším takovým příkladem je náleží Ústavního soudu ze dne 15. 10. 1996, sp. zn. IV. ÚS 275/96, kde Ústavní soud upozorňoval, že účel a smysl zákona nelze hledat jen ve slovech a větách předpisu, ale že v něm jsou a musí vždy být obsaženy i principy uznávané demokratickými právními státy.

⁹⁹ KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva soudcem v éře středoevropského komunismu a transformace: analýza příčin postkomunistické právní krize*. Praha: Beck, 2005, s. 97, 98.

¹⁰⁰ *Ibid.*, s. 99.

¹⁰¹ KÜHN, Zdeněk. Jusnaturalismus vs. juspozitivismus? Prvních deset let Ústavního soudu a proměna soudcovské ideologie aplikace práva. In: HLOUŠEK, Vít a Vojtěch ŠIMÍČEK, eds. *Dělba soudní moci v České republice*. Brno: Masarykova Univ., Mezinárodní Politologický Ústav, 2004, s. 103, 105.

¹⁰² *Ibid.*, s. 106.

¹⁰³ MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. *Interpretation and Comparative Analysis*, s. 499.

2 Forma a struktura českých soudních rozhodnutí

Po obecném úvodu do historických a ideologických základů podoby soudního rozhodnutí se tato kapitola zaměří úžeji přímo na české soudní rozhodnutí. Základním kamenem této kapitoly je právní úprava podoby soudního rozhodnutí s důrazem kladeným na základní prvky odůvodnění. Cílem kapitoly je představit teoretickou podobu odůvodnění, aby následná analýza skutečných rozhodnutí měla soudcovské výstupy s čím poměřovat.

Ačkoliv se pozornost obrací na rozhodnutí v civilních věcech se základní úpravou v občanském soudním řádu, jsou její teze a závěry přenositelné i do ostatních právních odvětví. Soudce v jakémkoliv odvětví musí být schopen srozumitelně písemně osvětlit, co je předmětem jím rozhodované věci, jaké důkazy ho vedly ke zjištěnému skutkovému stavu a jak tento stav právně posoudil. A úprava civilního procesu nabízí dostatečně instruktivní návod, jak přenést rozhodovací procesy ze soudcovy hlavy na papír. Navíc občanské soudní řízení nabízí pro analýzu lepší podmínky než řízení před soudy správními a trestními zejména proto, že OSŘ je ze všech procesních předpisů nejpodrobnější, díky svému stáří sahajícímu v základní podobě až do 60. let minulého století také nejstarší, a proto nejprobádanější, a konečně se úprava civilního soudního řízení použije i v dalších odvětvích, např. přiměřeně ve správním soudnictví podle soudního řádu správního (§ 64 SŘS).

Podobně zobecnitelné je i úzké zaměření práce na rozsudky. Rozsudek je v OSŘ nejsložitější formou rozhodnutí, proto se popis a analýza jeho prvků dostatečně vypořádá i s prvky jednodušších forem rozhodnutí.

Aby mohla soudní moc naplňovat svou roli v demokratickém právním státě, musí jasně a srozumitelně vyslovovat nejen to, jak rozhoduje, ale i proč tak rozhoduje. Odůvodněním rozhodnutí soudce přesvědčuje účastníky řízení o správnosti rozhodnutí, poučuje je, vychovává, působí preventivně, obrací se s apelem i na širší společnost,¹⁰⁴ dotváří právo, dodává právu dynamiku apod. V individuálních případech se odůvodněním rozhodnutí sleduje opodstatněnost, pravdivost, zákonnost a spravedlnost rozhodnutí.¹⁰⁵ Pro naplnění těchto funkcí je důležitá nejen věcná správnost soudcova rozhodnutí, ale i způsob, jakým je navenek sděleno.

Podoba písemného vyhotovení soudního rozhodnutí tak není jen formálním požadavkem, který by se měl naplňovat jen proto, že to zákon stanoví, ale i proto, že řádným rozhodnutím se naplňují uvedené cíle. Zároveň písemné rozhodnutí plní kontrolní funkci, zda soudcovy úvahy dokráčely do správného cíle a šly tou správnou cestou, je proto nežádoucí, pokud písemné odůvodnění někdy působí, jako kdyby se od skutečných soudcových úvah vzdalovalo a bylo napsáno jen proto, aby bylo napsáno. V této souvislosti upozorňoval již před mnoha lety Jaromír Jirsa na to, že rozsudek začal být v soudní praxi nesprávně chápán jako

¹⁰⁴ WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. roč. 2008, č. 19, s. 710.

¹⁰⁵ VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. Praha: Leges, 2021, s. 12.

listina, a nikoliv jako verdikt.¹⁰⁶ Písemné odůvodnění by nemělo sledovat pouze naplnění legality, tj. vyhovět všem zákonným požadavkům, ale aspirovat k co nejvyšší legitimitě rozhodnutí, tj. věrně a srozumitelně odrážet soudcovy úvahy.

Věcná správnost hraje nepochybně prvořadou roli, význam jazyka a struktury však nelze zcela zanedbávat. Soudce bezdůvodně ubírá svému rozhodnutí legitimitu, jestliže své úvahy skrývá do nenavazujících odstavců o délce jedné strany, které jsou psány nesrozumitelným, knižním jazykem připomínajícím doby první republiky, jenž se v mnohém vzdaluje od obecného jazyka směrem k administrativní mluvě. Čtenář by měl být schopen zaměřit svou veškerou pozornost na pochopení skutkových a právních otázek, ne na dotváření spojitostí mezi nesouvislými odstavci, tvoření úsudků mezi polovičitými vyjádřeními soudcových úvah a překládání jazyka právního do jazyka obecného.

2.1 Právní úprava formy a struktury soudních rozhodnutí

Jednou z charakteristik německého soudního stylu je určení základních požadavků na podobu písemného odůvodnění v zákoně, které v civilních věcech upravuje v Německu § 313 Zivilprozessordnung a v Rakousku § 417 Zivilprozessordnung. Česká republika se nijak nevyjímá a upravuje základní požadavky na obsah rozhodnutí v občanském soudním řádu, trestním řádu i soudním řádu správním. Požadavky na formální úpravu, jako je např. typ písma nebo zápis kalendářních dat, obsahují i podzákonné právní předpisy, konkrétně instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, a instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 23. 10. 2017, č. j. 12/2017-OJD-ORG/36, o soudních písemnostech.

2.1.1 Ústavní pořádek

Podoba písemného vyhotovení rozhodnutí je však ovlivněna i požadavky stanovenými na ústavní úrovni, jejichž obsah přibližuje judikatura vrcholných soudů.

ÚS ve své rozhodovací praxi vymezil obecné požadavky na podobu písemného rozhodnutí, ale kolikrát také ve světle ústavních principů přistoupil k upřesnění jednotlivých požadavků stanovených v § 157 odst. 2 OSŘ, což je ustanovení zakotvující základní požadavky písemného odůvodnění rozsudku. Předně nahlíží ÚS na řádné odůvodnění rozhodnutí podle § 157 odst. 2 OSŘ jako na procesněprávní rámec, který je součástí práva na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny a součástí pojmu právního státu podle čl. 1 Ústavy.¹⁰⁷ Řádné odůvodnění zamezuje podle ÚS libovůli, zvyšuje přesvědčivost rozhodnutí a je spojeno s principem právní jistoty a předvídatelnosti práva.¹⁰⁸ Libovůle nebo svévole je v judikatuře opakovaně označována za neblahý jev,¹⁰⁹ kterému brání právě minimální standardy písemného

¹⁰⁶ JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. roč. 2008, č. 12, s. 433.

¹⁰⁷ Nález ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94.

¹⁰⁸ Nález ze dne 29. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 1945/20.

¹⁰⁹ Např. nález ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94; nález ze dne 6. 3. 1997, sp. zn. III. ÚS 271/96; nález ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. III. ÚS 290/06.

odůvodnění zakotvené v § 157 OSŘ, jež zaručují účastníkům právo na spravedlivý proces.¹¹⁰ Dodržení těchto standardů však nestačí samo sobě, odůvodnění totiž musí navíc účastníkům umožnit seznatelnost relevantních úvah soudu¹¹¹ a nesmí být pouze povšechné a obecné, ale naopak řádné a vyčerpávající.¹¹² Stranou pozornosti nezůstává ani logičnost odůvodnění, a zejména jeho srozumitelnost,¹¹³ jejíž nedostatek může vést ke zrušení rozhodnutí pro porušení práva na spravedlivý proces.¹¹⁴

Se srozumitelností rozhodnutí pro účastníky řízení souvisí i přezkoumatelnost rozhodnutí, která je základním požadavkem písemného odůvodnění. Obecně může odvolací soud zrušit rozhodnutí, je-li nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů (§ 219a odst. 1 písm. b) OSŘ). Nejvyšší soud vidí jako obecné měřítko přezkoumatelnosti zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít odvolací důvody v odvolacím řízení.¹¹⁵ Dostatek srozumitelnosti a přezkoumatelnosti ale nakonec posuzuje nadřízený soud, takže je spíše on konečným arbitrem, zda je rozhodnutí dostatečně srozumitelné.

Nelze přehlédnout, že ÚS nevynechává pouze obecné požadavky na rozhodnutí jako celek, ale vyjadřuje se i k požadavkům konkrétním. Neústavnost písemného rozhodnutí tak může zakládat např. opomenutí důkazů, které vede k nepřezkoumatelnosti rozhodnutí,¹¹⁶ nebo nevypořádání se dostatečným způsobem s relevantními námitkami neúspěšného účastníka řízení.¹¹⁷

Už jen tato ilustrace obecných a dvou konkrétnějších požadavků dokládá, že ústavněprávní rozměr se netýká jen věcné stránky rozhodování soudů, ale též stránky formální. I kdyby soudce při rozhodování uvážil všechny požadované argumenty a např. se vypořádal se všemi argumenty účastníků, ale nepromítl tyto úvahy do písemného odůvodnění, nabralo by jeho rozhodnutí neústavní rozměr, ačkoliv by mohlo být věcně naprosto v pořádku.

2.1.2 Občanský soudní řád

Právní úprava podoby písemného rozhodnutí v OSŘ je poměrně podrobná, a zajišťuje tak do velké míry jednotnou podobu rozhodnutí, což je jedna z charakteristik německého i francouzského stylu. Podle § 157 odst. 1 má písemné vyhotovení rozsudku obsahovat 1) záhlaví, v němž se nachází zejména označení soudu, jména a příjmení soudců a přísedících, 2) označení účastníků a jejich zástupců a označení projednávané věci, a dále 3) znění výroku, 4) odůvodnění a nakonec 5) poučení, v němž soud poučí účastníky o opravném prostředku,

¹¹⁰ Nález ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. III. ÚS 290/06; nález ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 289/06.

¹¹¹ Nález ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 4093/17.

¹¹² Nález ze dne 3. 2. 2000, sp. zn. III. ÚS 103/99.

¹¹³ Nález ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. III. ÚS 703/06.

¹¹⁴ Nález ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 313/14.

¹¹⁵ Rozsudek NS ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011.

¹¹⁶ Nález ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. III. ÚS 61/94.

¹¹⁷ Nález ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. III. ÚS 703/06 nebo nález ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. II. ÚS 968/18.

lhůtě a místě jeho podání a o možnosti výkonu rozhodnutí. Rozhodnutí je zakončeno dnem a místem vyhlášení. Záhloví, výrok a poučení nejsou z hlediska jazyka a formy ničím zajímavé, jejich zkoumání je podnětnější spíše pro procesualistiku, proto se jimi tato práce blíže nezabývá a obrací svou pozornost na odůvodnění, které má naopak mnoho co nabídnout.

Proto je pro tuto práci mnohem důležitější až druhý odstavec § 157, jenž stanoví požadavky na strukturu odůvodnění rozsudku a jehož celé znění je následující:

„Není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním.“

Základní strukturu odůvodnění tak zákonodárce poměrně konkrétně předurčil. Soudní moc si nevytváří podobu zcela vlastní, ale pohybuje se v takto vymezených mantinelech. Soudce v odůvodnění musí uvést:

- 1) čeho se žalobce domáhal a z jakých důvodů;
- 2) jak se ve věci vyjádřil žalovaný;¹¹⁸
- 3) které skutečnosti má prokázány, které nikoliv a na základě jakých důkazů;
- 4) jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy;
- 5) jaký učinil závěr o skutkovém stavu;
- 6) jak věc posoudil po právní stránce.

Kromě těchto částí obsahuje odůvodnění zpravidla ještě odůvodnění náhrady nákladů řízení, odůvodnění dalších právních následků (jako je např. lhůta k plnění či předběžná vykonatelnost) a výjimečně může rozhodnutí obsahovat i obiter dictum.

Výše bylo uvedeno, že písemná forma odůvodnění není jen zbytečným formálním požadavkem, a proto by se jejímu vypracování měla věnovat větší pozornost. Podobně ani vymezení základních bodů písemného odůvodnění neexistuje samo pro sebe, ale lze ve většině bodů najít smysl.¹¹⁹ Žádný z nich není v odůvodnění zbytečný, ač by se mohlo někdy v soudní praxi zdát, že soudci tyto body napíší pouze tak, aby učinili zadost své zákonné povinnosti, ale své odůvodnění tím nijak neposunuli k cíli.¹²⁰ Základní struktura vymezená

¹¹⁸ Zjednodušeně se v této práci hovoří o těchto subjektech jako o žalobci a žalovaném, ačkoliv se těmito pojmy nevyčerpávají všechny možnosti – ať už z řízení nesporných, správních, nebo trestních.

¹¹⁹ Výjimkou je závěr o skutkovém stavu, k tomu blíže pododdíl 2.2.2.3.

¹²⁰ Zde se opět na scénu dostává zmíněný Jirsův povzdech, že písemné odůvodnění je někdy v praxi chybně chápáno jako listina, ne jako verdikt, viz JIRSA, Jaromír. *Perspektivy českého civilního procesu*, s. 433.

zákonodárcem totiž vhodně vyšlapuje soudcovu myšlenkovou cestu k cíli v podobě verdiktu. Jednotlivé části odůvodnění se zrcadlí v těchto krocích při rozhodování případu:

- 1) již od počátku řízení musí být jasné, co žalobce požaduje (jaký je předmět řízení) a proč tak činí;
- 2) tento žalobcův nárok oslabuje žalovaný svými tvrzeními a důkazy;
- 3) na základě tvrzení a důkazů poskytnutých účastníky reprodukuje soudce skutkový stav;
- 4) ke skutkovému stavu se musí soudce dobrat přesvědčivou a věrohodnou cestou, musí proto vyjasnit, proč některým důkazům uvěřil a které důkazy pro něj nebyly relevantní;
- 5) soudce musí jasně vylíčit, jaký skutkový stav je rozhodující pro jeho právní úvahu, tedy co nakonec bere jako skutečnost, kterou bude právně posuzovat;
- 6) nakonec soudce činí to, proč se na soud vůbec účastníci obrátili, skutkový stav právně posoudí a svou úvahu vysvětlí.

S lehkou nadsázkou by se tak dalo říci, že zákonodárce v zákoně soudci předestírá nejen to, jak má rozhodnutí napsat, ale svým způsobem i to, jak má k němu dojít. Koneckonců by bylo nesmyslné, aby se prezentovaná reprodukce myšlenkového procesu tak důležitého, jakým je soudní rozhodnutí, ubírala zcela jinou cestou než samotné úvahy. Zákonodárce tak nevnucuje soudcům žádnou svěřací kazajku ani soudce nepřilepuje k židli psacího stolu, aby psali rozsudky jen proto, aby je psali, ale pouze předepisuje nenáročné minimální požadavky, které schopného autora nepohřbí a méně schopného navedou. K podobnému závěru došel i Nejvyšší soud ČR ke konci 60. let minulého století, když hodnotil úroveň písemných rozsudků – už tehdy soud vyzdvihoval, že § 157 odst. 2 nabízí soudci instruktivní návod, jak své rozhodnutí sepsat.¹²¹

S problematikou základní struktury odůvodnění se pojí otázka, zda § 157 odst. 2 OSŘ stanoví i pořadí jednotlivých bodů odůvodnění. V komentářové literatuře se objevuje názor, že zákon pořadí stanoví, zastává ho Ljubomír Drápal¹²² nebo Michal Králík,¹²³ kteří ale pro tento závěr neuvádí žádné bližší odůvodnění. Naopak z textu ani smyslu § 157 nelze dovodit povinnost uvádět části odůvodnění v pořadí stanoveném zákonem. Zároveň nedodržení takové povinnosti nestíhá žádná sankce.

Smyslem § 157 je zajistit, aby odůvodnění rozsudku bylo napsáno řádně a srozumitelně, a mohlo tak sloužit pro kontrolu správnosti rozhodnutí. Samozřejmě je pro čtenáře mnohem

¹²¹ Rozbor a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně ze dne 23. 11. 1967, sp. zn. Prz 36/67. Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, 1974, s. 30.

¹²² DRÁPAL, Ljubomír. In: DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1081.

¹²³ KRÁLÍK, Michal. In: KRÁLÍK, Michal a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů v občanském soudním řízení a v soudním řízení správním včetně zvláštních řízení soudních podle zákona č. 292/2013 Sb.* Praha: Leges, 2021, s. 159.

srozumitelnější, jestliže soudce nejprve uvede skutkový stav a až po něm právní posouzení, naopak nemusí být na škodu, jestliže soudce např. předřadí závěr o skutkovém stavu dílčím skutkovým zjištěním nebo zamíchá pořadím jiných částí. Hledat v § 157 stanovené pořadí je zbytečné svazování nepodstatně konkrétními povinnostmi. Soudce si při tvorbě rozhodnutí musí dát pouze záležet, aby jeho rozhodnutí tvořilo souvislý, logický a srozumitelný celek.

O související problematice se zmínil NSS,¹²⁴ když v rozhodování o kasační stížnosti dospěl k závěru, že se krajský soud navzdory stěžovatelovým námitkám vypořádal se všemi argumenty stěžovatele, ačkoliv tak učinil v části rozsudku uvozené slovy „*Obiter dictum krajský soud poznamenává...*“ NSS uzavřel, že takový rozsudek z hlediska přezkoumatelnosti ob stojí, a dodal, že struktura odůvodnění může být v praxi velmi rozličná. Ačkoliv existuje pravidelná struktura, není na závalu, když soud zvolí odlišnou. Podle NSS je „*především věcí stylu práce a také „citu“ soudce v konkrétní věci, kterou strukturu odůvodnění považuje za vhodnější.*“

2.1.3 Podzákoné a jiné právní předpisy

Detailnější úpravu jazyka a formálních prvků lze v dnešní době nalézt v instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 23. 10. 2017, č. j. 12/2017-OJD-ORG/36, o soudních písemnostech. Před účinností této směrnice, která nastala roku 2018, obsahovala tuto úpravu instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy. Dnes se však její úprava v části podoby soudních rozhodnutí zaměřuje už pouze na aspekty, které nejsou pro tuto práci důležité, jako je označení originálu písemného vyhotovení rozhodnutí zakládaného do spisu (§ 14 odst. 1) nebo vyznačení doložky právní moci a vykonatelnosti (§ 18 a § 19). Proto se práce touto instrukcí dále nezabývá.

První zmíněná instrukce – o soudních písemnostech – má na druhou stranu mnoho co nabídnout. Vyzdvihnout je třeba její úpravu detailů, která by při dodržování mohla vést k žádoucí jednotné podobě rozhodnutí i z hlediska podrobností, nejen z hlediska makrostruktury textu, jak ji upravuje OSŘ. Mezi tyto podrobnosti patří např. požadavek použití fontu Garamond (§ 5), zarovnání odstavců a odsazování prvních řádek (§ 6), způsob psaní čísel, částek a měn (§ 12) nebo podoba záhlaví (§ 21).

Z typografických pravidel, která si zaslouží delší poznámku, lze jmenovat dvě. Zaprvé je to § 9, který v odst. 1 stanoví, aby se text zvýrazňoval užitím tučného písma, kurzívy nebo kombinací obojího. Kurzíva se podle odst. 2 má užívat pro zvýraznění důležitých krátkých úseků textu nebo podle odst. 3 pro zvýraznění ustálených odborných výrazů (např. latiny) a pro zvýraznění přímých citací. Oproti instrukci lze však doporučit používat kurzívu jen pro odborné výrazy a přímé citace. Zvýrazňovat kurzívou navíc i důležité části textu může působit matoucím dojmem. Proto by se důležité části textu měly zvýrazňovat buď tučně (což se v praxi takřka neděje),¹²⁵ nebo ještě lépe pomocí slovosledu, kladení důrazu autorem, krátkým

¹²⁴ Rozsudek NSS ze dne 24. 7. 2008, č. j. 2 Afs 67/2008-112.

¹²⁵ Ze 150 analyzovaných rozhodnutí se takové zvýraznění neobjevilo v žádném.

shrnutím apod. Když už se autor rozhodne pro kurzívu, měl by jí zvýrazňovat pouze jednotlivá slova nebo slovní spojení.

Instrukce výslovně zmiňuje, že pro zvýraznění se nemá používat prokládání textu. Tato praxe se objevuje zejména ve výrocích. Prokládání ale působí zastarale a pro mnohé čtenáře i poněkud zvláště, v jiných textech než v soudních rozhodnutích se s prokládáním snad už ani nelze setkat. Upozornění na zastaralost,¹²⁶ případně na zastaralost a nevhodnost¹²⁷ prokládání se objevuje i v literatuře.

Druhé pravidlo, které si zaslouží poznámku, je číslování odstavců zakotvené v § 25 odst. 7, podle něhož se mají jednotlivé odstavce odůvodnění číslovat arabskými číslicemi, pokud odůvodnění přesahuje dvě strany textu. Tento požadavek je třeba kvitovat, číslování odstavců s sebou nepřináší žádná negativa, ale naopak pouze pozitiva. Textové editory zvládnou automatické číslování bez problému, čtenář se v textu lépe orientuje, číslování mu pomáhá vyhledat odstavec, ke kterému se chtěl z jakéhokoliv důvodu vrátit, v případě opravného prostředku se na text odůvodnění lépe odkazuje pomocí čísla konkrétního odstavce (ať už z pohledu advokáta, který opravný prostředek píše, nebo z pohledu vyššího soudu, který o něm rozhoduje) a samotný soudce jako autor si zjednoduší práci s vnitřními odkazy v textu.¹²⁸ Zajímavostí je, že na Slovensku je povinnost číslovat odstavce zakotvena přímo na zákonné úrovni.¹²⁹

¹²⁶ BOBEK, Michal. *Praktické minimum pro psaní odborného právního textu* [online]. [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-dokumenty/CKPV/KPD/Kapitola_5.2.pdf.

¹²⁷ VUČKA, Jan. *Právní psaní*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 5.; nebo HAVLÍČEK, Karel. In: *Občanské soudní řízení, Soudcovský komentář, Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 520.

¹²⁸ Podobné závěry viz BOBEK, Michal a Zdeněk KÜHN. *Judikatura a právní argumentace*. Praha: Auditorium, 2013, s. 192–193.

¹²⁹ § 220 odst. 4 zákona č. 160/2015 Z. z. (civilný sporový poriadok) stanoví: „Jednotlivé odseky odôvodnenia rozsudku sa označujú arabskými číslicemi“.

2.2 Jednotlivé části odůvodnění

Nyní se práce podrobněji zaměří na jednotlivé části odůvodnění, jak byly popsány v oddíle 2.1.2. Cílem je za pomoci zákona, judikatury a literatury vymezit základní podobu odůvodnění, z níž poté budou vyvěrat kritéria analýzy, jež bude představena v kapitole 3.

Shodně jako v případě jiných komplexních textů nelze ani na jednotlivé části odůvodnění hledět odděleně, ale je důležité mít na zřeteli, že aby mohlo soudní rozhodnutí plnit své funkce, musí jeho jednotlivé části tvořit koherentní celek – musí na sebe navazovat, každá část musí plnit svou dílčí roli. I ÚS se vyslovil, že odůvodnění musí působit jako celek, aby byla v souladu se zárukou spravedlivého procesu zprostředkována účastníkům řízení seznatelnost úvah soudu, jež byly relevantní pro výsledek řízení, a tím musí odůvodnění umožňovat přezkoumatelnost rozhodnutí z hlediska jeho ústavnosti, zákonnosti a věcné správnosti.¹³⁰

2.2.1 Čeho se žalobce domáhal, z jakých důvodů a jak se vyjádřil žalovaný

Odůvodnění jakožto komplexní text musí mít svůj úvod, jehož smyslem je odhalit, o čem bude pojednávat následný text, a nasměrovat tak čtenáře na správnou cestu. Tuto roli může skvěle plnit právě vymezení toho, kdo se na soud obrátil, s jakým nárokem, z jakých důvodů a jak se k tomu všemu postavila druhá strana řízení. Občanský soudní řád stanovením této povinnosti sleduje zodpovězení základních otázek, které je třeba vědět při čtení jakéhokoliv textu – kdo, co, jak a proč.

Smyslem této části ale není jen představit projednávanou věc čtenáři, jímž je u většiny okresních soudů účastník řízení nebo jeho právní zástupce, kteří případ už znají dopředu. Smysl této části je i právní, protože přesné uvedení toho, co žalobce požaduje, tedy individualizace věci, je důležité pro posouzení otázky věci zahájené (překážka litispendence) a věci rozsouzené (*res iudicata*).¹³¹ Podobně je tomu i u případného protinávruhu nebo vzájemné žaloby.

Co by měla obsahovat tato část odůvodnění, pomáhá vyjasnit i procesualistika, podle níž je předmětem řízení věc sama, tj. žalobcův procesní nárok, jenž se skládá z předmětu procesního nároku a ze základu procesního nároku. Předmětem procesního nároku rozumíme petit, tj. to, co žalobce požaduje (např. zaplacení 10 000 Kč od žalovaného); základem procesního nároku rozumíme tvrzené rozhodné skutečnosti (např. žalobce předal jako zápůjčku žalovanému 10 000 Kč, ten však peníze nevrátil do sjednaného data).

Kromě žalobcova nároku musí soudce v úvodu popsat i vyjádření žalovaného. To sice netvoří předmět řízení, soudce však musí tyto námítky vzít v potaz a vypořádat se s nimi.

¹³⁰ Nález ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 4093/17.

¹³¹ JIRSA, Jaromír et al. *Klíč k soudní síni*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 400.

Jejich uvedení alespoň v základu tak stále má smysl, neboť stejně jako vyjádření žalovaného předurčují, jakým směrem se bude ubírat následný text.

Úvodní část rozhodnutí v podobě rekapitulace vyjádření účastníků řízení není samozřejmě specifikem nacházejícím se jen v České republice, ale je nedílnou součástí snad každého soudního rozhodnutí. Kupříkladu americké autorky Jill Barton a Rachel H. Smith vidí jako ideální obsah úvodní části odůvodnění stručný popis, o čem rozhodovaný případ je. Tedy představení účastníků řízení, popis procesní historie, přednes základních faktů, přesný popis právního problému a konečně výsledek řízení,¹³² který však v českém prostředí u prvostupňových rozhodnutí nemá smysl uvádět, protože ho prozrazuje výrok nacházející se před odůvodněním. Podobně nahlíží na úvodní část i další americký autor Ruggero J. Aldisert, podle něhož úvod odůvodnění má odpovědět na čtyři otázky: 1) kdo (identifikace účastníků); 2) proč (proč se věc dostala k soudu, tedy kdo podává jaký návrh,); 3) co (co s tím udělá soud, jak soud rozhodl); 4) jak (krátká procesní historie).¹³³ Kromě zmíněného výsledku řízení se obsahy úvodních částí nijak neliší od požadavků v českém právním prostředí.

Ze dvou účelů, jimž má tato část odůvodnění sloužit (tedy úvod pro čtenáře a vymezení předmětu řízení), plyne, že není třeba uchylovat se k sáhodlouhým popisům, ale naopak je ideálem stručnost a přesnost. Je-li úvodní část odůvodnění delší, jelikož soudce popisuje podrobnou procesní historii, paralelní příběhy odehrávající se mezi účastníky řízení nebo zbytečné detaily, které nevymezují předmět řízení, jedná se o nežádoucí jev, který pouze prodlužuje odůvodnění a činí ho méně přehledným. Na tyto neduhy opakovaně upozorňuje odborná literatura.¹³⁴ Nadto lze připomenout, že podle § 154 odst. 1 OSŘ je pro rozsudek rozhodující stav v době jeho vyhlášení, i proto je zbytečné psát do odůvodnění původní tvrzení účastníka, které však později změnil.

S touto nevhodnou délkou souvisí fenomén opisů vyjádření účastníků. Jedná se o praxi, kdy soudce přebírá do svého odůvodnění, či dokonce doslovně kopíruje, nedůležité detaily a další informace z žaloby nebo dalších podání účastníků, což vede ke zbytečně dlouhým odůvodněním obsahujícím značné množství informací, jež vyřešení věci nijak neposouvají dál a čtenář se v nich může leda tak ztratit. Kritika opisů vyjádření účastníků sahá skoro až do plen občanského soudního řádu a line se celou jeho účinností až dodnes. Ještě před zakotvením zákonného zákazu opisů kritizoval tuto praxi Nejvyšší soud ČSR již v roce 1967 a zdůrazňoval, že soud se má v odůvodnění vyjadřovat jasně a stručně a má se vyvarovat doslovného opisování rozvláčných přednesů účastníků řízení.¹³⁵ Opisy se však v odůvodněních objevovaly po několik dalších desetiletí, až zákonodárce sáhl po ostré municí

¹³² BARTON, Jill a Rachel H. SMITH. *The handbook for the new legal writer*. New York: Wolters Kluwer Law & Business, 2014, s. 240.

¹³³ ALDISERT, Ruggero J. *Opinion writing*. Durham, N.C: Carolina Academic Press, 2012, s. 185.

¹³⁴ JIRSA, Jaromír. *Novinky v civilním řízení soudním: kritická studie*. Praha: LexisNexis, 2005, s. 111.; VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*, s. 46.; KRÁLÍK, Michal. In: *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů*, s. 159.

¹³⁵ *Rozbor a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně ze dne 23. 11. 1967*, sp. zn. Prz 36/67, s. 36.

a s účinností od 1. 1. 2001 výslovně na zákonné úrovni zakázal opisování.¹³⁶ Konkrétně se v § 157 odst. 2 OSŘ ve větě za středníkem objevila tato slova: „není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy“.

Ačkoliv je soudce podle čl. 95 Ústavy vázán zákonem, s tímto zákonným omezením si mnoho soudců-autorů hlavu neláme a vázat se v tomto směru nenechá. Zmíněná novela měla podle Jirsových slov ambice na to být skutečně zásadní a mít podstatný vliv na konečnou podobu písemných rozhodnutí, bohužel se však neprojevila a opisování se objevuje stále.¹³⁷ Je nicméně třeba dodat, že jakkoliv je opisování nevhodné, protože zbytečně prodlužuje odůvodnění a může čtenáře utopit ve změti informací, nezpůsobuje samo o sobě nepřezkoumatelnost rozhodnutí ani jinou vadu, pro kterou by odvolací soud musel rozhodnutí zrušit.¹³⁸

2.2.2 Které skutečnosti má soud za prokázané, na základě jakých důkazů, jaký závěr o skutkovém stavu učinil a jak hodnotil důkazy

Skutková část odůvodnění je částí stěžejní. Soudce v ní musí vyložit, jaký zjistil skutkový stav na základě provedených důkazních prostředků, aby ho mohl následně podrobit právnímu posouzení. Není tak překvapením, že na tuto část odůvodnění jsou kladeny přísné nároky i co do formulace jednotlivých zjištění, neboť tyto úvahy musí být co nepřezkoumatelnější, aby se jakýkoliv čtenář mohl přesvědčit o správnosti zjištění.

Z potřeby této vyšší přesnosti plynou detailnější požadavky na formulaci zjištění. Na této části odůvodnění se nejvíce projevuje rozdíl mezi vázaným a volným narativem. Tyto dvě kategorie vyjadřují volnost soudce při psaní rozhodnutí. Při volném narativu má soudce volnější pole působnosti a není svázán co do povinných náležitostí. Při narativu vázaném je tomu naopak, normotvůrce soudci zúžil pole působnosti a stanovil mu (alespoň) minimální standardy, které se mají v rozhodnutí objevit, případně jaká má být jejich podoba.¹³⁹ V českém prostředí se neobjevuje čistá podoba ani jednoho z těchto narativů,¹⁴⁰ minimální požadavky jsou stanoveny u každé části rozhodnutí.¹⁴¹ V odůvodnění je to ale právě část skutková, která se nejvíce blíží narativu vázanému.

¹³⁶ Konkrétně se jednalo o novelu provedenou zákonem č. 30/200 Sb. (tzv. velká novela občanského soudního řádu).

¹³⁷ JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, Soudcovský komentář, Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 515.

¹³⁸ Usnesení NS ze dne 4. 5. 2004, sp. zn. 29 Odo 257/2002.

¹³⁹ Blíže k volnému a vázanému narativu viz SMEJKALOVÁ, Terezie. *Soudní rozhodnutí jako autoportrét českého soudnictví*, s. 94.

¹⁴⁰ *Ibid.*, s. 94.

¹⁴¹ Ilustrativní je k tomuto oddíl 2.1.2, kde jsou v základech shrnuty zákonné požadavky na podobu soudního rozhodnutí, soudce tedy nemá zcela volné ruce.

2.2.2.1 Dílčí skutková zjištění a hodnocení důkazů

Základním nástrojem, který soudce používá k reprodukci skutkového stavu, je tzv. dílčí skutkové zjištění. Jedná se o jednotlivé dílky, z nichž soudce postupně skládá celkový obrázek o skutkovém stavu. Každé dílčí zjištění musí být přiřazeno konkrétnímu důkaznímu prostředku, aby bylo zpětně zjištělné, z čeho soudce čerpal konkrétní zjištění.¹⁴² Samozřejmě bývá typické, že účastníci řízení navrhnou k provedení značné množství důkazních prostředků, z nichž lze zjistit mnoho skutečností, ne všechny jsou však důležité pro souzenou věc. Soudce tak musí pečlivě vybírat, který poznatek pro něj bude důležitým dílčím skutkovým zjištěním a který ne.¹⁴³

A zde přichází na řadu vázaný narativ. Soudce musí jednoznačně odlišit, co je pro posouzení věci skutečností (tedy důležitým dílčím zjištěním) a co je pouhým nepotřebným obsahem důkazního prostředku, kterému ale soudce nemusel uvěřit nebo který mohl být zbytečný, a proto jsou na soudce kladeny přísnější požadavky, jak by měl tato zjištění formulovat. Možností formulace dílčích zjištění je mnoho, musí však být jasně odlišitelné. V praxi se ustálilo několik způsobů, mezi něž patří např.: „z výpovědi svědka soud zjistil“, „výslechem svědka bylo prokázáno“ nebo „z výpovědi svědka má soud za prokázané“. Jirsa označuje tyto odlišitelné fráze jako *terminus technicus*, protože nevyjadřují pouze to, že tato skutečnost plyne z provedeného důkazního prostředku, ale to, že této skutečnosti soudce uvěřil, vzal ji za svou, bere ji jako skutečnost pro další rozhodování.¹⁴⁴ Je proto důležité, aby soudce nepopisoval takto zjištěné skutečnosti jako obsah důkazního prostředku např. slovy „svědek uvedl“ nebo „podle listiny“.

Kromě dílčích skutkových zjištění slouží k popisu skutkového stavu i nesporné skutečnosti, které mají v civilním soudním řízení své místo díky zásadě formální pravdy. Jejich podstatou je, že soud může považovat za skutečnost shodná tvrzení účastníků (§ 120 odst. 3 OSŘ), čímž se zúží rozsah skutečností, které je třeba prokázat dokazováním. Nabízí se tak uvést nesporné skutečnosti ještě před samotná dílčí skutková zjištění, neboť poskytují základ skutkového stavu, na který už jen navazují skutečnosti zjištěné z provedeného dokazování. Objevuje se však i názor, že nesporné skutečnosti je možné uvádět už před rekapitulaci vyjádření účastníků řízení, tedy na samý počátek odůvodnění, a po nich uvést ve vyjádření účastníků jen sporné skutečnosti.¹⁴⁵ Toto umístění však v praxi nebývá běžné a je otázkou, jak často se naskytanou nesporné skutečnosti vhodné k tomu, aby se daly předsunout samotnému

¹⁴² Vyjádřeno slovy Nejvyššího soudu: „Z citovaného ustanovení [§ 157 odst. 2 OSŘ – pozn. autora] vyplývá mimo jiné povinnost soudu [...] v odůvodnění rozsudku uvést stručný a jasný výklad o tom, které skutečnosti, významné pro rozhodnutí věci, má za prokázané a které nikoliv. U každé jednotlivé prokázané i neprokázané skutečnosti musí (stručně a jasně) uvést, jak k tomuto závěru došel, tedy z jakých důkazů podle jeho názoru závěr vyplývá...“ viz rozsudek NS ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2478/2015.

¹⁴³ Blíže k dílčím skutkovým zjištěním viz VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*, s. 51.

¹⁴⁴ JIRSA, Jaromír. In: *Soudcovský komentář, Kniha II*, s. 476.

¹⁴⁵ *Ibid.*, s. 521.

vymezení věci, protože shodná tvrzení se mohou týkat pouze dílčích otázek, které by mohly působit na úvod odůvodnění matoucím dojmem.¹⁴⁶

V průběhu zjišťování skutkového stavu musí soudce zároveň vyložit, proč některým důkazům uvěřil a jiným ne a jak tyto důkazy hodnotil jednotlivě a v jejich vzájemné souvislosti (§ 132 OSŘ). V této části se zrcadlí zásada volného hodnocení důkazů, která se musí projevit i v písemném vyhotovení rozhodnutí, aby byly přezkoumatelné soudcovy úvahy, proč některé důkazy relevanci měly, ale jiné nikoli.

2.2.2.2 Možné chyby v dílčích skutkových zjištěních

Dílčí skutková zjištění se v judikatuře i literatuře dočkala velké pozornosti, co se týče jejich nedostatků, jelikož nemají vliv pouze na formální stránku odůvodnění, ale i na jeho přezkoumatelnost.

V následující pasáži se představí dva základní druhy nedostatků, které se mohou u dílčích skutkových zjištění objevit, jedná se o 1) souhrnné skutkové zjištění a 2) opisování obsahu důkazních prostředků, které lze dělit do několika jednotlivých problémů.

Souhrnným skutkovým zjištěním se rozumí situace, kdy soudce neuvede zjištěnou skutečnost vyplývající z konkrétního důkazního prostředku, ale uvede zjištění tak, že není možné rozklíčovat, z jakého konkrétního důkazního prostředku vyplynulo. Tato chyba se objevovala už v 60. letech minulého století a upozorňoval na ni Nejvyšší soud ČSR.¹⁴⁷ Podle četné judikatury a důrazu, který vyšší soudy kladou na tuto problematiku, by se dalo říct, že souhrnné skutkové zjištění je jedním z největších hříchů, kterého se může soudce v písemném odůvodnění dopustit. Protože nelze v případě souhrnného zjištění zpětně zjistit, jaké úvahy vedly soudce ke zjištění skutkového stavu, tedy jaké skutečnosti zjistil z jakých důkazních prostředků, způsobuje tento hřích nepřezkoumatelnost rozhodnutí, která vede k jeho zrušení.¹⁴⁸ Podle ÚS tato nepřezkoumatelnost porušuje právo na spravedlivý proces účastníka řízení.¹⁴⁹

Zajímavým aspektem v této souvislosti je jev objevující se i na druhé straně barikády, tj. v advokacii. Ačkoliv je souhrnné zjištění závažným pochybením soudce, kterého by si měli být vědomi i advokáti, nezřídka se lze setkat s podáními, v nichž se i advokáti dopouští „souhrnných skutkových zjištění“, ačkoliv je nelze takto nazvat, neboť advokát nic nezjišťuje, ale pouze za účastníka označuje důkazní prostředky na podporu tvrzení. V těchto podáních totiž advokáti někdy vypíší větší počet odstavců týkajících se různých tvrzených skutečností a až poté uvedou „souhrnný“ výčet důkazních prostředků, které předkládají na podporu svých tvrzení. Takové podání samozřejmě nevykazuje kvalitativně takové vady jako

¹⁴⁶ V analýze se toto umístění nesporných skutečností neobjevilo v žádném ze 150 rozhodnutí.

¹⁴⁷ *Rozbor a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně ze dne 23. 11. 1967, sp. zn. Prz 36/67, s. 30.*

¹⁴⁸ Např. náleze ze dne 22. 5. 2002, sp. zn. I. ÚS 336/2000, rozsudek NS ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2492/99, nebo rozsudek NS ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 22 Cdo 886/2001.

¹⁴⁹ Nález ze dne 27. 4. 1999, sp. zn. II. ÚS 94/98.

nepřezkoumatelný rozsudek, ale ztěžuje následnou práci, protože si soudce musí jednotlivá tvrzení pospojovat s příslušnými důkazními prostředky ze „souhrnné“ nabídky, která je v podání naservírována. Požaduje-li advokát od soudce kvalitní práci, měl by mu sám dodat kvalitní podání, se kterým se dá jednoduše pracovat.

Druhým možným nedostatkem je opisování obsahu důkazních prostředků. Tato praxe podobně jako u rekapitulace vyjádření účastníků zbytečně prodlužuje odůvodnění na úkor přehlednosti a neposouvá soudcovy úvahy nikam dál, jen zaplňuje prostor textem. Opisování se může objevit ve dvou variantách. První z nich je, že soudce opíše, co kdo vypověděl, co obsahuje jaká listina atd., ale neoznačí, co z těchto důkazních prostředků zjistil. Takový postup byl opět kritizován už v 60. letech¹⁵⁰ a vede k nepřezkoumatelnosti rozhodnutí, což dokládá i judikatura,¹⁵¹ protože z odůvodnění není jasné, jaké skutečnosti měl soudce za prokazané.

Druhá varianta opisování sice nevede k nepřezkoumatelnosti rozhodnutí, ale rozhodně je třeba ji označit za nevhodnou. Spočívá v tom, že soudce vypíše, co kdo vypověděl, co obsahuje jaká listina atd. a za tyto dlouhé výčty připojí, jaká učinil zjištění, ačkoliv to mohl udělat i bez dlouhých opisů. Oproti první variantě tak je jasné, z jakého důkazního prostředku činí soudce jaké zjištění, ale odůvodnění je zbytečně dlouhé a nepřehledné.

S problematikou opisování souvisí i třetí fenomén, kterým je nepotřebné opisování detailů, jakými jsou data, časy, adresy, míry apod. Nejsou-li tyto údaje důležité pro posouzení případu, např. pro identifikaci věcí, vymezení předmětu nebo posouzení promlčení, zabírají pouze prostor a způsobují nepřehlednost odůvodnění.¹⁵² Při velkém množství těchto údajů je pak čtenář zbytečně nucen sám rozhodnout, zda je uvedený údaj potřebný nebo ne, tuto práci by však za čtenáře měl dělat už autor textu a zahrnout pouze důležité informace.¹⁵³

Čtvrtým a posledním problémem souvisejícím s opisy je možnost protiřečení si zjištění, které je způsobeno špatnou formulací. Soudce v tomto případě opisuje obsah důkazního prostředku, ale uvede tuto skutečnost pomocí výše vymezeného termínu značícího skutkové zjištění, např. „Z výpovědi soud zjistil“. Následně však soudce uvede u obsahově rozporné výpovědi, že z ní také zjišťuje.¹⁵⁴ Tím však soudce bere za své zjištění A a zároveň i zjištění *nonA*. Soudcovu úvahu proto nelze přezkoumat. Tato rozpornost je podle judikatury nepřípustná.¹⁵⁵

¹⁵⁰ Rozbor a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně ze dne 23. 11. 1967, sp. zn. Prz 36/67, s. 30.

¹⁵¹ Nález ze dne 27. 4. 1999, sp. zn. II. ÚS 94/98, rozsudek NS ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 1285/2004.

¹⁵² Ke stejnému závěru dochází i Guberman, viz GUBERMAN, Ross. *Point Taken: How to Write Like the World's Best Judges*. Oxford; New York, NY: Oxford University Press, 2015, s. 47, 56.

¹⁵³ ALDISERT, Ruggero J. *Opinion writing*, s. 189.

¹⁵⁴ VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*, s. 52.

¹⁵⁵ Rozsudek NS ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 677/2010.

2.2.2.3 Závěr o skutkovém stavu

Jednotlivá skutková zjištění se promítají do závěru o skutkovém stavu,¹⁵⁶ který stručně a výstižně vyjadřuje skutkový stav věci a který je východiskem pro právní posouzení.¹⁵⁷ Z dílčích zjištění se tedy musí vybrat ta podstatná zjištění a zkoncentrovat se do logicky propojeného celku. Skutkový závěr se většinou nachází mezi dílčími zjištěními a právním posouzením, je proto vhodné ho graficky oddělit,¹⁵⁸ aby byla tato hranice jasně zřetelná a pomáhala čtenáři v orientaci.

Oproti dílčím zjištěním nepředstavuje skutkový závěr obligatorní část odůvodnění, musí být pouze zřejmé, z jakého skutkového závěru vycházel soudce při právním posouzení, v opačném případě je rozsudek zatížen vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.¹⁵⁹ Možnosti neuvádět skutkový závěr lze využít zejména v jednoduchých případech, kde soudce nečiní velký počet dílčích zjištění, skutkový závěr by tak byl nadbytečný a jen by opakoval již řečené.¹⁶⁰

Skutkový závěr tu však není pouze pro čtenáře rozhodnutí, ale může sloužit i soudci. Po shrnutí dílčích zjištění d o skutkového závěru si může soudce zkontrolovat, zda zjistil všechny rozhodné skutečnosti, které předpovídá později aplikovaná právní norma.¹⁶¹ Soudce tak může sám sebe upozornit, zda není třeba doplnit dokazování.¹⁶²

2.2.3 Jak soud posoudil věc po právní stránce

Jakmile soudce zjistí skutkový stav a zkoncentruje ho do skutkového závěru, může přistoupit k právnímu hodnocení. Podobně jako u předchozí části se jedná o stěžejní úsek rozhodnutí. Ačkoliv soudce není tolik formulačně vázán jako u dílčích zjištění, jsou na něj přesto kladeny mnohé požadavky.

Obecně musí soudce podle judikatury propojit skutková zjištění a úvahy při hodnocení důkazů na straně jedné a právní závěry na straně druhé, přičemž odůvodnění je nepřezkoumatelné, pokud soudce pouze odkáže na právní předpisy, aniž by vyložil svou právní úvahu.¹⁶³ Svět fakticity a práva se tak mají propojit a vytvořit logický a srozumitelný závěr. Proto je vhodné, pokud soudce jasně vyloží skutkový závěr, protože čím lépe ho vymezí, tím lépe ho poté propojí s právním závěrem ať už ve formě typické sylogistické dedukce, nebo v jiné, složitější formě.

¹⁵⁶ Někdy je též nazýván skutková právní věta (např. rozsudek NS ze dne 27. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1373/2009) nebo skutkový závěr.

¹⁵⁷ Rozsudek NS ze dne 24. 4. 2020, sp. zn. 24 Cdo 39/2020.

¹⁵⁸ JIRSA, Jaromír. In: *Soudcovský komentář, Kniha II*, s. 525.

¹⁵⁹ Rozsudek NS ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 541/2008.

¹⁶⁰ TVRDÍK, Ivan. *Odůvodnění civilního rozsudku soudu prvního stupně*. [online]. Plzeň. 2022 [cit. 30. 6. 2023]. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/48681/1/91685_k6_RP-Tvrdik.pdf. Rigorózní práce. Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta, s. 76.

¹⁶¹ Rozsudek NS ze dne 24. 4. 2020, sp. zn. 24 Cdo 39/2020.

¹⁶² VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*, s. 68.

¹⁶³ Rozsudek NS ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. 33 Cdo 500/2007.

2.2.3.1 Pravidla obsažená v právních předpisech

České právní prostředí se nevymyká kontinentální právní kultuře a za hlavní pramen práva považuje právní předpis. Soudce proto v zájmu přezkoumatelnosti musí přesně uvést, jaké konkrétní ustanovení předpisu aplikuje¹⁶⁴ a proč pod něj podřadil skutkový stav.

Ačkoliv soudce musí odkázat na konkrétní ustanovení zákona, neznamena to automaticky, že musí do odůvodnění pojmout několik doslovných prepisů zákonných ustanovení, typicky uvedených v samostatných odstavcích a uvozených slovem *podle*. Soudcova aplikační úvaha se obejde i bez kopírování zákona, protože jeho znění lze zakomponovat přímo do úvah, aniž by bylo třeba je citovat samostatně ještě před vlastním posouzením. Ačkoliv se lze v literatuře setkat i s doporučením citovat takto právní předpisy, nachází se tito podporovatelé ve výrazné menšině, navíc pro svůj názor neuvádí žádné důvody.¹⁶⁵ Oproti tomu podle kritiků přerušují samostatné citace spojitost mezi skutkovým závěrem a právním posouzením,¹⁶⁶ jsou samoučelné a neplní žádnou funkci.¹⁶⁷ Kromě toho lze kritiku této praxe nalézt i v zahraniční literatuře.¹⁶⁸ Neposledně je možné opět poukázat i na kritiku Nejvyššího soudu ČSR z 60. let.¹⁶⁹ Na funkci kopírování textu zákona do odůvodnění a jeho možné alternativy se práce zaměří ve výsledcích analýzy v oddíle 4.4.1.

2.2.3.2 Judikatura a odborná literatura

Stranou právních úvah nemůže zůstat ani judikatura, jejíž zohlednění popsal Robert Alexy jako jedno z pravidel racionálního právního diskursu.¹⁷⁰ Konkrétně formuloval dvě pravidla: 1) judikatura by se měla zohlednit, pokud je souladná či rozporná s řešeným případem, a 2) chce-li se někdo odchyliť od judikatury, nese v tom případě argumentační břemeno.¹⁷¹ O požadavcích na zohlednění judikatury se zmiňuje i ÚS, podle něhož nevyplývá-li řešení bez dalšího ze zákonného textu, musí soud dostatečně vysvětlit své právní úvahy s případnou citací judikatury.¹⁷² Ačkoliv je soudce vázán zákonem podle čl. 95 Ústavy, odráží judikatura společenské a ústavněprávní podmínky.¹⁷³ Proto ačkoliv není judikatura formálně závazná,

¹⁶⁴ Rozsudek NS ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2418/99.

¹⁶⁵ KRÁLÍK, Michal. In: *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů*, s. 167, nebo SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 581.

¹⁶⁶ JIRSA, Jaromír. In: *Soudcovský komentář, Kniha II*, s. 525.

¹⁶⁷ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 758.

¹⁶⁸ BARTON, Jill a Rachel H. SMITH. *The handbook for the new legal writer*, s. 45.; nebo ALDISERT, Ruggero J. *Opinion writing*, s. 189.

¹⁶⁹ *Rozbor a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně ze dne 23. 11. 1967*, sp. zn. Prz 36/67, s. 34.

¹⁷⁰ ALEXY, Robert. *Theorie der juristischen Argumentation: die Theorie des rationalen Diskurses als Theorie der juristischen Begründung*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1991, s. 339.

¹⁷¹ *Ibid.*, s. 339.

¹⁷² Nález ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. I. ÚS 403/03.

¹⁷³ Nález ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. IV. ÚS 200/96.

nelze ji v dnešní době ignorovat, je totiž jedním z nejdůležitějších prostředků, který dává statickému právu potřebný prvek dynamiky, aby mohlo řádně fungovat ve společnosti.

Zohlednění judikatury se tak často musí promítnout i do písemného odůvodnění, což s sebou nese určité požadavky. Předně musí soudce na judikaturu řádně odkázat jako na zdroj svých úvah, aby bylo jeho řešení přezkoumatelné. To by však samo o sobě nestačilo, judikatura v sobě vždy nese pravidlo, které musí soudce jasně identifikovat a vyložit, proč zrovna ono dopadá na řešený případ.¹⁷⁴ To ale neznamená, že by bylo třeba přímo citovat dlouhé pasáže judikátů a vytvářet z rozhodnutí judikatorní koláže.¹⁷⁵ Pokud soudce takto převezme do svého odůvodnění citace judikatury, aniž vyloží, jaký mají význam pro řešenou věc, je rozhodnutí nepřezkoumatelné.¹⁷⁶ Podobné vlastnosti nízké kvality vykazuje práce s judikaturou spočívající v citaci obecných, nicneříkajících pasáží z judikátů, které však vedou pouze ke zdouhavosti odůvodnění.¹⁷⁷ V ideálním případě by měl soudce shrnout hlavní myšlenku (právní pravidlo) použitého judikátu a vysvětlit, jak a proč dané pravidlo dopadá na jím řešený případ a aplikovat ho.

Debata na téma užití soudních rozhodnutí se samozřejmě odehrává i v právní kultuře USA, kde soudní rozhodnutí jako pramen práva hraje důležitější roli než v kontinentální kultuře, což se nutně odráží i v pozornosti, jaké se tomuto tématu dostává v literatuře. I zde lze nalézt postesky nad obdobou judikatorních koláží, které se např. podle Aldiserta objevují tak často, jako kdyby se schopnost psaní rozhodnutí změnila ve schopnost kopírování a vkládání,¹⁷⁸ taková rozhodnutí podle Aldiserta vypadají jako vyděračské dopisy sestavené z novinových výstřížků.¹⁷⁹ Paralelu lze nalézt i ke zmíněným nicneříkajícím závěrům judikátů, neboť kritika se snaší i na ta rozhodnutí, v nichž jsou citovány precedenty, aniž by autor sdělil, jaký mají vztah k řešené věci.¹⁸⁰ V českých rozhodnutích se tato praxe někdy propojuje s kopírováním textu právního předpisu a vytváří v rozhodnutích směs vydestilovaných judikatorních závěrů zamotaných ve změti zákonných ustanovení bez relevantního kontextu. Soudce by tak měl zvážit nejen to, zda judikát dopadá na jím řešený případ z hlediska skutkových podobností, aby mechanicky neaplikoval ve skutečnosti nepřiléhající judikaturu,¹⁸¹ ale měl by zvážit také to, aby dokázal závěry z judikátu zakomponovat do kontextu svého vlastního odůvodnění.

Podobně i zohlednění doktríny patří mezi Alexyho pravidla racionálního diskursu – pokud je možné použít argumenty doktrínou, měly by se použít.¹⁸² Symbióza mezi

¹⁷⁴ Rozsudek NS ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1238/2013.

¹⁷⁵ BOBEK, Michal a Zdeněk KÜHN. *Judikatura a právní argumentace*, s. 191.

¹⁷⁶ K tomuto závěru dospěl NSS v kontextu správního soudnictví, viz rozsudek NSS ze dne 17. 1. 2008, č. j. 5 As 29/2007-64.

¹⁷⁷ BOBEK, Michal a Zdeněk KÜHN. *Judikatura a právní argumentace*, s. 191.

¹⁷⁸ ALDISERT, Ruggero J. *Opinion writing*, s. 11.

¹⁷⁹ *Ibid.*, s. 185.

¹⁸⁰ GUBERMAN, Ross. *Point Taken*, s. 97.

¹⁸¹ Srov. rozsudek NS ze dne 9. 5. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3409/2018.

¹⁸² ALEXY, Robert. *Theorie der juristischen Argumentation*, s. 334.

judikaturou a doktrínou by měla historicky být součástí i českého soudního stylu, jak bylo vysvětleno v oddíle 1.3.3, po druhé světové válce byla však v Československu tato symbióza narušena.¹⁸³ Zpět se ji pokoušel vracet i Ústavní soud, podle něhož soud poruší zákaz svévole, pokud aplikuje zákonné pojmy v jiném významu, než stanoví zákon a konsensuálně akceptované právní myšlení,¹⁸⁴ na jehož utváření má doktrína významný vliv. V ideálním případě by měl fungovat tzv. kruh dogmatiky a judikatury – judikatura reflektuje doktrínu a naopak doktrína reflektuje judikaturu, čímž se vzájemně ovlivňují a vyvíjí.¹⁸⁵ Při odkazech na doktrinární závěry by měl soudce stejně jako u judikatury přesně odkázat na zdroj své úvahy, vymežit myšlenku nebo právní pravidlo, které čerpá, a vysvětlit propojení s řešeným případem.

2.2.3.3 Kaskáda korelací

V oddíle 1.3.3 bylo uvedeno, že základní struktura německého soudního stylu se přidržuje subsumpčního sylogismu spočívajícího v logicko-deduktivním úsudku. Nabízelo by se tak, že myšlenkový proces při aplikaci práva postupuje od faktů k právnímu úsudku; situace ale není tak jednoduchá a zároveň má dopad i na písemné vyhotovení rozhodnutí.

Pro aplikaci práva je nutné znát relevantní fakta. Která fakta jsou však relevantní? Na to odpovídá opět právo, které dopředu stanoví, jaká fakta musí nastat, aby se právní norma aplikovala. Proto lze říci, že pro aplikaci práva je nutné znát skutečnost, ale pro odhalení relevantní skutečnosti je nutné dopředu znát i právo. Martin Škop proto poznamenává, že soudce jako autor rozhodnutí vytváří realitu, kterou předpokládá právní norma.¹⁸⁶ Tato realita avšak není lživá, jen si vybírá určité prvky skutečnosti, které jsou důležité.¹⁸⁷ Podstatou i jednoduché aplikace práva je tak pohyb tam a zpět, jak ho popisuje Martin Kriele¹⁸⁸ – z faktů na právo a zase zpět. S odkazem na Krieleho nazývá Pavel Holländer tento pohyb tam a zpět kaskádou korelací.¹⁸⁹ Takřka stejnou myšlenku vyjadřuje i Paul W. Kahn¹⁹⁰ a s ohledem na psaní soudních rozhodnutí doplňuje, že soudce se nesnaží pochopit právo nebo skutečnost samostatně, ale právo ve světle faktů a fakta ve světle práva,¹⁹¹ což se musí projevit při psaní rozhodnutí.

A jaký má kaskáda korelací význam pro právní psaní? Ačkoliv kaskáda v první řadě vyjadřuje myšlenkový proces, má svůj dopad i na psaní rozhodnutí. Soudce píše rozhodnutí až poté, co vynesl verdikt. Už tedy ví, jaká fakta jsou důležitá, tím pádem i co z vyjádření

¹⁸³ KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva soudcem v éře středoevropského komunismu a transformace*, s. 141.

¹⁸⁴ Nález ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. III. ÚS 138/2000.

¹⁸⁵ ALEXY, Robert. *Theorie der juristischen Argumentation*, s. 337.

¹⁸⁶ ŠKOP, Martin. *Právo a vášeň: jazyk, příběh, interpretace*. Brno: Masarykova Univerzita, 2010, s. 114.

¹⁸⁷ *Ibid.*, s. 115.

¹⁸⁸ KRIELE, Martin. *Theorie der Rechtsgewinnung: entwickelt am Problem d. Verfassungsinterpretation*. Berlin: Duncker und Humblot, 1976, s. 197.

¹⁸⁹ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 280.

¹⁹⁰ KAHN, Paul W. *Making the case: the art of the judicial opinion*. New Haven: Yale University Press, 2016, s. 14.

¹⁹¹ *Ibid.*, s. 19.

účastníků má relevanci, a zároveň ví, jakou právní normu aplikoval. To dává soudci výhodu, že do rozhodnutí může pojmout pouze ty nejdůležitější informace a vyhnout se zejména opisování nepodstatných skutečností, protože ty už prošly sítí jeho myšlenek v době rozhodování a pro čtenáře už nemají význam. V tom se zrcadlí Aldisertovo dělení soudního rozhodování na dvě složky: 1) samotné rozhodování (*decision making*) a 2) zdůvodňování rozhodnutí (*decision justifying*).¹⁹² První složka je obsáhlejší, patří do ní mj. i následně odfiltrované irelevantní skutečnosti, do druhé složky patří však už jen ty relevantní. Kaskáda korelací se tak může projevat v rovině vnitřní, tj. rovina myšlenková, při níž soudce právo poznává a aplikuje, a v rovině vnější, tj. rovina prezentační, při níž soudce vykládá a vysvětluje.

¹⁹² ALDISERT, Ruggero J. *Opinion writing*, s. 31.

3 Podoba analýzy a sběr dat

3.1 Podoba analýzy

Po doktrinálním vymezení podoby a struktury soudních rozhodnutí obrací práce svou pozornost na empirickou analýzu skutečných soudních rozhodnutí a na jejich porovnání s teoretickou podobou rozhodnutí vymezenou výše. Cílem je zaměřit se na jazykové a strukturální aspekty, ačkoliv se nelze vyhnout ani těm obsahovým, mezi něž patří např. odkazy na judikaturu. Ani u nich však nepůjde o to, zda je judikatura správně věcně použita, ale o to, jak na ni soudce odkázal. V analýze se použijí jak metody kvantitativní (např. kolik rozhodnutí obsahuje nadpisy), tak kvalitativní (např. jakých chyb se soudci dopouští při odkazování na judikaturu).

Hlavní metodologickou inspiraci čerpá tato práce z obsahové analýzy (*content analysis*). Jedná se o systematické čtení textů s konzistentním záznamem dopředu vymezených kritérií, z nichž se vyvozují závěry.¹⁹³ Obsahová analýza umožňuje systematicky zkoumat obsah komunikace,¹⁹⁴ a to ve větším zkoumaném souboru, jakým může být právě velký počet soudních rozhodnutí, v nichž lze poté nalézat obecná schémata.¹⁹⁵ Výhodou takto systematicky činěné analýzy je oproti obyčejnému čtení konzistence a transparentnost, neboť se při analýze sledují předem stanovená kritéria. Obsahová analýza umožňuje kvantitativně vyjádřit četnost jevů ve sledovaném vzorku,¹⁹⁶ jak však bylo již vysvětleno, analýza se zaměří i na kvalitativní aspekty.

3.2 Kritéria analýzy a výzkumné otázky

Jednotlivá kritéria, jež se budou v analýze sledovat, odpovídají výzkumným otázkám této práce a vychází z teoretického vymezení v kapitole 2. Pro orientaci jsou výzkumné otázky rozděleny do pěti kategorií číslovaných arabskými číslicemi. Samotné otázky jsou řazeny pomocí písmen abecedy.

¹⁹³ HALL, Mark A. a Ronald F. WRIGHT. Systematic Content Analysis of Judicial Opinions. *California law review*. Berkeley: School of Law, University of California, Berkeley, 2008, roč. 96, č. 1, s. 64.

¹⁹⁴ BRYMAN, Alan. *Social research methods*. Oxford ; New York: Oxford University Press, 2012, s. 289.

¹⁹⁵ HALL, Mark A. a Ronald F. WRIGHT. *Systematic Content Analysis of Judicial Opinions*, s. 66.

¹⁹⁶ BRYMAN, Alan. *Social research methods*, s. 290.

O rozhodnutích se budou pro evidenční účely zaznamenávat tyto informace:

- i. číslo jednací;
- ii. rozhodující soud;
- iii. rozhodující soudce nebo soudkyně;
- iv. rok nástupu soudce nebo soudkyně do funkce;
- v. datum vyhlášení rozsudku.

1) Obecné vlastnosti

- a) *Jak často soudy číslují odstavce ve svých odůvodněních?*
- b) *Jak často soudy používají ve svých odůvodněních nadpisy?*
- c) *Jak často soudy používají ve svých odůvodněních poznámky pod čarou?*

Číslování odstavců i používání nadpisů zvyšuje přehlednost textu a umožňuje lepší odkazování. Cílem v analýze je zjistit, jak často se v praxi obě tyto pomůcky objevují (viz oddíl 2.1.3).

2) Vyjádření účastníků řízení

- a) *Jak často se soudy opisují z vyjádření účastníků nepodstatné informace?*

Sledované kritérium se snaží zjistit, jak často se soudy v úvodní části rozhodnutí dopouští opisování ze spisu, které vede ke zdlouhavosti odůvodnění, ačkoliv má tato část pouze vymezit předmět řízení a představit projednávanou věc (viz oddíl 2.2.1).

3) Zjišťování skutkového stavu

- a) *Jakými způsoby soudy formulují dílčí skutková zjištění?*
- b) *Jak často se soudy dopouští souhrnných skutkových zjištění?*
- c) *Jak často soudy místo stručných zjištění opisují do odůvodnění obsah důkazních prostředků?*
- d) *Jak často se v odůvodněních objevuje závěr o skutkovém stavu?*
- e) *V jaké části odůvodnění se závěr o skutkovém stavu nachází?*
- f) *Jak často se v odůvodněních objevují nesporné skutečnosti?*
- g) *V jaké části odůvodnění se nesporné skutečnosti nachází?*
- h) *Jak často se v odůvodněních objevuje hodnocení důkazů?*
- i) *V jaké části odůvodnění se hodnocení důkazů nachází?*

Cílem je zmapovat různé způsoby, kterými soudy popisují zjištěný skutkový stav (viz pododdíl 2.2.2.1), zároveň zda se soudy nedopouští souhrnných skutkových zjištění, která vedou k nepřezkoumatelnosti rozhodnutí, jaká je četnost opisování obsahu důkazních

prostředků (viz pododdíl 2.2.2.2) a zda soudy uvádí závěr o skutkovém stavu, případně do jaké části odůvodnění (viz pododdíl 2.2.2.3).

Rovněž v případě nesporných skutečností a hodnocení důkazů se bude sledovat jejich četnost, případně umístění v odůvodnění (viz pododdíl 2.2.2.1).

4) Právní posouzení – právní předpisy

- a) *Odkazují soudy při svém právním posouzení na konkrétní ustanovení právního předpisu?*
- b) *Jak často citují soudy v odůvodněních samostatně znění zákonných ustanovení?*
- c) *Aplikují soudy právní normu na skutkový stav?*

Nezbytností každého odůvodnění v právním prostředí, jehož základem je právní předpis, je odkaz na konkrétní ustanovení a jeho následná aplikace na zjištěný skutkový stav. Zároveň je v právním posouzení často kritizována praxe samostatných opisů zákona, zjištění její četnosti a následné zhodnocení jejího užití proto může přispět do debaty o její vhodnosti (viz pododdíl 2.2.3.1).

5) Právní posouzení – judikatura a odborná literatura

- a) *Jak často odkazují soudy na judikatorní závěry?*
- b) *Jakým způsobem odkazují soudy na judikatorní závěry?*
- c) *Aplikují soudy judikatorní závěry na zjištěný skutkový stav?*
- d) *Jak často odkazují soudy na závěry odborné literatury?*
- e) *Jakým způsobem odkazují soudy na závěry odborné literatury?*

Při použití argumentů judikaturou nebo odbornou literaturou nestačí jen na tyto zdroje různým způsobem odkázat, ale rovněž je zakomponovat do odůvodnění a aplikovat na skutečnosti řešeného případu (viz pododdíl 2.2.3.2). Rovněž je možné zjistit četnost argumentace judikaturou a odbornou literaturou na soudech nejnižšího stupně.

3.3 Zkoumaný soubor rozhodnutí

Předmětem analýzy je celkem 150 rozhodnutí okresních¹⁹⁷ soudů v civilní agendě. Aby bylo dosaženo rozvrstvení zkoumaného vzorku, bylo náhodně vybráno 15 soudů z celkem 86 okresních soudů, u každého vybraného soudu se tedy analyzovalo 10 rozhodnutí.

¹⁹⁷ Případně obvodních nebo městského.

Tabulka 1 – seznam okresních soudů a datum sběru rozhodnutí

Okresní soud	Krajský soud	Datum sběru rozhodnutí
OS v Jihlavě	KS v Brně	22.06.2023
OS v Prostějově		22.05.2023
OS ve Žďáru nad Sázavou		05.06.2023
OS Brno-venkov		20.06.2023
OS v Pardubicích	KS v Hradci Králové	22.06.2023
OS v Opavě	KS v Ostravě	20.06.2023
OS v Domažlicích	KS v Plzni	24.05.2023
OS v Mělníku	KS v Praze	05.06.2023
OS v Příbrami		29.05.2023
OS v Děčíně	KS v Ústí nad Labem	22.06.2023
OS v Liberci		23.06.2023
OS v Mostě		01.06.2023
OS pro Prahu 1	MS v Praze	21.06.2023
OS pro Prahu 5		31.05.2023
OS pro Prahu 6		26.06.2023

Jejich zdrojem byla databáze soudních rozhodnutí,¹⁹⁸ z níž se z rozsudků vydaných do 31. 12. 2022 vybíralo každé třetí zveřejněné rozhodnutí. Do výběru však nepatřily rozsudky pro uznání, pro zmeškání, platební rozkazy a 3+rozsudky o rozvod manželství. Tato rozhodnutí jsou většinou kratší nebo mají jinou než klasickou strukturu, a proto neposkytují tak vhodný text pro analýzu.

Mimo výběr zůstaly rovněž rozsudky o zaplacení, jejichž hodnota plnění je nižší než 100 000 Kč.¹⁹⁹ Výjimku ohledně hranice této částky představuje OS v Mostě a OS v Děčíně, u nichž by nalezení rozhodnutí s původní hranicí v takto náhodném výběru zabralo neúměrné úsilí, proto se u nich hranice snížila na 50 000 Kč.²⁰⁰ Tyto hranice poskytují pro analýzu nejen složitější rozsudky, ve kterých se střetávají argumenty stran, protichůdné důkazy apod., s nimiž se soudce musí obsáhleji vypořádat, ale i jednodušší rozsudky, v nichž se např. žalovaný nevyjádřil (typicky nároky z titulu úvěrové smlouvy) a soud vychází z žalobcových tvrzení a důkazů. Žádoucí je zkoumat oba typy rozsudků, avšak u nižší peněžní hranice by se do zkoumaného vzorku dostávaly ve výrazné většině rozsudky druhého typu, které by analýzu ochudily o podstatnou část delších a složitějších odůvodnění, které víc odhalí soudcovy autorské schopnosti.

¹⁹⁸ Dostupná na <https://rozhodnuti.justice.cz/soudnirozhodnuti/>.

¹⁹⁹ Hranice 100 000 Kč byla vybrána po několika pokusech sestavit vzorek zkoumaných rozhodnutí a neodráží žádné hlubší zkoumání, od jaké částky jsou rozhodnutí vhodná k této analýze.

²⁰⁰ Jelikož není cílem porovnávat jednotlivé soudy mezi sebou, analýze neublíží, pokud se u těchto dvou soudů soustředí více jednodušších a kratších rozsudků.

Dalším kritériem vylučujícím konkrétní rozhodnutí byla osoba soudce. Pokud se některý soudce dostal do výběru více než třikrát, už se jeho další rozhodnutí nevybírala. Obecně pokud se do náhodného výběru dostalo rozhodnutí vyloučené z kteréhokoliv uvedeného důvodu, nebralo se v potaz a výběr pokračoval následujícím, v pořadí třetím rozhodnutím. Seznam vybraných rozhodnutí, jež jsou předmětem analýzy, je uveden v příloze č. 1.

4 Výsledky analýzy a diskuze

Následující kapitola bude prezentovat zjištění vzešlá z analýzy. Popsána budou nejen zjištění ohledně předem stanovených kritérií, ale i vedlejší postřehy učiněné v průběhu analýzy nebo závěry učiněné po ní. Současně tato kapitola představí i polemiky s výsledky analýzy, upozorní na vhodné a nevhodné postupy soudů a navrhne možná řešení či alternativy nalezených jevů.

4.1 Číslování odstavců, nadpisy a členění textu

Možná i díky instrukci o soudních písemnostech se číslování odstavců stalo na okresních soudech již naprostým standardem. Pouze 19 rozhodnutí ze 150 odstavce nečíslovalo, z toho je však pouze 6, jejichž odůvodnění přesahovalo 2 strany textu.²⁰¹ Nečíslovaných „hříšníků“ tak zůstává poskrovnu, což je rozhodně pozitivní zjištění. Oproti očekávání, že nečíslovat budou spíše dříve nastoupivší soudci, jsou nečíslovající soudci generačně²⁰² rovnoměrně rozprostřeni. Lze jen doufat, že bude číslovací trend zdola pokračovat nadále a dostane se i do všech senátů Nejvyššího soudu, kde bohužel dosud číslování pokulhává, takže ačkoliv judikatura Nejvyššího soudu často vyjasňuje sporné právní otázky, nelze odkazovat na konkrétní body odůvodnění, protože není jak.

Číslování odstavců se může někdy objevit v nesmyslných variacích. Číslovaný rozsudek Jihlava – 4 C 171/2022-75²⁰³ ve skutkové části uvádí číslem odstavce prvního dílčího zjištění z listinného důkazního prostředku, následujících sedm odstavců nečísluje a poté opět čísluje jeden odstavce uvozující zjištění vycházející z výsledků, po němž opět několik dalších odstavců nečísluje. Ačkoliv mají tyto skupiny odstavců souvislost z hlediska typu důkazního prostředku, těžko lze hledat důvod, proč by se neměly číslovat všechny odstavce, ale pouze jejich věcně související skupiny. Takový postup nepřináší žádnou výhodu oproti číslování každého odstavce.

Další orientační pomůcka – nadpisy – je podle očekávání zcela na opačné straně hojnosti. Nadpisy obsahuje pouze 6 rozhodnutí, průměrná délka těchto rozhodnutí je 7,83 strany, z čehož plyne tendence používat nadpisy spíše u delších rozhodnutí (průměrná délka všech rozhodnutí je 4,73 strany). Styly nadpisů se lišily od jednoduchých v podobě doleva zarovnaných římských číslic (Domažlice – 17 C 10/2020-205) přes složitější v podobě tučně psaných, doleva zarovnaných heslovitých frází jako „**Právní posouzení**“ (Jihlava – 124 C 6/2020-177) až po kvazínadpisy v podobě tučně psaných jednoduchých vět na samostatném

²⁰¹ Jak je uvedeno v oddíle 2.1.3 – podle § 25 odst. 7 instrukce se mají číslovat odstavce v rozsudcích, jejichž odůvodnění přesahuje dvě strany.

²⁰² Rok nástupu soudce do funkce sice neodráží přesně jeho věk, nicméně se lze domnívat, že i tak tento údaj vypovídá o věku, bere-li se v potaz velký počet soudců v analýze (96).

²⁰³ Na analyzovaná rozhodnutí bude práce zjednodušeně odkazovat pomocí názvu obce a čísla jednacního.

řádku ve stejné velikosti jako zbytek textu, jako je „**Po hmotněprávní stránce posoudil soud věc následovně**“ (Žďár nad Sázavou – 8 C 28/2019-162).

Během analýzy si šlo lehce povšimnout, že velká část rozhodnutí trpí přílišnou délkou odstavců. Jelikož je soudní rozhodnutí složitý text, pomáhají v něm krátké odstavce lépe sledovat jednotlivé myšlenky a čtenář se díky nim nepřehltí velkým množstvím informací, k tomu působí na stránce více bílého prostoru přívětivěji než nahuštěný text přes celý prostor. Kupř. Bryan Garner, jeden z nejuznávanějších odborníků v oboru právního psaní, doporučuje psát odstavce o průměrné délce 80 slov,²⁰⁴ což odpovídá 0,32 normostrany.

V průběhu analýzy se ale pravidelně objevovaly v rozhodnutích odstavce o délce více než 5 normostran (tj. 1 250 slov). Absolutním rekordmanem se stal rozsudek Praha 6 – 14 C 14/2017- 286, který obsahuje odstavec s vyjádřením žalovaných o délce 16 463 znaků, 2 509 slov, tj. 9,1 normostrany. Pokud by takto dlouhé odstavce obsahovala diplomová práce, jejíž délka je 60 normostran, bylo by možné ji napsat v necelých 7 odstavcích. Průměrná délka prvních 5 odstavců tohoto rozsudku čítá po zaokrouhlení 7 580 znaků, tj. 4,2 normostrany; pro čtenářovo srovnání – průměrná délka odstavců první kapitoly této práce (bez nadpisů) čítá 644 znaků, tj. 0,36 normostrany.

Dlouhé odstavce lze v analyzovaných rozhodnutích dělit do dvou skupin. Délka první z nich je způsobena nesprávným chápáním toho, jak se text člení do odstavců, ale přece jen lze v členění najít smysl. Druhou skupinou jsou čistě chaotické odstavce vyznačující se entropií, které nesystematicky obsahují různorodé informace. Příkladem první skupiny je rozsudek Příbram – 15 C 205/2019- 233, v němž soud typicky člení odstavce podle částí odůvodnění; tedy jeden odstavec připadá na popis žalobcova nároku, další na vyjádření žalovaného atd. To často vede k velmi dlouhým odstavcům, v nichž se nelze orientovat. Místo toho by měl soud dělit odstavce podle jednotlivých myšlenek nehledě na části odůvodnění. Tyto jednotlivé části mohou být o sebe odděleny nadpisy nebo v jednoduchých rozhodnutích ještě lépe plynulými přechody zejména pomocí orientačních vět. Např. „*Po zjištění skutkového stavu musí soud posoudit otázku, zda je dán naléhavý právní zájem na určení, které požaduje žalobce.*“ Tím soud informuje čtenáře o plynulém přechodu ze skutkové části do právní.

Ukázkovým příkladem patřícím do druhé skupiny je rozsudek Domažlice – 5 C 302/2022- 23, v němž soud do jednoho odstavce zcela nesystematicky natěsnal: 1) omluvu žalobkyně z jednání; 2) sdělení, že se žalovaná nevyjádřila; 3) dílčí skutková zjištění; 4) aplikaci práva na skutkový stav; 5) citaci zákona; 6) pokračování aplikace práva; 7) odůvodnění povinnosti hradit úrok z prodlení. Takové členění textu popírá důvod existence odstavců. Nabízí se tak otázka, zda autor tohoto rozhodnutí vůbec počítal s tím, že by měl jeho text někdo číst.

²⁰⁴ GARNER, Bryan A. *Legal writing in plain English: a text with exercises*. Chicago; London: The University of Chicago Press, 2013, s. 113.

Velmi jednoduché je vyhodnocení otázky týkající se četnosti poznámek pod čarou. V žádném rozhodnutí se totiž neobjevily. Nenabízí se tak ani možnost posouzení jejich vhodnosti.

4.2 Vyjádření účastníků řízení

V oddíle 2.2.1 je obecně zmíněna nevhodnost opisování ze spisu. V průběhu analýzy vyšlo najevo, že nepotřebné opisování se vyskytuje ve dvou podobách. Zaprvé je to opisování detailů z vyjádření účastníků předpovídáné již v minulé kapitole. Tento fenomén se ukazuje být velkým problémem. Ve větší či menší míře se soud tohoto prohřešku dopouští v 52 rozhodnutích. Názorným špatným příkladem je rozsudek Praha 6 – 14 C 14/2017- 286, kde soud jako vyjádření účastníka uvádí, že žalobce požaduje po žalovaném zaplacení určité částky a následně na více než straně textu soud opisuje účastníkově vyjádření, v jakém konkrétním článku a odstavci uzavřené smlouvy se nachází jaké ujednání (např. splatnost nebo smluvní pokuta). Jsou-li takto konkrétní údaje důležité pro posouzení věci, patří do části dokazování, jejich uvedení ve vyjádření způsobuje jediné zdlouhavost a duplicitu a neplní žádný účel, protože nevymezuje předmět řízení ani nepředstavuje jiné skutečnosti, se kterými by se soud musel následně vypořádat. To se děje i v rozsudku o určení dědického práva Domažlice 4 – C 3/2021-119, kde soud uvádí velmi podrobné detaily žaloby, např. že zůstavitel byl hodně svérázné povahy, špatně se snášel s lidmi, měl často konflikty i na veřejnosti a vážil přes 140 kg. Jakou mají však tyto skutečnosti plnit funkci vzhledem k vymezení předmětu řízení, je záhadou. Mají-li tyto skutečnosti relevanci pro určení dědického práva, mají být v části dokazování.

Zadruhé se jedná opisování procesní historie; tj. pokud soud místo pouhého vymezení předmětu řízení a vyjádření účastníků opisuje údaje jako datum jednání, kdo se kdy vyjádřil, kdo kdy vzal jaký nárok zpět, co soud provedl na nařízeném jednání apod. Jestliže soud uvede jeden až dva tyto údaje, ničemu to nevadí, někdy se však tyto rekapitulace hromadí a zbytečně zaplevelují rozhodnutí. Celkem se toto opisování objevilo ve 42 rozsudcích. Rozsudek Jihlava 12 C 474/2018-224 je v tomto ohledu reprezentantem – po uvedení účastnických vyjádření soud v jednom odstavci konkrétně vypsal, jaké všechny důkazy provedl. Tento odstavec čítá přes 2 500 znaků, ale bohužel naprosto zbytečných, protože tato informace je pro rozhodnutí bez významu. Výčet důkazních prostředků se totiž znovu objeví, když soud uvádí jednotlivá zjištění z provedeného dokazování.

4.3 Zjišťování skutkového stavu

V části skutkového stavu se potvrdila kritika, která se již dlouhou dobu objevuje nejen na stránkách odborné literatury. Největším problémem se v této oblasti jeví nedostatečně určité formulace dílčích skutkových zjištění a opisování obsahu důkazních prostředků. Na druhou stranu souhrnná skutková zjištění se oproti četné kritice odborné literatury objevila zřídka.

4.3.1 Dílčí skutková zjištění

Z možných formulací dílčích skutkových zjištění byl nejčastější způsob nejprve odkaz na důkazní prostředek a následný popis vyplývajícího zjištění, tedy např. „*Ze smlouvy soud zjistil / bylo prokázáno, že...*“ (90 rozhodnutí). Druhý nejčastější způsob bylo uvedení zjištění a následné odkázání na důkazní prostředek v závorce, tj. např. „*Žalobce je nájemcem bytu (zjištěno ze smlouvy)*“ (27 rozhodnutí). Ačkoliv je mnohem častější první způsob, u kratších rozhodnutí s jednoduchým skutkovým stavem se jako vhodnější jeví ten druhý. Odlišuje-li soud dostatečně dílčí zjištění od obsahu důkazních prostředků, je tento způsob čitelnější než první, který vede v rozhodnutích k sériím odstavců začínajících slovy „*Z x soud zjistil*“, které působí podobně nevhledně jako série citací zákona v úvodu právního posouzení a unavují stálým opakováním. Pokud soudce dokáže dostatečně srozumitelně propojit skutková zjištění do koherentního celku, může dílčí zjištění popsat jako celistvý příběh s odkazy v závorkách na důkazní prostředky, což je přirozenější způsob. Soudní rozhodnutí přece jen v této části popisuje skutečnost a nevytváří nákupní seznam. Ačkoliv množství závorek v textu škodí, protože přitahují čtenářovu pozornost, v odůvodnění rozsudku nejsou na škodu, neboť neobsahují vedlejší informaci, ale odkazují na důležitý důkazní prostředek. U delších rozhodnutí se lze spokojit i s druhým způsobem, neboť výhody popisu skutečnosti jako koherentního celku nahrazuje následný závěr o skutkovém stavu.

Zvláštním jevem ohledně druhého způsobu je oblastní specialita servírovaná Okresním soudem v Mělníku. Všech 10 analyzovaných rozhodnutí ohraničovalo odkaz na důkazní prostředek lomítka místo závorekami (např. „*Žalobkyně a žalovaná uzavřely kupní smlouvu X /kupní smlouva na č. l. X/*“). Zvláštní je nejen, že se tento styl objevil ve všech rozhodnutích mělnického soudu,²⁰⁵ ale že se neobjevil v žádném jiném rozhodnutí ze zbývajících 140. Tento postup nicméně není vhodný. Proč by soud používal v počítačové době²⁰⁶ lomítka místo závorek, když závorky slouží přesně k účelu doplnění informace, ale lomítka ne? Takové užití lomítek působí matoucím dojmem – pokud soud použije lomítka v textu zároveň i obvyklým způsobem jako znak vyjadřující alternativu (např. Mělník – 7 C 202/2020- 148), čtenář zpočátku opět očekává odkaz na důkazní prostředek. Závorka navíc existuje otevírací a uzavírací na rozdíl od lomítka, jímž se doplňující informace odděluje od zbylého textu z obou stran stejně, takže nelze na první pohled rozeznat začátek a konec doplňující informace.

²⁰⁵ Tj. u pěti různých soudců.

²⁰⁶ Dnes již každá klávesnice obsahuje znak závorky oproti dobám psacích strojů, kdy se závorka nahrazovala lomítkem.

Souhrnná skutková zjištění se objevila v devíti rozhodnutích, což se může zdát jako velký počet na to, o jak závažnou chybu se jedná. Na druhou stranu v sedmi z těchto rozhodnutí soud převzal tvrzení žalobce jako skutková zjištění, protože se žalovaný k žalobě nevyjádřil. V těchto případech tak částečně odpadá přísný požadavek na zcela přesnou rekapitulaci zjišťování skutkového stavu a lze se spokojit i s jednodušší prezentací skutkových úvah.

4.3.2 Opisování obsahu důkazních prostředků

Opisování obsahu důkazních prostředků se ukázalo být častým jevem, neboť se objevilo v 37 rozhodnutích. Odůvodnění jsou tak poměrně často prodlužována nepotřebnými skutečnostmi, které nemají význam pro rozhodovanou věc. Míra opisů se samozřejmě různě liší, ale v některých rozhodnutích vedla až k absurditám. Např. v rozsudku o určení dědického práva Domažlice – 4 C 3/2021-119 soud „zjišťuje“, že zůstavitel a jeho bratr jeli na výlet do obce Hora kolem 17:00, že zůstavitel kontaktoval svého známého se žádostí o opravu spacího pytle nebo že svědkyně chodí se žalobkyní do lesa sbírat borůvky a brusinky. Dále např. soud v rozsudku Brno-venkov – 42 C 17/2019-231 (p) opisuje soud z výslechu, že svědek loni na Dušičky čistil hrob, jiný svědek zase zná žalobce už 12 let a hrají spolu na kytaru. Relevance takové informace je myslitelná jedině v části hodnocení důkazů vzhledem ke vztahu svědka k žalobci, ale v části skutkových zjištění je bez významu. Jako poslední příklad může sloužit rozsudek Prostějov – 5 C 253/2018-198, kde soud jako svědky vyslyšel několik lékařů pracujících v nemocnici. V této části se kvůli opisům stává z rozsudku scénář seriálu z nemocničního prostředí, protože se čtenář dozví mnoho o lékařské praxi a o dění v konkrétní nemocnici z úhlu pohledu několika různých lékařů, o meritu věci však už tolik ne.

Z tezí uvedených v pododdíle 2.2.3.3 o rozdílu mezi samotným rozhodováním a zdůvodňováním rozhodnutí plyne, že takové opisy by se do písemného odůvodnění neměly vůbec dostat, neboť soudce píše odůvodnění až jako prezentaci důvodů, které už zná. Musí mu tak být jasné, že není zapotřebí při posuzování dědického práva popisovat sběr borůvek a brusinek v lese nebo opravu spacího pytle. Tato odůvodnění působí, jako kdyby jejich skutkovou část soudci napsali ještě před tím, než nad verdiktem začali uvažovat.

S opisováním ve skutkové části souvisí nedostatek v podobě nejasné formulace skutkových zjištění. Jelikož se soudy obecně dopouští opisování obsahu důkazních prostředků, které pro rozhodnutí nemají vliv, roste důležitost jednoznačné formulace dílčích zjištění. Formulace „z výpovědi svědka soud zjistil“ dává jednoznačně najevo, že informaci ze svědkovy výpovědi bere soud jako skutečnost, kdežto formulace „svědek ve výpovědi uvedl“ sděluje obsah svědkovy výpovědi, ne nutně dílčí zjištění. Problém ale je, že pro uvádění dílčích zjištění soudy používají i formulaci druhého typu.

Proto je problematické podobné promíchání obou typů formulací pro sdělování dílčích zjištění, protože nelze na první pohled poznat, zda soud opravdu zjišťuje, nebo jen opisuje obsah důkazního prostředku, který ale odmítne např. pro jeho nevěrohodnost. To čtenář pozná většinou až po dočtení příslušné části odůvodnění, ve které (ne)nalezne polemiku soudu s učiněnými zjištěními. Popsaná směs formulací dílčích zjištění způsobující prvotní

zmatení se objevuje celkem v 23 rozhodnutích. Z toho však 4 představují velmi jednoduché případy, v nichž soud zjišťuje skutkový stav pouze na základě tvrzení a důkazů předložených žalobcem, takže se uvedené obsahy důkazních prostředků zcela kryjí se skutkovými zjištěními.

Spojili-li se takto nejednoznačná formulace skutkových zjištění s opisováním, vzniká z odůvodnění změť skutečností, o kterých čtenář nemůže ihned s jistotou rozhodnout, zda se jedná o zjištění důležité pro následné právní posouzení, nebo jen obsah důkazního prostředku.

Aby nebylo v odůvodněních zmatení málo, vstupuje do této problematiky ještě další fenomén. Soudy si při líčení skutkového stavu vytvořily štít, s jehož pomocí se brání požadavku formulovat jednoznačně skutková zjištění. V mnoha rozhodnutích je na úvod skutkové části uveden odstavec podobný tomuto: „Z provedených důkazů soud zjistil následující skutkový stav.“ Po něm následuje výčet skutečností uvozených způsobem jak dílčích zjištění („z výpovědi svědka soud zjistil“), tak i obsahu důkazních prostředků („podle výpovědi svědka“).

Ačkoliv by měl takto předsazený nadpisový odstavec pomáhat v pochopení odůvodnění, paradoxně je tomu mnohdy naopak, protože se tento odstavec v některých rozhodnutích stává bílým šekem k formulaci zjištění jakýmkoliv myslitelným způsobem a mezi tato zjištění se míchají i opisy nebo další nepotřebné informace z dokazování, které od zjištění nelze snadno odlišit. Je posléze matoucí, jestli jsou všechny informace dílčími zjištěními, když se nachází pod tímto odstavcem, ačkoliv zjištěním podle svého obsahu zřejmě nejsou. Příkladem tohoto postupu je rozsudek Prostějov – 5 C 253/2018-198. Soud zde sice uvedl, že „na základě provedeného dokazování byl zjištěn následující skutkový stav“, následně se však v této části objevuje řada informací, která zjevně nemůže sloužit jako dílčí zjištění pro účely posouzení žalobcova nároku, např. že „znalec obecně uvádí, že léčba sepse a septických komplikací stojí na třetím místě příčin smrti a představuje závažný medicínský problém“. Pro řešení případu soud ale už tuto informaci podle očekávání nijak dále nepoužívá ani nezohledňuje, ačkoliv je nadepsána odstavcem uvozujícím, že se jedná o dílčí skutkové zjištění.

4.3.3 Závěr o skutkovém stavu, nesporné skutečnosti a hodnocení důkazů

Závěr o skutkovém stavu obsahovala méně než polovina rozhodnutí, konkrétně 62. Z toho v 54 případech následoval hned za zjišťováním skutkového stavu, v 7 případech byl uveden až za citací zákona a v 1 případě předcházela dílčím zjištěním. Podle očekávání se závěr o skutkovém stavu objevoval spíše v delších rozhodnutích. Průměrná délka rozhodnutí bez závěru byla 4,73 strany a se závěrem činila průměrná délka 5,63, přičemž tato odchylka není způsobena samotným závěrem, protože ten nenabývá délky skoro jedné strany. Jediný opakující se jev stojící za zmínkou ohledně skutkového závěru se nachází např. rozsudku Domažlice – 9 C 133/2022-31, kde soud za dílčími zjištěními *pro forma* uvedl, že na skutečnosti zjištěné z listinných důkazů (což byly jediné provedené) odkazuje jako na závěr o skutkovém

stavu. Takové sdělení ale nenesou žádnou informaci, jedná se jen o formální splnění povinnosti uvést závěr o skutkovém stavu.

Dílčí zjištění byla doplněna o nesporné skutečnosti ve 40 rozsudcích. Jejich nejčastější umístění bylo před dílčími zjištěními (22) a mezi nimi (9), případně za nimi (3). Sluší se dodat, že se nikde nenaplnil Jirsův návrh uvádět nesporné skutečnosti před vyjádření účastníků, do nichž se poté uvedou už jen sporné skutečnosti.²⁰⁷

Hodnocení důkazů se nacházelo pouze v 19 rozhodnutích, z čehož se v 10 případech uvádělo za zjišťováním skutkového stavu, ve 4 případech už v jeho průběhu, ve 2 případech v právním posouzení a ve 3 případech rozprostřené v různých částech. Taktéž hodnocení důkazů lze najít uváděné jen *pro forma*. Příkladem je rozsudek Příbram – 11 C 24/2021-224, kde soud hodnotil důkazy tímto způsobem: „Soud zhodnotil důkazy podle § 132 o. s. ř. podle své úvahy a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy ve vzájemné souvislosti.“ Z takového sdělení však žádné skutečné hodnocení důkazů vůbec nevyplývá. Soud by mohl podobným způsobem do rozsudku i napsat, že jeho verdikt je správný a po právu, informační hodnota by byla rovněž nulová.

4.4 Právní posouzení – právní předpisy

Psaní právního posouzení je jedna ze složitějších disciplín, následující podkapitoly tak představí více nalezených problémů. Přesto se první zmíněný objevil vzdor očekáváním. Ačkoli se zdá samozřejmým, že každé rozhodnutí bude obsahovat odkaz na zákonné ustanovení, podle něhož soud posoudil skutkový stav, v jednom rozsudku soud vypořádal společné jmění manželů bez jediného odkazu na pramen práva ve svém posouzení (Opava – 38 C 207/2019-208). Takové rozhodnutí je nepřezkoumatelné.

4.4.1 Samostatná citace zákona

Analýza potvrdila, že samostatné doslovné přepisy zákonných ustanovení jsou pevným zvykem. Jejich výskyt je v rozhodnutích pravidlem (113 ku 37). Nelze ale krátkozrace uzavřít, že těchto 113 rozhodnutí je již z principu špatně napsaných. Samostatné citace nejsou samy o sobě vadou, záleží až na dalším textu, zda je soudce do odůvodnění zakomponuje účelně či ne.

Takovou neúčelnost lze spatřovat v případě, že soud nejprve na počátku právního posouzení odcituje několik ustanovení, ale následně při aplikaci jednoho z ustanovení zákonné pravidlo zopakuje, tentokrát už ale vlastními slovy, za něž připojí aplikaci na skutkový stav (např. Žďár nad Sázavou – 12 C 18/2019-301, kde soud nejprve samostatně cituje § 1140 OZ, ale o několik odstavců níže napíše: „*Jak vyplývá z ust. § 1140 o. z., nikdo nemůže...*“). První citace zákona se tak stává samoúčelnou a zbytečnou. Soudy v mnoha rozhodnutích s některými citovanými ustanoveními nijak nepracují nebo mnohdy citují jakékoliv ustanovení,

²⁰⁷ Viz pododdlíl 2.2.2.1.

byť jen lehce související s řešeným případem, které však nemá skutečnou relevanci pro právní posouzení. Některá rozhodnutí působí, jako kdyby soudci ustanovení citovali už jen ze zvyku a bez rozmyslu, jako když někdo automaticky zhasne světlo při odchodu z pokoje, v němž ale ještě někdo zůstává.

Samostatná citace zákona někdy působí obtíže i svou délkou nebo zbytečností. Obojí demonstruje rozsudek Praha 1 – 22 C 64/2017-245, kde soud posuzuje promlčení nároku a doslovně cituje celá znění § 609, § 610 odst. 1 a § 629 odst. 1 OZ, ačkoliv při následném posouzení používá jen jejich části. Kdyby soud uvedl zákonná ustanovení ve formě souhrnu v souvětí, vypsál jen jejich relevantní části a nepsal v každé větě znovu celý název zákona i s jeho číslem, zkrátila by se část odůvodnění posuzující promlčení nároku z 161 slov (1030 znaků) na 87 slov (537 znaků).

Další jev objevující se v souvislosti se samostatnou citací se nachází v rozsudku Pardubice – 11 C 78/2021-143 soud cituje např. § 1723 OZ (právní důvody vzniku závazku nebo § 1724 OZ („*smlouvou projevují strany vůli zřídit mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy*“); takto obecná pravidla však samozřejmě při právním posouzení ani nepoužije. Rovnou by mohl soud klidně citovat i čl. 2 odst. 3 Listiny (legální licence), obě pravidla se shodují svou nepoužitelností pro řešený spor.

Naopak příkladem, že samostatnou citaci zákona lze použít i dobrým způsobem, je rozsudek Jihlava – 4 C 171/2022-75, kde soud sice doslovně cituje § 1040 odst. 1 OZ, ale hned na citaci naváže vysvětlením, co musí žalobce podle uvedeného ustanovení prokázat, aby byl úspěšný se žalobou na vydání věci. Citace tak zde samostatně neleží, ale je zapojena do kontextu a soud s citovaným textem zákona pracuje.

Nevhodnost samostatných citací zákona lze vyřešit dvěma způsoby. První z nich je velmi jednoduchý – nepsat je. Tento způsob je dobře využitelný u skutkově jednodušších případů a zejména tam, kde se právní norma shoduje s textem právního předpisu. Soudce může po zjištění skutkového stavu rovnou navázat právním závěrem a jednoduchým odůvodněním, v němž srozumitelně popíše, jaká právní skutečnost naplnila kterou část hypotézy právní normy. Ačkoliv se do textu tak jako tak dostane znění právního předpisu, není předkládáno v nevhodné formě samostatných odstavců odtržených od kontextu řešeného případu, nýbrž jen ve formě relevantní části.²⁰⁸

Druhý způsob je komplikovanější a dá se využít zejména ve složitějších případech aplikace práva nebo zkrátka tam, kde autor cítí potřebu nejprve uvést obecná pravidla nenavázaná na konkrétní okolnosti, např. k předestření jazykového znění ustanovení, aby se mohl srozumitelně vypořádat s jeho sémantickou nejasností. Podstatou tohoto řešení je uvědomění si rozdílu mezi právní normou a textem právního předpisu. Místo doslovného citování textu právního předpisu v samostatných odstavcích začínajících slovy *podle* může

²⁰⁸ Doporučení nekopírovat celé znění textu právního předpisu, ale vydestilovat do jednoduchého sdělení jen relevantní části se objevuje i v americké literatuře, viz např. BARTON, Jill a Rachel H. SMITH. *The handbook for the new legal writer*, s. 45.

soudce vyjádřit právní normu v souvětích, v nichž nejprve s pomocí textu ustanovení vyjádří základ pravidla a poté ho dotvoří do ucelené právní normy s pomocí dalších argumentů, např. judikatury nebo doktríny. Tímto postupem soudce v textu vyjádří zobecněné právní pravidlo, které bude aplikovat. Poté naváže vysvětlením, jakým způsobem se toto už kompletní pravidlo aplikuje na právní skutečnosti popsané v předchozí části odůvodnění.

Tento druhý postup připomíná praxi francouzských soudů popsanou v pododdíle 1.3.1.3. Francouzské soudy vyjadřují obecná pravidla nejen jako doslovné znění zákona, ale i jako pravidlo už modifikované postupným vývojem. Český soud by na rozdíl od francouzského navíc vyjádřil, jak se ze zákonného textu stala ve vývoji konečná právní norma, aby byla jeho právní úvaha přezkoumatelná.

Obě tato řešení jsou samozřejmě velmi zjednodušená a záleží na konkrétních okolnostech případu, jak je třeba interpretovat zákonný text, ke kolika argumentům je třeba sáhnout, kolik dílčích otázek je třeba vyřešit atd. Nicméně základní způsob, jak se vyhnout nežádoucí sérii citací ustanovení, tato řešení nabízí.

4.4.2 Problém chybějící aplikace právní normy a souhrnné právní posouzení?

Řádné právní posouzení musí srozumitelně vysvětlit, proč je na skutkový stav aplikována konkrétní nalezená právní norma. Ačkoliv někdy tato specifická aplikace chybí u dílčích právních otázek v komplexnějších právních posouzeních, vyskytuje se alespoň u hlavního právního závěru; zcela chybí pouze v pěti odůvodněních. Pozitivní zjištění je, že se pokaždé jednalo o velmi jednoduchý případ aplikace práva, v němž se žalovaný nevyjádřil a právní posouzení vyplývalo bez dalšího z textu zákona. Právní úvahu tak bylo možné vždy přezkoumat, i když byla odbyta jako např. v rozsudku Most – 39 C 316/2022-20, kde soud po zjištění skutkového stavu a citaci několika ustanovení zákona uvedl: „Podle výše učiněného skutkového zjištění a na základě vyjmenovaných zákonných ustanovení soud dospěl k závěru, že je žaloba důvodná, když žalovaný porušil tato právní ustanovení a žalobkyně má právo na náhradu jedné třetiny toho, co plnila poškozenému podle odstavce 2 písm. b) citovaného zákona.“ V odůvodnění tak úplně chybí úvahy soudu, jakými právními skutečnostmi se naplnily jaké předpoklady právních norem. Dojem lenosti navozují zejména slova, že *žalovaný porušil tato právní ustanovení*. I když se jedná o takto jednoduchý případ aplikace práva, soud by neměl rezignovat na svůj úkol srozumitelně vysvětlit aplikaci práva.

Ve třech ze zmíněných pěti rozsudků, v nichž zcela chybí aplikace práva, se vyskytuje ještě problematičtější jev. Soudy v těchto rozsudcích totiž ani neuvedly, jak zní obecné právní pravidlo, pod něž podřadily skutkový stav, pouze odkázaly na zákonné ustanovení. Oproti prvnímu příkladu tak ztěžují účastníkovi pochopení ještě více – účastník si nemusí jen propojit skutkový stav a právo, ale ještě si právo musí sám najít. Např. v rozsudku Děčín – 25 C 237/2022-50 soud v jednom odstavci zjistil skutkový stav (strany uzavřely smlouvu o úvěru, žalovaný úvěr nesplácel), na jeho konci uzavřel že: „Žalobkyně se tak po právu domáhá zaplacení

částky, jež je obsažena ve výroku I tohoto rozsudku.“ V následujícím odstavci už jen velmi stručně soud odkázal na zákonné ustanovení: „Po právní stránce soud věc posoudil podle ustanovení § 2395 z. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, upravujícího smlouvu o úvěru.“ Ačkoliv je zde právní úvaha jasná, měl by soud jít účastníkům více naproti a alespoň stručně aplikovat nalezenou právní normu. Soud zde obecně není jen pro ochranu práv úspěšného žalobce, ale i neúspěšného žalovaného, jemuž musí vysvětlit své právní úvahy.

Další fenomén související s nedostatečnou prezentací aplikace práva lze pracovně nazvat jako souhrnné právní posouzení. Pod podivně znějícím názvem odkazujícím na chybu ve skutkových zjištěních se skrývá neblahá, ale velmi častá praxe související se samostatnou citací zákona. Při správném právním posouzení má soud srozumitelně aplikovat nalezenou právní normu na skutkový stav, to předpokládá v textu blízkost právní normy, skutkového stavu a právního závěru. To je však nemožné ve složitějších případech, kde soud nejprve cituje na jednom místě všechna zákonná ustanovení a v následujících několika odstavcích je aplikuje a činí závěry, aniž by znovu osvětlil předpoklady aplikace právní normy nebo na ni odkázal, ačkoliv se spor týká několika dílčích právních problémů. Podobně jako u souhrnných skutkových zjištění zde chybí srozumitelné vysvětlení, které konkrétní informace (premisy) se pojí s dalšími konkrétními informacemi (další premisy a závěry). Oproti chybějící subsumpci zde soud často aplikuje právo na skutkový stav, ale nechává v textu velkou mezeru mezi skutkovým stavem, právní normou a její aplikací.

Příklad chybějící subsumpce v dílčí právní otázce i souhrnného posouzení je rozsudek Praha 1 – 26 C 191/2021-107, jehož ústředním problémem je jednání za právnickou osobu. V bodech 35 až 42 soud cituje 12 ustanovení, z toho se 4 týkají jednání za právnickou osobu a 6 se týká závazků. V několika dalších odstavcích soud rozvádí úvahy o výkladu právních jednání podle OZ a v bodě 53 uvede: „*Argumentace [...], podle níž pan [příjmení] nebyl oprávněn za žalovanou jednat [...]* neobstojí s ohledem na výše zmíněné ustanovení zákona.²⁰⁹ Ale s ohledem na jaké ustanovení? Soudce zde nechává čtenáře viset ve vzduchoprázdnu a právní posouzení fakticky nechává na něm. Čtenář tak sám musí sledovat tři roviny: 1) skutkový stav; 2) citovaný zákon a 3) právní závěr bez odkazu na zákonné ustanovení, které si musí sám dohledat v souhrnné nabídce v bodech 35 až 42. Tomuto právnímu závěru předchází ještě závěry, že účastníci uzavřeli kupní smlouvu s prvky smlouvy o dílo nebo že se žalobkyně nedostala do prodlení.

V odůvodnění je problém navíc umocněn chybějící subsumpcí skutkového stavu pod právní normu, jelikož se soud ani nezmínil o tom, jaké předpoklady právní normy (ne)naplnil jednající, aby se jeho jednání (ne)přičítalo právnické osobě. Odůvodnění by nevykazovalo takové nedostatky, pokud by aplikace práva vyplývala jednoduše z textu zákona a právní závěr následoval hned po skutkovém závěru a citaci zákona, čímž by se mezi těmito rovinami netvořila velká mezera, ale následovaly by hned za sebou. Na čtenáři by sice zůstalo propojení

²⁰⁹ Takových příkladů lze nalézt v onom odůvodnění více.

těchto rovin (tj. aplikace práva pomocí subsumpce), ale věděl by, jaký právní závěr vzešel z jakého skutkového stavu a z jakého ustanovení zákona.

Na tomto místě lze připomenout jeden z modelů makrostruktury soudního odůvodnění popsany v podkapitole 1.1, konkrétně sofistikovaný subsumpční model. Soudci v tomto případě potřebují posoudit žalobcův nárok pomocí vyřešení několika dílčích problémů. Kamenem úrazu je, že komplikovaná úvaha složená z několika sylogismů se nejlépe sleduje, je-li vedena postupně, např. takto:

Premisa 1 + Premisa 2 = Závěr 1

Premisa 3 + Premisa 4 = Závěr 2

Závěr 1 + Závěr 2 = Závěr 3

Při souhrnném právním posouzení se však jednotlivé sylogismy mísí dohromady a výsledná úvaha vypadá takto:

Premisa 1 + Premisa 2 + Premisa 3 + Premisa 4 = Závěr 1, Závěr 2, Závěr 3

Problému se lze jednoduše vyhnout, jak to činí např. rozhodnutí Praha 5 – 11 C 175/2021-74. Zde před soudem také stál úkol vyřešit několik dílčích právních problémů, ale na rozdíl od uvedeného špatného příkladu zde soud minimalizoval vzdálenosti v textu – citoval ustanovení, aplikoval ho, čímž vyřešil dílčí otázku, až poté citoval další ustanovení, jehož pomocí se přesunul k další dílčí otázce atd. Nenechával tak na čtenáři, aby si sám vybíral, jaké závěry se pojí s jakým ustanovením a skutkovým stavem, a neposuzoval tak případ „souhrnně“.

4.4.3 Bezkontextové premisy aneb problém nevyjádřené souvislosti

V jakémkoliv textu se musí čtenář orientovat – musí si být v každé části vědom, proč čte informaci, kterou zrovna čte, jakou má informace spojitost se zbytkem textu a s jeho tématem, proč je relevantní a k jakému účelu v textu slouží. V řadě odůvodnění se však projevuje neschopnost autora srozumitelně provázet čtenáře textem a místy mu pomáhat v orientaci, zejména pokud se v textu mění téma. V rozhodnutích se tímto způsobem projevuje šablonovitost nebo schematizace odůvodnění – soudy automaticky z čistého nebe uvádí určité premisy nebo závěry svých úvah, aniž by předem objasnily jejich relevanci nebo spojitost s projednávanou věcí.

Co je tím myšleno? Tento problém lze jednoduše ilustrovat na rozsudku o zaplacení peněžité částky z titulu smlouvy o úvěru (Prostějov 8 – C 9/2022–122). Soud v odůvodnění dospěl ke skutkovým zjištěním, že byla uzavřena smlouva o úvěru a kromě citací zákona o úvěrové smlouvě citoval bez kontextu i ustanovení o neplatnosti právních jednání a bezdůvodném obohacení. Pro právníka není těžké už v průběhu čtení dopředu uhodnout, že soud posoudil smlouvu jako neplatnou a žalovaný bude muset částku zaplatit z titulu

bezdůvodného obohacení místo z titulu smlouvy. Ale jak k takovému bezkontextovému kladení premis přistupuje čtenář-laik? Proč čte v rozsudku týkajícím se úvěru náhle o nějakém bezdůvodném obohacení? Důvody pro to se čtenář dozví až o několik řádek níže, do té doby však musel v paměti ponechávat volně ležící informace o neplatnosti smlouvy a bezdůvodném obohacení, ale neměl je kam napojit.

Dalším příkladem může být rozsudek Most – 13 C 333/2021-70, jehož předmětem je určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru. Soud provedl dokazování ohledně ukončení pracovního poměru, citoval několik ustanovení a poté náhle začal z čistého nebe popisovat, že *základní hmotněprávní předpoklad pro projednání žaloby je existence pracovního poměru v době jeho rozvázání* (v tuto chvíli má už odstavec přes 100 slov a stále pokračuje). Až ke konci odstavce se čtenář dozví, že tuto odbočku k *hmotněprávnímu předpokladu žaloby* popisoval soud kvůli tomu, že musí nejprve vyřešit, zda pracovní poměr mezi účastníky nezanikl ještě před tím, než žalovaný okamžitě zrušil žalobcům pracovní poměr. Podle předchozího textu odůvodnění však nikdo z účastníků tuto otázku nepředestřel a neučinil tak ani soud. Čtenář tak opět čte několik obecných tezí, aniž by věděl, k čemu mu slouží a s jakými informacemi je má propojit.

Tento problém se zdá jako velmi marginální, ale odráží se v něm stále se opakující kladení bezkontextových premis v odůvodněních – soudy odpovídají na otázku, aniž by ji nejprve položily. Čtenář tak často několik vět (ne-li hůř) tápe, k čemu se uváděné úvahy pojí a kam je má zařadit. Objevuje se zde informační nerovnost mezi autorem a čtenářem, kterou si musí autor uvědomit a vyrovnávat ji. Autor ví, kam se text bude ubírat a proč píše to, co píše, čtenář mu ale do hlavy nevidí a je odkázán jen na text.

Autor by měl naopak jít čtenáři naproti a provést ho svým textem i za pomoci orientačních informací, aby na sebe sdělení v textu plynule navazovala a ukazovala čtenáři cestu. Pro řešení tohoto problému se můžeme inspirovat obecnou radou Rosse Gubermana, odborníka na právní psaní, že rozsudek by se měl psát jako dialog. Soudce by měl předvídat čtenářovy otázky a dopředu na ně odpovídat.²¹⁰ To se může projevit i v písemném odůvodnění, v němž může soudce před zodpovídáním otázky (tj. právního problému) nejprve onu otázku předestřít. Další možné řešení si lze vypůjčit z techniky psaní právní analýzy zvané CREAC.²¹¹ Podle ní je doporučeno na úvod právní analýzy předestřít řešení daného problému nebo přímo vymežit řešenou otázku,²¹² díky nimž čtenář ještě před odpovědí ví, o čem bude text pojednávat.

Přeneseno na uvedené příklady to znamená, že soud mohl v rozsudku o úvěrové smlouvě nejprve uvést, že jako první musí vyřešit otázku platnosti smlouvy. Po závěru o neplatnosti

²¹⁰ GUBERMAN, Ross. *Point Taken*, s. 81. Guberman zde má na mysli i dialog věcný, tedy předpovídání čtenářových argumentů. Dialogický charakter je zároveň jeden z rysů angloamerického soudního stylu, viz pododdíl 1.3.2.2.

²¹¹ BARTON, Jill a Rachel H. SMITH. *The handbook for the new legal writer*. New York: Wolters Kluwer Law & Business, 2014, s. 33. Ta spočívá v zodpovězení právní otázky v tomto pořadí: 1) závěr (Conclusion), 2) pravidlo (Rule), 3) vysvětlení pravidla (Explanation), 4) analýza (Analysis) a 5) závěr (Conclusion).

²¹² *Ibid.*, s. 34.

smlouvy by mohl na úvod dalšího odstavce předestřít jednověťý závěr, že i navzdory neplatnosti smlouvy má žalobce právo na zaplacení částky z titulu bezdůvodného obohacení, a v dalších větách tento závěr odůvodnit. V druhém příkladě – v rozsudku o neplatnosti rozvázání pracovního poměru – měl soud nejprve předestřít, že jako prejudiciální otázku musí vyřešit, zda v době výpovědi z pracovního poměru tento poměr vůbec ještě trval, protože jinak by žalobu nemohl věcně projednat. Těmito postupy soudy hned čtenáři sdělí, kam se bude jejich text ubírat. Oproti původním odůvodněním jsou tyto způsoby pro čtenáře návodné a plynulejší.

V tomto ohledu je příkladem hodným následování rozsudek o určení vlastnického práva Brno-venkov – 8 C 318/2021-170, v němž soud na úvod právního posouzení místo citace zákona, judikatury nebo vykládání svých úvah bez kontextu naopak uvedl, že „[v]zhledem k tomu, že jde o určovací žalobu, zabýval se soud nejprve tím, zda na požadovaném určení vlastnictví je naléhavý právní zájem...“ Až poté se soud vrhl do vysvětlení, co je to právní zájem, zda je v řešeném případě naplněn apod. Tím soud čtenáři podává přívětivě ruku, místo aby ho házel do vody bezkontextových úvah, jejichž smysl vyjde najevo až později.

4.5 Právní posouzení – judikatura a odborná literatura

Odkazy na judikaturu se objevily v 65 rozhodnutích, často mnohačetné v jednom rozsudku. Nejčastěji odkazují soudy na judikaturu tak, že uvedou závěr vyplývající z judikatury a za ním připojí do závorky odkaz na judikát (celkem 36 případů). Tento odkaz nemusí být vhodný ze dvou důvodů. Zaprvé pokud není dobře zakomponován do odůvodnění, dozví se čtenář až na konci právního závěru (někdy i několika), že se jedná o judikatorní pravidlo, a zadruhé takový odkaz může být někdy matoucí, nejsou-li závěry judikatury jasně odděleny od závěrů jiných, např. závěrů samotného soudce v souzené věci, k tomu blíže následující oddíl.

Druhý nejčastější způsob převzetí judikatury (29 případů) je vhodnější a spočívá v tom, že soud nejprve uvede, že bude odkazovat na judikatorní závěr a poté ho představí. Tento způsob může nabývat mnoho podob, např. „Soud odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. X, podle něhož platí závěr, že...“ Dalším způsobem může být: „Soud posoudil věc podle § X s ohledem na rozsudek Nejvyššího soudu Y, podle kterého platí, že...“ Podstatou je upozornění předem, že soud uvede závěr z judikatury. Při tomto způsobu odkazování si soudce musí dávat pozor, aby se nepustil do kopírování dlouhých citací z judikátu místo krátkého shrnutí pravidla vycházejícího z judikatury. V dlouhé citaci by se extrahované pravidlo, tedy to nejdůležitější ve sdělení, lehce ztratilo, jako je to v rozsudku Jihlava – 20 C 281/2021-63, jehož použití judikatury by se dalo ve zkratce shrnout příslovím *kdo chce víc, nemá nic*. Soud zde odkázal na rozhodnutí NS, k němuž připojil přímou citaci o délce 367 slov, 2 466 znaků, která v sobě obsahuje 6 právních závěrů a odkazy na dalších 11 judikátů. Tato část odůvodnění navíc trpí častým nedostatkem, že citace není psána kurzívou, proto nelze na první pohled

rozeznat, zda je celý dlouhý odstavec přímá citace, nebo obsahuje i interpretace soudu. Nalézt v takovém odůvodnění použitý judikatorní závěr a jeho zdroj je nelehký úkol.

Je však nutno podotknout, že tento příklad je vybočením z obvyklých odkazů na judikaturu. Pouze 10 rozhodnutí užívajících judikaturu z ní přímo citovalo, z toho byly jen 3 citace neuvážlivě dlouhé.

4.5.1 Neurčité citace judikatury a prázdné odkazy

Občasným společným nedostatkem při argumentaci judikaturou a literaturou jsou neurčité citace a někdy i „prázdné“ odkazy. Neurčitá citace se pojí zejména s prvním typem odkazu na judikaturu a spočívá v tom, že soud ve svých právních závěrech odkáže na judikát, ale není jasné, který závěr je judikatorní a který učinil přímo soud, protože do judikatorních závěrů je zamíchané i soudcovo řešení případu nebo interpretace judikatorního pravidla. Výsledkem takového odkazu a citace je horší přezkoumatelnost právního posouzení, jelikož není jasné, jaké pravidlo z judikatury soud konkrétně aplikuje. Příkladem může být rozsudek Prostějov – 9 C 269/2021-123, kde soud uvedl v posledním odstavci právního posouzení čtyři dílčí právní závěry ohledně prodlení spotřebitele s vrácením poskytnuté částky z úvěru, rozhodne-li soud o lhůtě k vrácení, a na konci odstavce uvedl v závorce odkaz na rozhodnutí NS. Nadto soud pouze vypsál obecné závěry a nijak je neaplikoval na řešený případ. Ale který z těchto závěrů pochází z judikatury? Všechny? Ten poslední? Všechny v souvětí před závorkou? Úvaha soudu by byla přezkoumatelnější, pokud by soud odkazoval obráceným způsobem, tedy tím druhým nejčastějším (např. „Z rozhodnutí NS X vyplývá, že...“) a následně aplikoval závěr na svůj případ (např. „Aplikováno na nynější případ to znamená, že...“).

Prázdným odkazem se rozumí horší varianta použití judikatury. Soud v tomto případě uvede, že se jedná o judikatorní závěr, ale žádný konkrétní judikát neuvede. Toho se dopouští soud např. v rozsudku Praha 5 – 24 C 432/2021-84, který uvádí, že „[v]ýše tohoto bezdůvodného obohacení pak musí (dle v tomto směru opět již ustálené judikatury) odpovídat částkám vynakládaným obvykle v daném místě a čase...“ Obdobně rozsudek Opava – 10 C 69/2021-41: „K neplatnosti smlouvy je přitom nutno přihlížet z úřední povinnosti, nikoli optikou obecného ustanovení §586 obč. zákoníku, tedy pouze k námitce dlužníka; k tomuto závěru dospěla judikatura soudů všech možných stupňů a úrovní.“ První příklad odkazuje na ustálenou judikaturu a druhý na judikaturu soudů všech možných stupňů a úrovní, proto by ani v jednom případě neměl být pro soudce problém uvést alespoň jedno z těchto rozhodnutí, aby jejich úvaha byla přezkoumatelná. V celém vzorku analyzovaných rozhodnutí se těchto prázdných odkazů objevilo celkem šest v šesti různých rozhodnutích.

4.5.2 Nedostatečná aplikace pravidel vycházejících z judikatury

Negativní zjištění je, že soudy často uvádí v odůvodnění judikatorní závěr jako zobecněné pravidlo, ale následně už ho nijak neaplikují na fakta řešeného případu. Soudy tak opět přenechávají svou práci čtenáři, aby si on sám vytvořil při čtení můstek mezi obecným pravidlem a konkrétním skutkovým stavem. Pouze 33 rozsudků z 66, které odkazují na

judikaturu, následně alespoň částečně aplikuje judikatorní závěry na řešený případ. Druhá polovina rozsudků oproti tomu podobně jako u chybějící subsumpce zákonných pravidel nevyjádří v rozsudku aplikaci pravidla na zjištěný skutkový stav, ale jen obecně konstatuje obsah judikátu a tím jeho práce s tímto pramenem končí. V některých případech je možné, že judikatorní pravidlo a zjištěný skutkový stav jsou velmi jednoduché a jejich propojení působí samozřejmě, proto lze občas soudci odpustit opomenutí aplikace pravidla. Tak tomu ale není vždy.

Již zmiňovaný rozsudek Praha 1 – 26 C 191/2021-107 posuzující jednání za právnickou osobu obsahuje odkaz na judikát, podle něhož nelze-li zjistit úmysl jednajícího podle výkladových pravidel, uplatní se objektivní metoda interpretace a projev se přisuzuje význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba, jíž je projev vůle určen. Ačkoliv soud později v odůvodnění dochází k právnímu závěru, nikde ani náznakem nezmiňuje žádnou objektivní metodu, díky níž vyložil právní jednání. Je možné, že soud takovou úvahu učinil, v odůvodnění se však neprojevil. Skoro stejně obecný závěr judikatury bez náležité aplikace na skutkový stav se nachází i v rozsudku Praha 5 – 42 C 380/2021-176, v němž soud posuzoval oprávněnost výpovědi dané učiteli za neaktivitu v době distanční výuky. Soud odkázal na judikaturu, podle níž se intenzita porušení pracovní povinnosti neposuzuje jako průměr všech porušených povinností, ale k některým se musí přihlídnout se zvýšenou pozorností. Toto pravidlo je formulované tak obecně, že se v odůvodnění nelze obejít bez náležitého propojení s konkrétními porušenými povinnostmi učitele. Toho se však v odůvodnění čtenář nedočká a závěry může leda tak domýšlet.

Naopak ukázkovou aplikaci lze nalézt v rozsudku Brno-venkov – 8 C 318/2021-170, který posloužil jako dobrý příklad už v oddíle 4.4.3. Soud posuzoval žalobcův naléhavý právní zájem na určení vlastnického práva a odkázal na judikát, z něhož extrahoval právní pravidlo (naléhavý právní zájem může být dán i tam, kde je sporné, kdo je vlastníkem věci a kdo ji má obhospodařovat apod.). Oproti předchozím rozsudkům ale soud nenechal tento závěr ležet ladem a hned pokračoval napojením na skutkový stav. Tedy že v řešeném případě je mezi účastníky spor o vlastnictví sklepa a určovací žaloba vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy mezi účastníky řízení ohledně vlastnictví, a proto je dán naléhavý právní zájem. Ačkoliv se jedná o jednoduchý právní závěr, podstatou je ono přímo vyjádřené propojení konkrétního pravidla s okolnostmi řešeného případu.

4.5.3 Odkazy na odbornou literaturu

Soudy odkazovaly na odbornou literaturu v 17 případech, a to celkem v 15 rozhodnutích. Nejčastější způsob odkazu na literaturu (10 případů) vypadá tak, že soud uvede právní závěr (nebo několik) a na konci závěru uvede v závorce odkaz, jehož příkladem je *srov. literatura X*. Stejně jako u judikatury pak nebývá jasné, co je konkrétně závěr extrahovaný z literatury a co jsou interpretace tohoto závěru. Vzhledem k pouhé podpůrnosti literatury a jejímu nižšímu významu oproti judikatuře to však není takový problém, protože právní posouzení nestojí na doktrinálním závěru, jen se o něj lehce opírá. V jednom případě soud takový způsob odkazu

ještě doplnil o citaci z odborné literatury, čímž alespoň konkrétně identifikoval použitý závěr. V dalších 2 případech soud nejprve specifikoval zdroj doktrinálního závěru a následně ho buď popsal, nebo uvedl ze zdroje citaci. Předposlední možnou variantou odkazu (1 případ) je, že soud mezi závěr z literatury a odkaz na ní uvedený v závorce doplnil ještě aplikaci na jím řešený případ. Posledním typem odkazu nacházejícím se ve 3 případech byl prázdný odkaz.

Odkazy na odbornou literaturu někdy trpí nedostatky podobně jako odkazy na judikaturu. Prvním typem nedostatku je nejasný odkaz, který se nachází např. v rozsudku Praha 6 – 13 C 15/2017-228, kde soud uvedl, že „žalobcům nic nebránilo domáhat se vynaložených nákladů samostatnou žalobou, tak jak to vyplývá i z komentářové literatury k ust. § 1148 o.z.“ Kdyby se však žalobci chtěli poučit a tento závěr si nastudovat, odkaz v podobě *komentářová literatura k ust. § 1148 o. z.* jim sice zúží možnosti kde hledat, ale neexistuje racionální důvod, proč by soud neodkázal na konkrétní komentář.

Dalším nedostatkem jsou stejně jako u judikatury i prázdné odkazy. Ty se objevily ve sledovaném vzorku celkem tři, dva z nich se nachází v rozsudku Praha 1 – 26 C 191/2021-107. Zde se soud snaží vysvětlit, že právní principy se mezi sebou mohou vzájemně poměřovat na rozdíl od pravidel, která se buď aplikují, nebo neaplikují. Soud uvádí, že „[z] komentované literatury vyplývá, že zásada *pacta sunt servanda* může být chápána jako právní princip, proto je v souladu s Dworkinovou analýzou možné, že v konfliktu s jiným právním principem může jeden převážit nad druhým...“ Soud však neodkazuje ani na konkrétní komentář, ani na konkrétní Dworkinovo dílo.²¹³ Odkaz na Dworkina a jeho teze o právních principech navíc působí v prvostupňovém rozhodnutí poněkud legračně; soud zde zaprvé jeho teze nijak nerozvádí, natož aby v odůvodnění osvětlil, s jakým principem se tedy poměřuje zásada *pacta sunt servanda* a jaký je výsledek tohoto poměření, a zadruhé se nabízí otázka, co si z takového odkazu na doktrínu vezme účastník řízení, jemuž je rozhodnutí adresováno – Kdo je jakýsi Dworkin? Co dělá v mém rozhodnutí? Co je nějaká jeho analýza? Takové použití doktríny se vymyká smysluplnému kruhu dogmatiky a judikatury, jak byl popsán v pododdíle 2.2.3.2. Účastníci řízení čtou rozhodnutí, aby zjistily, proč je žalovaná povinna zaplatit žalobkyni přes 500 000 Kč z titulu kupní smlouvy, ale náhle jim v rozsudku bez jasného důvodu poskakuje jeden nejvýznamnějších právních filozofů 20. století.

4.6 Mezigenerační propast nelze vysledovat

Jedním ze sledovaných kritérií, které mělo potenciál přinést zajímavé výsledky, byl rok nástupu soudce-autora do funkce. Analýza přinesla však ve většině kritérií málo dat na to, aby se soudci generačně porovnávali v mnoha oblastech. Odchytky lze sice mezi generacemi v některých prvcích vysledovat, ale vychází z malého vzorku, takže je třeba si k těmto výsledkům ponechat jistou míru nedůvěry.

²¹³ Soud měl pravděpodobně na mysli DWORKIN, Ronald. *Taking rights seriously*. Cambridge: Harvard University Press, 1977.

Soudce, jehož rozsudek se dostal do vzorku analyzovaných rozhodnutí, nastoupil do funkce průměrně v roce 2005,¹⁶. Nejdříve to bylo v roce 1990 (3 rozhodnutí od 2 soudců) a nejpozději v roce 2022 (rovněž 3 rozhodnutí od 2 soudců). Pro účely porovnání analyzovaných rozsudků podle generací lze soudce dělit do 3 přibližně stejně velkých skupin:

- 1) starší generace – ti s nástupem do funkce nejpozději v roce 2001 (49 rozsudků od 33 soudců);
- 2) střední generace – ti s nástupem v letech 2002 až 2008 (46 rozsudků od 27 soudců);
- 3) mladší generace – ti s nástupem do funkce v roce 2010 a později (45 rozsudků od 30 soudců).²¹⁴

Díky tomuto rozdělení na generace je možné sledovat, zda se určitý jev objevuje ve vyšším podílu rozhodnutí některé z generací ve srovnání s podílem v rozsudcích jiné generace.

Ve prospěch mladší generace vyznívá srovnání skupin z hlediska opisování. Mladší generace dopadla nejlépe ve všech 3 kategoriích – v opisování procesní historie (28,57 % rozsudků), v opisech vyjádření účastníků (31,1 % rozsudků) a i v opisech obsahu důkazních prostředků (20 % rozsudků). I s ohledem na novelu zakazující opisování ze spisu účinnou od roku 2001 by se dalo čekat, že střední generace bude k opisům tíhnout méně než starší generace, protože střední generace soudců začala soudit až za účinnosti tohoto zákazu. Ve srovnání však obě skupiny dopadly velmi podobně, dokonce v opisech procesní historie skončila střední generace o píd' až za starší generací. K celkovému srovnání je nicméně třeba dodat, že nevychází z velkého vzorku, proto jeho výsledky nemusí být reprezentativní. Přesto je náskok mladší generace zřetelně viditelný.

Tabulka 2 – srovnání generací v opisech ze spisu

		Generace						
		Celkem	Starší		Střední		Mladší	
	Počet rozhodnutí	140	49		46		45	
Opisy	Procesní historie	38	14	28,57%	15	32,61%	9	20,00%
	Vyjádření účastníků	50	19	38,78%	17	36,96%	14	31,10%
	Důkazní prostředky	36	14	28,57%	13	28,26%	9	20,00%

Větší odchylky mezi generacemi lze vysledovat při použití judikatury a odborné literatury, opakuje se trend ve prospěch mladší generace. Ale je nutno upozornit, že závěry v obou kategoriích vychází z ještě menšího vzorku než u opisování ze spisu. Odkaz na judikaturu se objevil v 51,1 % rozsudků mladší generace, u střední to bylo 36,96 % a u starší 42,86 %. Stejně pořadí se opakovalo i v citaci doktríny. Ve velmi malém vzorku rozhodnutí citujících odbornou literaturu zaznamenala mladší generace podíl 15,56 %, střední generace 6,52 % a starší generace 10,20 %.

²¹⁴ Celkový součet rozsudků se nerovná 150, nýbrž 140, neboť u některých rozsudků nebylo možno určit buď osobu soudce, nebo rok nástupu soudce do funkce, jak je uvedeno v příloze č. 1.

Tabulka 3 – generační srovnání v citaci judikatury a odborné literatury

	Celkem	Generace					
		Starší		Střední		Mladší	
Počet rozhodnutí	140	49		46		45	
Odkaz na judikaturu	61	21	42,86%	17	36,96%	23	51,11%
Odkaz na odbornou literaturu	15	5	10,20%	3	6,52%	7	15,56%

Nabízelo by se závěr, že argumentaci pomocí judikatury a doktríny jsou otevřeni mladší soudci, kteří prošli právním vzděláním v době, kdy už se kladl větší důraz na volnější aplikaci práva a na širší pole argumentů, než nabízí argumenty systematické a jazykové typické pro interpretaci práva 70. a 80 let vyznávající vázanou aplikaci práva. Tuto tezi však boří střední generace, kterou předčila generace starší. Navíc použití argumentů doktrínou a judikaturou nemusí být vlastním soudcovým rozhodnutím, ale až jeho následnou reakcí na takto předložené argumenty účastníky řízení. Potvrzení nebo vyvrácení této teze naráží na limity této práce, která se zaměřila na formální aspekty rozhodnutí, nikoliv na typy argumentů v soudních odůvodněních.

Další kritéria sledovaná v analýze bohužel nenabízí dostatečná data pro jiné srovnání generací. Souhrnná skutková zjištění se objevila pouze ve dvou rozhodnutích, v nichž se vyjádřil i žalovaný, z toho lze pouze u jednoho soudce určit rok nástupu do funkce (2003). Citace samostatných zákonných ustanovení by srovnání nabízela, ale analýza nerozlišovala, zda je citace zařazena dobře do kontextu rozhodnutí, a zda je proto z hlediska psaní odůvodnění přijatelná. Podobně je tomu u závěru o skutkovém stavu. Ani u něj nelze z jeho přítomnosti či absence vyvozovat lepší či horší schopnost pro psaní rozsudků, protože opět záleží na více okolnostech odůvodnění, jako je jeho délka a komplexnost.

4.7 Jazyk soudních rozhodnutí

Správné a vhodné použití jazyka není totožné jen s dodržováním spisovné normy. Chce-li autor, aby se jeho odborné texty dobře četly a aby byly srozumitelné a jasné, nesmí v nich čtenáře rušit žádné složité konstrukce,²¹⁵ knižní výrazy apod. Veškeré čtenářovo soustředění by se mělo zaměřit na pochopení skutkových a právních otázek. Bohužel tomu tak u analyzovaných rozhodnutí nebylo.²¹⁶

V následující podkapitole se práce zmíní o několika čistě jazykových aspektech, které se v rozhodnutích opakovaly. Oproti výsledkům a názorům prezentovaným v předcházejících podkapitolách se nejedná o komplexní zhodnocení, ale jen o jednotlivé dílčí aspekty, které podle autora stojí za zmínku.

²¹⁵ SGALL, Petr et al. *Jak psát a jak nepsat česky: naše čeština a naše nešvary*. Praha: Karolinum, 2004, s. 13.

²¹⁶ Tohoto tématu už se částečně týkala podkapitola 4.1 o členění textu.

Již v roce 1993 kritizoval tehdejší soudce Nejvyššího soudu Josef Rubeš složitost právnické češtiny a konstatoval, že pokud chce právník sdělit, že má dvě děti, nesdělí to jednoduchou větou, ale opíše souvětím „že pokud jde o počet dětí, má dvě“.²¹⁷ Tato slova lze potvrdit i po 30 letech. Soudci se stále zdráhají psát v jednoduchých větách a začátek sdělení v podobě *pokud jde o* je v českých rozhodnutích evergreenem. Tato struktura sdělení je nejen nevzhledná, zejména pokud se opakuje na úvod několika odstavců za sebou, ale sděluje informaci složitě, ačkoliv to lze i jednoduše. Příkladem je rozsudek Mělník 16 C 76/2022-74, v němž soud uvedl: „Pokud se pak týká námitek žalovaného, že k vydržení nemohlo dojít s ohledem na charakter pozemku [...], pak tyto námitky ve vztahu k institutu vydržení nemají žádnou relevanci.“ Soud tedy sděluje informaci tímto způsobem: Pokud se týká námitek, že X, pak tyto námitky nemají relevanci. Ačkoliv mohl soud velmi jednoduše sdělit: „Námitky, že X, nemají relevanci.“

Podobně nepochopitelně složitě podává jednoduchou informaci i soud v rozsudku Pardubice – 6 C 204/2019-195. Soud se snaží sdělit, že žalovaná potvrdila, že si při stěhování odvezla některé bytové vybavení, ale že zařízení ložnice si odvezla její dcera, nicméně tuto informaci vyjádří následovně: „Žalovaná potvrdila, že si při stěhování odvezla některé bytové vybavení, pokud jde o zařízení ložnice, toto si odvezla dcera účastníků.“ Nejen že soud sděluje jednoduchou informaci o zařízení ložnice zbytečným souvětím, ale vytváří v celém souvětí dvoukolejnost – proč je jeden předmět ve větě vyjádřen v jednoduché větě a druhý, syntakticky stejný předmět vyjádřen souvětím? Poslední dvě věty onoho souvětí mohly být jednoduše sděleny tak, že „zařízení ložnice si odvezla dcera účastníků.“

V citované pasáži tohoto rozsudku se objevuje ještě jeden jev typický pro právní jazyk, jímž je užívání samostatného ukazovacích zájmen *tento, tato, toto*. Ukazovací zájmeno se v tomto případě užívá substantivně, nemá tedy za sebou podstatné jméno a samo plní jeho syntaktickou úlohu.²¹⁸ Problémem těchto substantivních zájmen je dvojí:²¹⁹ prvním je, že čtenáři, který není zvyklý na tento jev, připadá, že za zájmenem chybí podstatné jméno a sdělení obsahuje chybu. Druhým je, že se neopakováním podstatného jména nebo užitím jiného, jasnějšího odkazu zvyšuje šance, že sdělení bude nejasné.

Teoreticky lze tento druhý problém popsat pomocí nauky o tématu a rématu. Téma je část sdělení, které už čtenář zná, a réma je část sdělení, které čtenář ještě nezná a které typicky sděluje něco nového o tématu.²²⁰ Problém nastává, pokud v rématu není jasné, na jaký prvek tématu autor odkazuje, a to se právě u substantivních zájmen může lehce stát. Jako příklad poslouží rozsudek Pardubice – 15 C 69/2017-1002, kde sice substantivní zájmeno není jedinou příčinou nejasnosti, ale jeho nepoužití by jí zabránilo. Soud uvedl: „Pokud jde o torzení žalovaného k příjmům rodiny [tj. téma – pozn. autora], tento se skládal z... [tj. réma – pozn. autora]“.

²¹⁷ RUBEŠ, Josef. Autorita a prestiž soudů a soudců. *Právní praxe*. roč. 1993, č. 8, s. 468.

²¹⁸ SGALL, Petr et al. *Jak psát a jak nepsat česky*, s. 41.

²¹⁹ Lze se setkat i s dalšími výtkami, např. že takové substantivní zájmeno působí jako germanismus. To ale není reálný problém, pro který by se měl nějaký jazykový prvek odsoudit, záleží spíše na jeho funkčnosti v jazyce. Nejen k této výtce viz SGALL, Petr et al. *Jak psát a jak nepsat česky*, s. 41.

²²⁰ *Ibid.*, s. 105, 106.

Pokud bychom trvali na zanechání nevhodného opisu této informace pomocí souvětí začínajícího slovy *pokud jde o*, není ve druhé větě tohoto souvětí (tedy v rématu) jasné, na jaký prvek první věty (tj. tématu) odkazuje ono zájmeno *tento*, protože *tento* je rodu mužského, čísla jednotného a jediným prvkem tomu odpovídajícím je v první větě slovo *žalobce*. Na něj však autor zřejmě odkázat nechtěl, chtěl odkázat na slovo *příjem*. To se však čtenář dozví až po minimálně druhém přečtení věty, ačkoliv mohl soudce rovnou jednoznačně napsat, že „*tento příjem se skládal z...*“ Tím by bylo sdělení jednoznačné od počátku. Propojení mezi tématem a rématem tak vytváří čtenář, ačkoliv by to měl dělat v první řadě již autor textu.

Pravděpodobně ještě častější jev je užívání výrazů *když* a *kdy* coby univerzálního lepidla jakéhokoliv syntaktického vztahu. Výraz *kdy* může působit jako spojení dvou vět, ale pouze ve významu časového určení, stejně tak výraz *když*, který navíc může věty spojovat ve významu podmínky nebo příčiny. Proto je chybné užití, které se objevuje např. v rozsudku Brno-venkov – 42 C 17/2019-231, kde soud uvádí: „*žalovaná 1 obehkala své nemovitosti vysokou zdí z betonu, kdy tato však nejen, že je tzv. černou stavbou...*“ V tomto souvětí uvozuje výraz *kdy* fakticky vedlejší větu přívlastkovou, neboť rozvíjí vlastnosti zdi, proto by měla být ona vedlejší věta uvozena např. slovem *kteřá*. Hlavním problémem takto univerzálního použití výrazu je, že podstatou jazyka je označovat jevy ve světě, aby o nich bylo možno komunikovat. Co se však stane, pokud jeden výraz označuje až moc různých jevů? Jazyk ztrácí svůj význam, neboť v komunikaci není jasné, jaký jev označuje použitý výraz. Spojovací výrazy jsou v komunikaci velmi důležité, neboť propojují jednotlivé dílky do koherentních celků. Tato propojení však musí opět dotvářet sám čtenář místo autora textu, jestliže jsou tyto celky propojeny výrazy, u nichž čtenář po zkušenosti s právními texty neví, zda má v následující větě očekávat určení času, podmínku, přívlastek, příčinu, důvod nebo cokoli jiného, protože pro všechny tyto vztahy používají právníci *kdy* nebo *když*.

Podobně nevlídný je ke čtenáři někdy i slovosled, zejména pokud je v dlouhém souvětí odsunuto hlavní sloveso až na konec, což někdy připomíná německou gramatiku vedlejších vět, která však nemá v češtině místo. Ilustrativní je tento příklad z rozsudku Praha 6 – 6 C 11/2020-64: „*Po 1. 1. 2014, kdy nastala účinnost občanského zákona č. 89/2012 Sb., je však stávající judikatura, týkající se naléhavého právního zájmu dědiců po zůstavitelích, zemřelých po [datum], v případě žalob na určení, že zůstavitel byl ke dni úmrtí vlastníkem určité věci, již nepoužitelná.*“ Jádrem sdělení je podmět *judikatura* a hlavně tučně psaný a podtržený přísudek jmenný se sponou *je nepoužitelná*. Spona se však nachází v úvodu sdělení a přídavné jméno, které nese hlavní sdělení, se nachází až na samotném konci dlouhého souvětí. Při čtení zleva doprava tak čtenář nejprve zjistí, že souvětí pojednává o stávající judikatuře, následně se jeho krátkodobá paměť zahltí dalšími informacemi, ale stále si musí ponechávat nedokončenou informaci, že *judikatura je*, ačkoliv by se tato stěžejní část měla nacházet co nejbližší podmětu a hlavně zbylé části přísudku.

Tento slovosled je typický i pro výroky rozhodnutí. V nich se čtenář často dozví tu nejdůležitější informaci paradoxně také až na konci. Ačkoliv se tomuto neduhu lze vyhnout jednoduchou změnou slovosledu, kterou lze najít např. v rozsudku Brno-venkov – 8 C

318/2021-170, není tento vhodnější slovosled častý. Výrok tohoto rozsudku soud formuloval vhodně tak, aby podmět a přisudek, tedy jádro sdělení, byly co nejbližší u sebe: „*Zamítá se návrh, jímž se žalobce domáhá určení, že žalobce je vlastníkem podzemní stavby – sklepa na pozemku parc. [číslo] ostatní plocha, zapsaném na listu vlastnictví [číslo] pro obec a katastrální území Silůvky u Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj, pracoviště [obec], přičemž vstup do tohoto sklepa z ulice [anonymizováno] v obci [obec] je umístěn v pravé části pozemku.*“ Typický je v rozsudcích bohužel opačný postup, tedy: „*Návrh, jímž se žalobce domáhá [...] se zamítá.*“ Nejdůležitější část sdělení se čtenář dozví až jako poslední, což je v případech dlouhých výroků i o několik řádků dál.

4.8 Česká rozhodnutí jako součást německého stylu

V analyzovaných civilních rozhodnutích okresních a obvodních soudů nic nenasvědčuje tomu, že by český styl nebyl součástí stylu německého. Ačkoli se odlišnosti jednotlivých světových stylů nejlépe rozpoznávají na soudech vyšších, lze je samozřejmě pozorovat v celé soudní soustavě, jak je uvedeno v kapitole 1.

I v těchto rozhodnutích to není soudce, kdo rozhoduje a promlouvá na účastníky, ale právo jako odosobněný systém. Pravděpodobně jediný případ, kdy soudce odhodil úřednické roucho a vydal se mezi smrtelníky, lze nalézt v obiter dictum rozsudku o náhradu újmy na zdraví způsobené údajnou chybnou zdravotnickou péčí Jihlava – 11 C 153/2019- 183. Soudce se zde obrátil směrem k žalobkyni se sdělením, že její případ považuje za politováníhodný v oblasti zdravotní, nikoliv ale zdravotnické či právní. Případ byl podle soudce vyvolán žalobkyninou ztrátou důvěry ve zdravotnickou péči, jejíž příčinou bylo i sebevědomé až přehlíživé vystupování konkrétního lékaře, ne však jeho zdravotnická péče. Zde směrem k žalobkyni nehovořilo právo nebo soudce jako sylogistický stroj, ale soudce jako osoba.

Obecně se zároveň potvrzuje, že základem aplikačních úvah soudu je subsumpční sylogismus. A to buď jednoduchý, nebo sofistický. V některých jednoduchých případech aplikace práva však soudci prezentují jednoduchý sylogismus až moc zjednodušeně, příkladem může být rozsudek Most – 39 C 316/2022-20 zmiňovaný v oddíle 4.4.2, kde soud prezentoval pouze premisu v podobě skutkového stavu a závěr s odkazem na číslo ustanovení a velmi nekonkrétním sdělením, že žalovaný porušil „*tato právní ustanovení*“. Písemnému odůvodnění zde schází alespoň vyjádření podmínek aplikace právní normy. Na druhé straně ve složitějších případech aplikace práva soudy sahají k sofistickému subsumpčnímu modelu a ke svému konečnému závěru dochází pomocí mnohačetných nebo řetězcích se dělících kroků, které samy o sobě představují subsumpci. V těchto případech analýza odhalila zejména nedostatek popsany v oddíle 4.4.2 v podobě souhrnného právního posouzení, který zbytečně tento sofistický sylogismus zamotává, ačkoliv by se dal popsat krok po kroku, jak je skutečně myšlenkově činěn.

Analyzovaná rozhodnutí jsou pěvně ukotvena v německém stylu i z hlediska jazyka a struktury odůvodnění. Jazyk lze popsat mnoha výrazy: legalistický, byrokratický, těžkopádný, knižní, odosobněný, repetitivní. Četba 150 rozhodnutí rozhodně nebyla výletem

za zážitkovým čtením, ale potvrzením, že soudcovým úkolem je především rozhodnout případ, poté ho s co nejmenším úsilím písemně odůvodnit a posunout se na další. Zároveň se v rozsudcích projevuje i další typický rys – šablonovitost a pevné schéma. Rozdíly mezi texty jednotlivých soudců jsou naprosto minimální. V základu vypadá skoro každé rozhodnutí stejně, kromě okolností případu bývá největším rozdílem pouze to, zda soudce uvede nesporné skutečnosti nebo závěr o skutkovém stavu.

Současně se i u soudů nejnižšího článku projevuje oproti francouzskému stylu transparentnější argumentační přístup v podobě citace judikatury a odborné literatury. Zejména judikatura se stala pravidelným prvkem právní argumentace – objevila se takřka v polovině rozhodnutí (65 ze 150). Což se může brát jako vysoký počet vzhledem k tomu, že část rozhodnutí jsou jednoduché případy aplikace práva, jejichž řešení vyplývá bez dalšího z textu zákona, a není tak třeba sahat k závěrům judikatury nebo doktríny.

Závěr

Současná podoba soudních rozhodnutí není jen produktem zákonodárcových úvah nebo nahodilého úzu soudní moci, ale výslednicí dlouhého a složitého vývoje společnosti a její právní kultury. Stránka obsahová a formální prošly tímto vývojem ruku v ruce, formální a jazykové aspekty byly vždy stínem obsahu. Jelikož je podoba rozhodnutí světových soudních stylů odrazem vývoje celého právního prostředí, projevují se rozdíly mezi jednotlivými styly v celé soudní soustavě, ačkoliv jsou zřetelné zejména v rozhodnutích vyšších soudů.

Vlastnosti jednotlivých soudních stylů jsou různorodé a v mnohém protichůdné. Oficiální portrét francouzského soudního stylu zjevuje rozhodnutí jako krátké, legalistické, deduktivní a úřednické. Jeho původ lze najít v době silně pozitivistického myšlení a striktní dělby moci po Velké francouzské revoluci. Francouzský právní diskurs je ve skutečnosti otevřený, hodnotový a dialogický, ale pouze v neoficiální, částečně nepublikované sféře – ve stanoviscích generálních advokátů, zprávách soudců zpravodajů a debatách právní doktríny.

Protipól francouzského oficiálního portrétu představuje angloamerický styl. I díky silnějšímu postavení soudců jako silných individualit, které kariérně neprošly jen soudnictvím, a které navíc právo prospektivně tvoří pomocí precedentu, jsou tato soudní rozhodnutí dlouhá, argumentativní, hodnotová a jazykově přístupnější.

Německý styl kombinuje prvky obou zmíněných. Historicky byl utvářen za velkého přispění doktríny, která do německého prostředí vnášela prvky římského práva, a prostřednictvím rad poskytovaných soudům ve složitějších případech silně ovlivňovala soudní styl. Základem rozhodnutí byl podobně jako ve Francii právní předpis, z něhož soudce dedukoval právní posouzení pomocí subsumpčního sylogismu. Postupem doby se ale i do německého stylu dostal diskurs, mimoprávní argumenty nebo zohlednění judikatury, protože statické právo tvořené jen zákonem nedokázalo držet krok s vyvíjející se společností. Jazyk rozhodnutí se více blíží francouzskému stylu – je úřednický, strohý a těžko čitelný. Nejvýraznější odlišností německého stylu je úzká spolupráce s právní doktrínou, která je tak v rozhodnutích hojně citována.

Součástí německého stylu jsou i česká soudní rozhodnutí. V průběhu druhé poloviny 20. st. se sice české soudy odvrátily od volnější aplikace práva, a tím i od citace právní doktríny, ale po sametové revoluci se i pod vlivem Ústavního soudu obrátily zpět k diskursivnější podobě odůvodnění. Znaky německého stylu vykazují i analyzovaná rozhodnutí soudů nejnižšího článku soudní soustavy.

Požadavky na podobu odůvodnění českých civilních rozhodnutí jsou stanoveny v pramenech různé právní síly. Vnější podobu odůvodnění ovlivňuje i ústavní pořádek. Podle judikatury Ústavního soudu je řádné odůvodnění splňující kritéria občanského soudního řádu součástí práva na spravedlivý proces a zároveň součástí pojmu právního státu. Takové odůvodnění zamezuje libovůli v soudcovském rozhodování. Základním pramenem pro podobu odůvodnění představuje občanský soudní řád, jenž stanoví základní strukturu

odůvodnění, která je zrcadlem myšlenkového postupu soudce od vymezení předmětu řízení přes zjištění skutkového stavu až po právní posouzení. Přesné pořadí jednotlivých částí však občanský soudní řád nepředurčuje.

Úvodní část odůvodnění civilních rozsudků rekapituluje přednesy účastníků řízení, čímž soud představuje projednávanou věc a individualizuje ji tak, aby bylo možné rozpoznat překážku věci zahájené a rozsouzené. Po úvodním představení věci soud prezentuje zjišťování skutkového stavu. V této části se nejzřetelněji projevuje vázaný narativ, který soudu kvůli potřebě přezkoumatelnosti zjištěného skutkového stavu svazuje ruce, co se týče požadavků na formulaci skutkových zjištění. Narativ se o něco uvolňuje v části právního posouzení, kde soud aplikuje právo na zjištěný skutkový stav.

Ačkoliv je základem aplikace práva subsumpční sylogismus, tedy podřazení skutkového stavu pod nalezenou právní normu, není tento myšlenkový pohyb tak jednosměrný, jak se může zdát. Ve skutečnosti je při aplikaci práva třeba několikrát využít pohybu tam a zpět, tedy ze skutkového stavu na právo a zase zpět, protože pro aplikaci práva je třeba nalézt relevantní fakta, ale pro určení relevance faktů je nutné znát právo aplikované v budoucnu. V této souvislosti je důležité, že soudcova cesta k písemnému odůvodnění je složena ze dvou procesů: samotného rozhodování a zdůvodňování rozhodnutí. Při psaní rozhodnutí soud pouze zdůvodňuje rozhodnutí, k němuž dospěl při samotném rozhodování v minulosti, a proto už prošel procesem pohybu tam a zpět, při němž vyfiltroval potřebné informace od nepotřebných. Proto by soud neměl do písemného odůvodnění zahrnovat skutečnosti a úvahy, které nemají vliv na vyřešení případu.

Analýza civilních rozsudků soudů nejnižšího článku soustavy umožnila prozkoumat mnoho aspektů, zejména jazykových a formálních, které vyvěrají ze zákona, judikatury a odborné literatury.

V oblasti členění textu nastolily i nejnižší soudy pozitivní trend číslování odstavců, které se již stalo naprostým standardem, nečíslování vzácnou výjimkou. Oproti tomu nadpisy se objevují zřídka, a to obecně spíše v delších rozhodnutích. Jejich absence však není tak negativní jev, neboť nadpisy jsou vhodné spíše do delších a složitějších rozhodnutí, která se na okresních a obvodních soudech často neobjevují. Navíc pokud odůvodnění dodržuje strukturu a plynule přechází mezi jednotlivými částmi, lze se obejít i bez nadpisů.

Analýza zároveň potvrdila častou kritiku, že členění textu soudních rozhodnutí trpí příliš dlouhými odstavci. Ty v analyzovaném vzorku dosahovaly mnohdy délky několika normostran. První příčinou dlouhých odstavců je chybné chápání členění textu na odstavce. Soudy nezřídka dělí text do odstavců místo podle jednotlivých myšlenek podle jednotlivých částí odůvodnění (tedy první odstavec připadá na vyjádření žalobce, druhý na vyjádření žalovaného, třetí na zjišťování skutkového stavu atd.). Druhou příčinou je čistá entropie – často nelze ani najít smysl toho, proč někde odstavec začíná nebo končí a čím si nesouvisející informace zasloužily být v jednom odstavci.

Rovněž se potvrdila kritika opisování ze spisu. V části přednesů účastníků soudy sklouzávají k opisům detailů účastnických vyjádření nebo průběhu soudního řízení a v části zjišťování skutkového stavu k opisům obsahu důkazních prostředků. Přitom by k těmto nešvarům nemělo vůbec docházet vzhledem k popsanému rozdílu mezi samotným rozhodováním a odůvodňováním rozhodnutí, tedy že soudci při psaní rozsudků už vědí, jaké skutečnosti pro ně byly relevantní a proč. Kromě opisů je v části skutkového stavu kritizována i problematika souhrnných skutkových zjištění. Ta se však nepotvrdila, neboť souhrnné skutkové zjištění se v rozsudcích takřka neobjevuje.

Formulace dílčích skutkových zjištění se objevuje zejména ve dvou variantách. Ta častější je v podobě „z důkazního prostředku soud zjistil“. Druhá varianta spočívá ve vypsání zjištění a následném odkazu na důkazní prostředek v závorce. Tato druhá varianta se jeví jako vhodnější v kratších rozhodnutích s jednoduchým skutkovým stavem, neboť umožňuje plynulejší popis zjištěné skutečnosti, v delších a složitějších rozhodnutích tuto svou výhodu ztrácí, protože v nich je vhodné uvést i skutkový závěr, v němž se plynuje zrekapituluje zjištěný skutkový stav. Druhá varianta formulace zjištění se objevuje ve zvláštní podobě v rozsudcích mělnického okresního soudu, v nichž z neznámého důvodu všichni soudci používají místo závorek nepraktická a matoucí lomítka.

Analýza rovněž odhalila, že nutnost jednoznačné formulace dílčích skutkových zjištění soudy obchází pomocí nadpisového odstavce, v němž uvedou, že zjistily *následující* skutkový stav, a posléze formulují nerozlišitelně dílčí zjištění a obsahy důkazních prostředků, takže nelze jednoduše určit, co je ještě zjištěním, co opisem a co rekapitulací důkazu, se kterým soud bude následně polemizovat.

Pokud skutkovou část doplňují nesporné skutečnosti, nachází se většinou před dílčími zjištěními, nikdy však nejsou uvedeny namísto přednesu účastníků, aby jimi soud vymezil předmět řízení, ačkoliv lze takové doporučení nalézt v odborné literatuře. Hodnocení důkazů se nejčastěji vyskytuje za dílčími zjištěními. Vyústění skutkové části v závěr o skutkovém stavu je pravidelným prvkem rozsudků, neboť se tento závěr nachází v polovině analyzovaného vzorku. Podle očekávání se objevuje spíše v delších rozhodnutích a většinou navazuje hned na dílčí zjištění. Skutkový závěr a hodnocení důkazů mají společné uvádění *pro forma*, tzn. že soudy sdělí, že důkazy hodnotily, jak měly podle zákona, nebo že skutkový závěr odpovídá dílčím zjištěním. To jsou sdělení naprosto postradatelná, protože nenesou žádnou skutečnou informaci, jen ze soudcových beder formálně strhávají zátěž povinnosti uvést tyto části.

Část právního posouzení je pravidelně uvozena hojně kritizovanou samostatnou citací zákona. Tyto citace často neplní žádný účel – obsahují ustanovení či jejich části, které soudy posléze ani neaplikují, nebo jsou nadbytečné, protože soud následně znovu uvede znění pravidla při jeho aplikaci na skutkový stav. Místo citace ustanovení zákona je vhodnější v jednoduchých případech aplikace práva zakomponovat znění pravidla přímo do aplikace na skutkový stav a v případech složité aplikace práva je vhodnější využít komplexnějšího souvětí, které neopisuje text ustanovení, ale už přímo dotvořenou právní normu,

s případnými odkazy na judikaturu, odbornou literaturu nebo s předcházející úvahou soudu, jak došel z textu zákona k právní normě, kterou bude aplikovat. V obou případech soud dostatečně srozumitelně uvede aplikované právo v obecné podobě a zároveň se vyhne jeho zbytečné citaci, která je mnohdy v odůvodněních uváděna automaticky bez skutečného využití při odůvodnění právního závěru.

Pro řádné vysvětlení právního posouzení je nutné srozumitelně propojit svět mětí a bytí, tedy aplikovat právo na zjištěný skutkový stav. Navzdory očekáváním a kritice v odborné literatuře si soudy v této disciplíně nevedou špatně. Když už popis subsumpce v odůvodnění chybí, jedná se o dílčí právní závěry nebo o velmi jednoduchou aplikaci práva, jejíž řešení vyplývá z textu právního předpisu, navíc v těchto případech soudy vychází pouze z žalobcových tvrzení a důkazů.

V této souvislosti nicméně analýza odhalila nedostatek, který byl nazván souhrnné právní posouzení. Jde o situaci, kdy soud po zjištění skutkového stavu uvede nejprve souhrn aplikovaného práva, typicky v podobě několika odstavců citujících zákon, a posléze v několika dalších odstavcích souhrnně prezentuje své právní závěry vyřešením několika dílčích otázek najednou. Tím se v textu vytváří tři samostatné, vzdálené roviny informací – rovina skutkových zjištění, rovina obecného práva a rovina právních závěrů. Jelikož první a druhá rovina tvoří premisy dílčích sylogismů a třetí rovina tvoří jejich závěry, měly by se první dvě roviny postupně srozumitelně prolínat a plynule přecházet v jednotlivé dílčí závěry, které by se měly na konci odůvodnění propojit v celkový právní závěr.

Místo toho soudy jen souhrnně sypou ingredience na tři od sebe vzdálená místa odůvodnění a jejich vzájemné přiblížení nechávají na čtenáři. Tím se premisy všech dílčích sylogismů nachází na dvou odlišných hromádkách a závěry všech dílčích sylogismů společně s celkovým závěrem na hromádce třetí.

I soudy nejnižšího stupně v dnešní době pravidelně argumentují judikaturou, která se objevila v bezmála polovině analyzovaných rozhodnutí. Nejčastějším způsobem převzetí judikatorního závěru je uvedení onoho závěru a následné odkázání na judikát v závorce. Tento způsob s sebou přináší nebezpečí nejasnosti. Právních závěrů se totiž může před závorkou octnout několik a na první pohled se mohou mísit se závěry soudu v konkrétní věci, takže není jasné, jaké konkrétní pravidlo soud z judikatury použil. Vhodnější je proto druhý nejčastější způsob převzetí judikatorního pravidla. Soud nejprve uvede, že vrcholný soud v judikatuře dospěl k nějakému závěru, a následně tento závěr popíše.

Přímé citace judikátů se vyskytují velmi zřídka, pouze přibližně v šestině z celkového počtu odkazů na judikaturu. Navíc je třeba kvitovat, že dlouhé a zbytečné citace z judikatury jsou naprostou výjimkou i přes četnou kritiku této praxe v odborné literatuře. Zarážející ovšem je, že vzdor nesmyslnosti přebírají soudy v jednotkách případů judikatorní závěry tak, že samy sdělí, že se jedná o závěr dovozený judikaturou, ale nevedou odkaz na konkrétní rozhodnutí.

Oproti užívání pravidel vycházejících z právních předpisů trpí často judikatura následnou chybějící aplikací na skutkový stav. V polovině rozsudků odkazujících na judikaturu soudy pouze obecně uvádí pravidlo z ní vycházející, ale následně ho nijak nepropojují s řešeným případem, jako kdyby měl být význam judikátu v konkrétním případě tak samozřejmý, že není třeba ho uvádět.

Oproti tomu argumentace odbornou literaturou se objevuje v odůvodněních zřídka. Stejně jako argumentace judikaturou trpí i ona odkazy bez uvedení konkrétního zdroje, odkazy za několika závěry bez jasnosti, který závěr pochází z literatury, a nedostatečným spojením obecného závěru s řešeným případem.

Pokud se rozdělí soudci do tří podobně velkých skupin rozřazených podle roku nástupu do funkce na generaci starší, střední a mladší, lze porovnávat jejich výkony generačně. Mladší generace vychází vítězně ze srovnání četnosti opisování ze spisu. Dopouštěla se nejméně opisů z vyjádření účastníků, opisů procesní historie i opisů obsahu důkazních prostředků. Střední a starší generace si v této oblasti vedly takřka stejně. Výraznější odchylku lze vyzorovat u mladší generace ohledně argumentace judikaturou a odbornou literaturou. Mladší generace byla jediná, která argumentovala judikaturou ve více než polovině rozhodnutí, střední a mladší generace nedosahovaly v této oblasti ani 40 %. V malém vzorku rozsudků užívajících závěry odborné literatury skončila na prvním místě opět generace mladší.

Vyšší poměr rozsudků obsahujících judikaturu a odbornou literaturu v případě mladší generace může nabízet závěr, že mladší soudci jsou více nakloněni širší škále zdrojů právní argumentace, neboť byli tito soudci vzděláni blíže době, kdy se začala prosazovat volnější aplikace práva. Tuto tezi však oslabuje střední generace, která dopadla takřka stejně jako starší generace. Navíc zejména použití judikatury není vždy volbou samotného soudce, ale může pouze reagovat na popud účastníka, který tuto argumentaci použil jako první.

Z hlediska jazyka jsou soudy pevně ukotveny v kontinentálním úřednickém stylu a předně odráží charakteristiky německého stylu. Odůvodnění vypadají jedno jako druhé, hovoří legalistickým, byrokratickým a těžkopádným jazykem. Neúměrně často je text rozsudků narušen zbytečně složitými větnými konstrukcemi, knižními výrazy, složitým slovosledem a dalšími jevy typickými pro právní jazyk, jako je substantivní ukazovací zájmeno *tento*, opisování jednoduchých vět pomocí věty začínající slovy *pokud jde o* a užívání univerzálních spojovacích výrazů *kdy* a *když*. Obecně se nelze divit, že rozhodnutí postrádají čtivější jazykové prostředky, jelikož úkolem soudce je rozhodnout případ, odůvodnit ho a pokračovat dalším případem. Na druhou stranu si celé právní prostředí, justice nevyjímaje, internalizuje někdy jazykově až bizarní návyky, které zbytečně ztěžují porozumění. Patrně jediným řešením tohoto problému je dlouhodobé vzdělávání – od právnických fakult přes samostudium a četbu kvalitní literatury až po Justiční akademii.

Analýza ukázala, že viníkem případných nešvarů v odůvodněních není právní úprava, ale soudci-autoři. Hlavním problémem odůvodnění se zdá být, že soudy mnohdy v odůvodnění uvedou povinné náležitosti, ale poté zapomenou, že tyto náležitosti mají tvořit koherentní celek, navazovat na sebe a vést k závěru. Příliš často soudy na papír pouze kladou premisy bez kontextu a svůj závěr odrážející se ve výroku, ale podceňují propojení premis a závěru, a především podceňují nutnost srozumitelného vysvětlování svých úvah.

Seznam literatury

A. Monografie, knihy, učebnice

- 1) ALDISERT, Ruggero J. *Opinion writing*. 3. vyd. Durham, N.C: Carolina Academic Press, 2012. ISBN 978-1-61163-123-4.
- 2) ALEXY, Robert. *Theorie der juristischen Argumentation: die Theorie des rationalen Diskurses als Theorie der juristischen Begründung*. 2. vyd. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1991. ISBN 978-3-518-28036-2.
- 3) BARTON, Jill a Rachel H. SMITH. *The handbook for the new legal writer*. New York: Wolters Kluwer Law & Business, 2014. ISBN 978-1-4548-3144-0.
- 4) BOBEK, Michal a Zdeněk KÜHN. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vyd. Praha: Auditorium, 2013. ISBN 978-80-87284-35-3.
- 5) BRYMAN, Alan. *Social research methods*. 4. vyd. Oxford; New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-958805-3.
- 6) DAWSON, John. *The Oracles of the Law*. Ann Arbor: University of Michigan Law School, 1968.
- 7) DWORKIN, Ronald. *Taking rights seriously*. Cambridge: Harvard University Press, 1977. ISBN 978-0-674-86710-9.
- 8) GARNER, Bryan A. *Legal writing in plain English: a text with exercises*. 2. vyd. Chicago; London: The University of Chicago Press, 2013. ISBN 978-0-226-28393-7.
- 9) GUBERMAN, Ross. *Point Taken: How to Write Like the World's Best Judges*. 1. vyd. Oxford; New York, NY: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-026858-9.
- 10) HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-366-7.
- 11) JIRSA, Jaromír. *Novinky v civilním řízení soudním: kritická studie*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2005. ISBN 978-80-86199-86-3.
- 12) JIRSA, Jaromír et al. *Klíč k soudní síni*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-190-5.
- 13) KAHN, Paul W. *Making the case: the art of the judicial opinion*. New Haven: Yale University Press, 2016. ISBN 978-0-300-21208-2.
- 14) KRIELE, Martin. *Theorie der Rechtsgewinnung: entwickelt am Problem d. Verfassungsinterpretation*. 2. vyd. Berlin: Duncker und Humblot, 1976. ISBN 978-3-428-03735-3.

- 15) KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva soudcem v éře středoevropského komunismu a transformace: analýza příčin postkomunistické právní krize*. 1. vyd. Praha: Beck, 2005. ISBN 978-80-7179-429-5.
- 16) LASSER, Mitchel de S.-O-L'E. *Judicial deliberations: a comparative analysis of judicial transparency and legitimacy*. Oxford: University Press, 2004. ISBN 978-0-19-927412-3.
- 17) MERRYMAN, John Henry. *The civil law tradition: an introduction to the legal systems of Europe and Latin America*. 3. vyd. Stanford, California, USA: Stanford University Press, 2007. ISBN 978-0-8047-5569-6.
- 18) SGALL, Petr et al. *Jak psát a jak nepsat česky: naše čeština a naše nešvary*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-0871-6.
- 19) SMEJKALOVÁ, Terezie. *Soudní rozhodnutí jako autoportrét českého soudnictví*. Brno: Masaryk University Press, 2021. ISBN 978-80-210-9960-9.
- 20) SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-733-0.
- 21) ŠKOP, Martin. *Právo a vášeň: jazyk, příběh, interpretace*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5464-6.
- 22) VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. 3. vyd. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-516-6.
- 23) VUČKA, Jan. *Právní psaní*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-761-3.
- 24) WRÓBLEWSKI, Jerzy. *The judicial application of law*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2010. ISBN 978-90-481-4113-5.

B. Kapitoly kolektivních monografiích

- 1) ALEXY, Robert a Ralf DREIER. Precedent in the Federal Republic of Germany. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Precedents*. Routledge, 1997. ISBN 978-1-315-25190-5.
- 2) ANDREWS, Neil. Judicial decision and the duty to give reasons: the English experience. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. ISBN 978-80-87488-05-8.
- 3) BANKOWSKI, Zenon, D. Neil MACCORMICK a Geoffrey MARSHALL. Precedent in the United Kingdom. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Precedents*. Routledge, 1997. ISBN 978-1-315-25190-5.

- 4) FRÉDÉRIQUE, Ferrand. Odůvodnění soudních rozhodnutí v науce a praxi – francouzská zpráva. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. ISBN 978-80-87488-05-8.
- 5) GOTTWALD, Peter. Die Begründung von Gerichtsentscheidungen in Deutschland – aus Sicht der Praxis und der Wissenschaft. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. ISBN 978-80-87488-05-8.
- 6) KÜHN, Zdeněk. Jusnaturalismus vs. juspozitivismus? Prvních deset let Ústavního soudu a proměna soudcovské ideologie aplikace práva. In: HLOUŠEK, Vít a Vojtěch ŠIMÍČEK, eds. *Dělnba soudní moci v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univ., Mezinárodní Politologický Ústav, 2004. ISBN 978-80-210-3318-4.
- 7) KÜHN, Zdeněk. Formalistické a neformalistické strategie středoevropské justice po roce 1989. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. ISBN 978-80-87488-05-8.
- 8) MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. Interpretation and Comparative Analysis. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Statutes*. Routledge, 1991. ISBN 978-1-315-25188-2.
- 9) MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. Statutory Interpretation in France. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Statutes*. Routledge, 1991. ISBN 978-1-315-25188-2.
- 10) MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. Statutory Interpretation in the Federal Republic of Germany. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Statutes*. Routledge, 1991. ISBN 978-1-315-25188-2.
- 11) MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS. Statutory Interpretation in the United States. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Statutes*. Routledge, 1991. ISBN 978-1-315-25188-2.
- 12) MAULTZSCH, Felix. Jednotné vótum anebo většina jako formy odůvodnění rozhodnutí nejvyšších soudů v civilních věcech. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. ISBN 978-80-87488-05-8.
- 13) MURRAY, Peter L. The Judicial Opinion in the American Legal Culture. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. ISBN 978-80-87488-05-8.

- 14) PAVČNIK, Marijan. Odůvodnění soudních rozhodnutí – hodnocení a doporučení. In: TICHÝ, Luboš, Pavel HOLLÄNDER a Alexander BRUNS, eds. *Odůvodnění soudního rozhodnutí = The judicial opinion = Begründung von Gerichtsentscheidung*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. ISBN 978-80-87488-05-8.
- 15) TROPER, Michel a Christophe GRZEGORCZYK. Precedent in France. In: MACCORMICK, D. Neil a Robert S. SUMMERS, eds. *Interpreting Precedents*. Routledge, 1997. ISBN 978-1-315-25190-5.

C. Komentáře

- 1) DRÁPAL, Ljubomír. In: DRÁPAL, Ljubomír a Jaroslav BUREŠ. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9.
- 2) HAVLÍČEK, Karel. In: *Občanské soudní řízení, Soudcovský komentář, Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019.
- 3) JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, Soudcovský komentář, Kniha II. § 79–180 občanského soudního řádu*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019.
- 4) KRÁLÍK, Michal. In: KRÁLÍK, Michal a kol. *Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů v občanském soudním řízení a v soudním řízení správním včetně zvláštních řízení soudních podle zákona č. 292/2013 Sb.* 5. vyd. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-392-6.
- 5) LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

D. Odborné články

- 1) BOBEK, Michal. O odůvodňování soudních rozhodnutí. *Právní rozhledy*. roč. 2010, č. 6, s. 204–211.
- 2) HALL, Mark A. a Ronald F. WRIGHT. Systematic Content Analysis of Judicial Opinions. *California law review*. Berkeley: School of Law, University of California, Berkeley, 2008, roč. 96, č. 1, s. 63–122. ISSN 0008-1221.
- 3) JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. roč. 2008, č. 12, s. 427–434.
- 4) KÜHN, Zdeněk. Základní modely soudcovské argumentace. *Právník*. 2001, roč. 140, č. 4, s. 342–368.
- 5) KÜHN, Zdeněk. The Judiciary in Illiberal States. *German Law Journal*. 2021, roč. 22, č. 7, s. 1231–1246. ISSN 2071-8322. DOI: 10.1017/glj.2021.71.

- 6) MARKESINIS, Basil. Judicial Style and Judicial Reasoning in England and Germany. *The Cambridge Law Journal* [online]. Cambridge University Press, Editorial Committee of the Cambridge Law Journal, 2000, roč. 59, č. 2, s. 294–309 [cit. 14.02.2023]. ISSN 0008-1973. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4508676>.
- 7) RUBEŠ, Josef. Autorita a prestiž soudů a soudců. *Právní praxe*. roč. 1993, č. 8.
- 8) WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. roč. 2008, č. 19, s. 706–711.

E. Kvalifikační práce

- 1) JANÍČEK, Boris. *Historický kontext ustanovení o výkladu práva v návrhu občanského zákoníku*. [online]. Olomouc. 2012 [cit. 5. 8. 2023]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/w86v2b/00157646-310315612.pdf>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta.
- 2) RACKOVÁ, Gabriela. *Soudní rozhodnutí v českém civilním procesu a judikatuře*. [online]. Praha. 2009 [cit. 20. 6. 2023]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/24417/150000979.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.
- 3) PALÁNOVÁ, Petra. *Odůvodnění civilních soudních rozhodnutí*. [online]. Praha. 2020 [cit. 20. 6. 2023]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/121736/150048246.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.
- 4) TVRDÍK, Ivan. *Odůvodnění civilního rozsudku soudu prvního stupně*. [online]. Plzeň. 2022 [cit. 30. 6. 2023]. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/48681/1/91685_k6_RP-Tvrdik.pdf. Rigorózní práce. Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta.

F. Judikatura

- 1) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2418/99.
- 2) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2492/99.
- 3) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 22 Cdo 886/2001.
- 4) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2004, sp. zn. 29 Odo 257/2002.
- 5) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 1285/2004.
- 6) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. 33 Cdo 500/2007.

- 7) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 541/2008.
- 8) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 677/2010.
- 9) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1373/2009.
- 10) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1238/2013.
- 11) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011.
- 12) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2478/2015.
- 13) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3409/2018.
- 14) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2020, sp. zn. 24 Cdo 39/2020.
- 15) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2022, sp. zn. 26 Cdo 2298/2022.
- 16) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2008, č. j. 5 As 29/2007-64.
- 17) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2008, č. j. 2 Afs 67/2008-112.
- 18) Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. III. ÚS 61/94.
- 19) Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94.
- 20) Nález Ústavního soudu ze dne 15. 10. 1996, sp. zn. IV. ÚS 275/96.
- 21) Nález Ústavního soudu ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. IV. ÚS 200/96.
- 22) Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96.
- 23) Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 1997, sp. zn. III. ÚS 271/96.
- 24) Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 1999, sp. zn. II. ÚS 94/98.
- 25) Nález Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2000, sp. zn. III. ÚS 103/99.
- 26) Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. III. ÚS 138/2000.
- 27) Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2002, sp. zn. I. ÚS 336/2000.
- 28) Nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. I. ÚS 403/03.
- 29) Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. III. ÚS 290/06.
- 30) Nález Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. III. ÚS 703/06.

- 31) Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 289/06.
- 32) Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 313/14.
- 33) Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 4093/17.
- 34) Nález Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. II. ÚS 968/18.
- 35) Nález Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 1945/20.
- 36) Hinz v. Berry [1970] 2 QB 40.

G. Ostatní zdroje

- 1) BOBEK, Michal. *Praktické minimum pro psaní odborného právního textu* [online]. Dostupné z: http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-dokumenty/CKPV/KPD/Kapitola_5.2.pdf.
- 2) Nejvyšší soud ČSR. *Rozbor a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně ze dne 23. 11. 1967, sp. zn. Prz 36/67*. [online] [cit. 15. 5. 2023]. Dostupné z: aspi.cz/products/lawText/4/8180/1/2?vtextu=Prz%2036/67#lema0.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Seznam analyzovaných rozhodnutí

Příloha č. 1 – Seznam analyzovaných rozhodnutí

Vysvětlivka:

- 1) Proškrtnutá buňka ve sloupci *Soudce/Soudkyně* a *Nástup do funkce*– v rozsudku byl uveden odlišný soudce v záhlaví a v podpisu na konci rozsudku, proto nešlo určit jeho autora.
- 2) Je-li ve sloupci *č. j.* uvedena spisová značka místo čísla jednacího, nebylo číslo jednací uvedeno v rozsudku.
- 3) Rozsudek s pořadovým číslem 100 (sp. zn. 65 C 90/2021) uváděl jako datum svého vydání 13.04.2011, jedná se zřejmě o překlep a správné datum vydání by mělo pravděpodobně být 13.04.2021.

Poř. č.	č. j.	Soud	Soudce/Soudkyně	Rok nástupu do funkce	Datum vydání
1	4 C 128/2017-380	OS v Prostějově	Mgr. et Mgr. Věroslav Řezáč	2002	30.06.2022
2	14 C 168/2022-77	OS v Prostějově	JUDr. Ivan Šišma	1992	21.10.2022
3	8 C 91/2022-122	OS v Prostějově	JUDr. Dana Malechová	2001	01.12.2022
4	5 C 253/2018-198	OS v Prostějově	JUDr. Dana Malechová	2001	16.12.2021
5	5 C 51/2021-119	OS v Prostějově	Mgr. et Mgr. Věroslav Řezáč	2002	20.12.2022
6	8 C 174/2022-74	OS v Prostějově	JUDr. Dana Malechová	2001	07.12.2022
7	15 C 88/2021-129	OS v Prostějově	Mgr. Pavla Doupovcová	Nenalezeno	24.09.2021
8	13 C 298/2021-58	OS v Prostějově	Mgr. Hana Greplová	2003	24.05.2022
9	15 C 23/2019-154	OS v Prostějově			17.06.2021
10	9 C 269/2021-123	OS v Prostějově	JUDr. Alice Havránková	1992	31.10.2022
11	5 C 302/2022-23	OS v Domažlicích	Mgr. Bohumila Kyvířová	1991	28.11.2022
12	17 C 10/2020-205	OS v Domažlicích	JUDr. Michal Sýkora	2020	25.08.2022
13	3 C 190/2020-152	OS v Domažlicích	Mgr. Tomáš Foltýn, Ph.D.	2019	25.08.2022
14	19 C 142/2022-49	OS v Domažlicích	Mgr. Tomáš Foltýn, Ph.D.	2019	04.10.2022
15	12 C 141/2019-72	OS v Domažlicích			30.10.2019
16	9 C 133/2022-31	OS v Domažlicích	Mgr. Lenka Ševčíková	2017	23.11.2022

17	3 C 209/2015-547	OS v Domažlicích			11.10.2021
18	3 C 49/2020-171	OS v Domažlicích	JUDr. Michal Sýkora	2020	15.09.2022
19	9 C 89/2021-145	OS v Domažlicích	Mgr. Lenka Ševčíková	2017	27.05.2022
20	4 C 3/2021-119	OS v Domažlicích	JUDr. Martina Dufková	1993	28.04.2022
21	14 C 139/2022-37	OS v Příbrami	JUDr. Josef Pelcner	1992	16.11.2022
22	13 C 158/2022-39	OS v Příbrami	Mgr. Zdeněk Klouzek	2008	14.12.2022
23	18 C 124/2021-79	OS v Příbrami	JUDr. Lenka Chalupská	2021	04.05.2022
24	13 C 135/2022-137	OS v Příbrami	Mgr. Zdeněk Klouzek	2008	26.10.2022
25	6 C 38/2022-141	OS v Příbrami	Mgr. Jindřich Mařík	1999	26.09.2022
26	13 C 150/2022-96	OS v Příbrami	Mgr. Zdeněk Klouzek	2008	11.10.2022
27	11 C 24/2021-224	OS v Příbrami	JUDr. Štěpán Slavík	2005	29.03.2022
28	15 C 205/2019-233	OS v Příbrami	Mgr. Michaela Kalná	2013	30.11.2020
29	9 C 70/2021-102	OS v Příbrami			24.06.2021
30	13 C 58/2017-508	OS v Příbrami	Mgr. Zdeněk Klouzek	2008	09.03.2022
31	42 C 380/2021-176	OS pro Prahu 5	Mgr. Tereza Mašková	2003	16.11.2022
32	26 C 331/2016-544	OS pro Prahu 5	Mgr. Jindřich Kysela	2006	06.04.2022
33	4 C 393/2021-61	OS pro Prahu 5	Mgr. Zuzana Spáčilová	2018	05.08.2022
34	10 C 256/2021-104	OS pro Prahu 5	Mgr. Eva Harmachová	2018	07.09.2022
35	11 C 175/2021-74	OS pro Prahu 5	Mgr. et Mgr. Markéta Fikoczková	2021	08.09.2022
36	31 C 232/2022-29	OS pro Prahu 5	JUDr. Jitka Skálová	1992	08.12.2022
37	26 C 136/2021-153	OS pro Prahu 5	Mgr. Jindřich Kysela	2006	20.12.2022
38	28 C 300/2022-72	OS pro Prahu 5	Mgr. Šárka Malíková Petříčková	2008	08.11.2022
39	21 C 78/2022-53	OS pro Prahu 5	Mgr. Karolína Šorbanová	2003	24.11.2022
40	24 C 432/2021-84	OS pro Prahu 5	Mgr. Irena Šťastná	2016	02.06.2022
41	50 C 39/2021-66	OS v Mostě	Mgr. Marian Heres	2008	09.02.2022
42	61 C 139/2021-50	OS v Mostě	Mgr. Jana Čermáková	2014	17.01.2022
43	60 C 351/2022-25	OS v Mostě	Mgr. Karel Štíčka	1993	07.12.2022
44	22 C 416/2022-18	OS v Mostě	Mgr. Denisa Hamerská	2001	19.12.2022

45	61 C 96/2022-39	OS v Mostě	Mgr. Jana Čermáková	2014	13.10.2022
46	39 C 316/2022-20	OS v Mostě	JUDr. Rudolf Malý	1992	08.11.2022
47	22 C 194/2022-24	OS v Mostě	Mgr. Denisa Hamerská	2001	09.11.2022
48	44 C 52/2022-37	OS v Mostě	Mgr. Jana Davidová	2006	06.12.2022
49	13 C 333/2021-70	OS v Mostě	JUDr. Ludmila Vlčková	1992	09.12.2022
50	13 C 312/2021-79	OS v Mostě	JUDr. Ludmila Vlčková	1992	24.05.2022
51	20 C 115/2021-140	OS v Mělníku	Mgr. Pavlína Černá	2018	16.11.2022
52	4 C 111/2020-103	OS v Mělníku	Mgr. Oldřich Kajzr	2002	23.08.2022
53	7 C 202/2020-148	OS v Mělníku	Mgr. Petra Turnovská	2000	28.05.2021
54	16 C 76/2022-74	OS v Mělníku	Mgr. Michaela Dvořáčková	1998	18.11.2022
55	7 C 107/2020	OS v Mělníku	Mgr. Petra Turnovská	2000	22.01.2021
56	7 C 241/2022-39	OS v Mělníku	Mgr. Petra Turnovská	2000	21.12.2022
57	13 C 79/2022	OS v Mělníku	Mgr. Radmila Vladyková	1996	20.12.2022
58	16 C 201/2022-64	OS v Mělníku	Mgr. Michaela Dvořáčková	1998	14.11.2022
59	10 C 197/2022-65	OS v Mělníku	Mgr. Oldřich Kajzr	2002	15.11.2022
60	10 C 106/2022-95	OS v Mělníku	Mgr. Oldřich Kajzr	2002	09.08.2022
61	13 C 159/2021-76	OS ve Žďáru nad Sázavou	Mgr. Eva Drahozalová	2018	18.08.2022
62	12 C 18/2019-301	OS ve Žďáru nad Sázavou	JUDr. Jana Trávníčková	2002	12.02.2021
63	8 C 28/2019-162	OS ve Žďáru nad Sázavou	Mgr. Tamara Karásková	2015	21.07.2022
64	6 C 146/2018-168	OS ve Žďáru nad Sázavou	Mgr. Jana Homolová	2015	04.06.2021
65	12 C 42/2020-153	OS ve Žďáru nad Sázavou	JUDr. Jana Trávníčková	2002	27.05.2022
66	12 C 178/2022-57	OS ve Žďáru nad Sázavou	JUDr. Jana Trávníčková	2002	11.11.2022
67	10 C 73/2020-115	OS ve Žďáru nad Sázavou	Mgr. Jarmila Krejzková	1995	19.08.2021
68	6 C 67/2016-278	OS ve Žďáru nad Sázavou	Mgr. Jana Homolová	2015	20.07.2022
69	13 C 269/2021-144	OS ve Žďáru nad Sázavou	Mgr. Eva Drahozalová	2018	01.07.2022
70	10 C 259/2019-163	OS ve Žďáru nad Sázavou	Mgr. Jarmila Krejzková	1995	30.08.2022
71	7 C 124/2022-74	OS Brno-venkov	JUDr. Irena Hladíková, Ph.D., LL.M.	1993	07.09.2022
72	7 C 237/2022-25	OS Brno-venkov	JUDr. Irena Hladíková, Ph.D., LL.M.	1993	07.12.2022

73	7 C 359/2014-276	OS Brno-venkov	JUDr. Irena Hladíková, Ph.D., LL.M.	1993	12.05.2020
74	8 C 110/2020-229	OS Brno-venkov	JUDr. Soňa Nedbalová	1995	14.02.2022
75	8 C 318/2021-170	OS Brno-venkov	JUDr. Soňa Nedbalová	1995	23.09.2022
76	24 C 182/2018-358	OS Brno-venkov	Mgr. Vladimír Hromek	2012	19.01.2022
77	34 C 162/2019-297	OS Brno-venkov	Mgr. Vladimír Hromek	2012	26.07.2021
78	34 C 232/2021-203	OS Brno-venkov	Mgr. Vladimír Hromek	2012	26.10.2022
79	42 C 17/2019-231	OS Brno-venkov	Mgr. Andrea Boráková	2017	30.11.2022
80	11 C 65/2019-425	OS Brno-venkov	JUDr. Lenka Šestáková	1992	03.11.2022
81	38 C 207/2019-208	OS v Opavě	JUDr. Miloš Světlík	2006	29.04.2022
82	10 C 137/2016-252	OS v Opavě	Mgr. Adam Haas	2007	27.07.2022
83	26 C 109/2020-93	OS v Opavě	Mgr. Vladimír Tománek	2010	06.10.2021
84	11 C 119/2021-60	OS v Opavě	JUDr. Marta Kožušníková	1993	14.11.2022
85	111 C 5/2022-35	OS v Opavě	JUDr. Marta Kožušníková	1993	01.12.2022
86	38 C 175/2022-24	OS v Opavě	JUDr. Miloš Světlík	2006	18.10.2022
87	11 C 125/2021-50	OS v Opavě	JUDr. Marta Kožušníková	1993	30.05.2022
88	26 C 119/2022-52	OS v Opavě	Mgr. Vladimír Tománek	2010	25.10.2022
89	38 C 170/2022-20	OS v Opavě	JUDr. Miloš Světlík	2006	18.10.2022
90	10 C 69/2021-41	OS v Opavě	Mgr. Adam Haas	2007	02.12.2021
91	12 C 42/2014-640	OS pro Prahu 1	Mgr. Kateřina Tluchořová	2008	03.05.2022
92	12 C 145/2020-29	OS pro Prahu 1	Mgr. Kateřina Tluchořová	2008	13.07.2021
93	22 C 64/2017-245	OS pro Prahu 1	Mgr. Petra Vránová	2013	14.12.2022
94	25 C 89/2020-112	OS pro Prahu 1	Mgr. Lenka Dočkalová	2022	19.10.2022
95	25 C 98/2020-88	OS pro Prahu 1	Mgr. Lenka Dočkalová	2022	31.10.2022
96	26 C 65/2016-208	OS pro Prahu 1	Mgr. Iveta Nedožrálová	1995	18.08.2022
97	26 C 191/2021-107	OS pro Prahu 1	Mgr. Iveta Nedožrálová	1995	12.09.2022
98	30 C 52/2022	OS pro Prahu 1	JUDr. Lucie Laura Penn	1996	13.12.2022
99	63 C 378/2021	OS pro Prahu 1	JUDr. David Štamberk, Ph.D.	2022	27.10.2022
100	65 C 90/2021	OS pro Prahu 1	Mgr. Jiří Kohoutek	2010	13.04.2011

101	25 C 330/2021-38	OS v Děčíně	Mgr. Andrea Pěničková	2010	22.02.2022
102	22 C 243/2022-16	OS v Děčíně	JUDr. Jaroslav Valenta	2010	11.11.2022
103	25 C 237/2022-50	OS v Děčíně	Mgr. Andrea Pěničková	2010	16.11.2022
104	25 C 318/2021-47	OS v Děčíně	Mgr. Andrea Pěničková	2010	31.05.2022
105	18 C 267/2022-12	OS v Děčíně	Mgr. Petr Červinka	Nenalezeno	20.10.2022
106	18 C 204/2022-16	OS v Děčíně	Mgr. Petr Červinka	Nenalezeno	25.08.2022
107	18 C 261/2022-14	OS v Děčíně	Mgr. Petr Červinka	Nenalezeno	22.09.2022
108	20 C 313/2022-18	OS v Děčíně	JUDr. Nadine Kovandová	1993	16.12.2022
109	11 C 385/2022-21	OS v Děčíně	JUDr. Květoslava Urbánková	1992	14.12.2022
110	119 C 28/2021-84	OS v Děčíně	Mgr. Vladimír Diviš	2006	21.11.2022
111	7 C 303/2021-243	OS v Pardubicích	Mgr. Jitka Nováková	1998	08.11.2022
112	18 C 128/2016-326	OS v Pardubicích	Mgr. Leona Poplerová	1998	15.03.2022
113	11 C 78/2021-143	OS v Pardubicích	Mgr. Monika Nečasová	2006	24.01.2022
114	27 C 109/2012-639	OS v Pardubicích	JUDr. Lucie Lubasová	2014	16.09.2021
115	17 C 28/2022-85	OS v Pardubicích	JUDr. Naděžda Librová	1993	20.04.2022
116	123 C 45/2019-267	OS v Pardubicích	JUDr. Lukáš Kratochvíl	2003	25.11.2021
117	15 C 69/2017-1002	OS v Pardubicích	Mgr. Pavel Tureček	2010	30.09.2022
118	6 C 204/2019-195	OS v Pardubicích	JUDr. Renata Polanská	1992	24.05.2021
119	20 C 164/2022-116	OS v Pardubicích	JUDr. Dita Prokšová	2006	14.10.2022
120	120 C 16/2022-96	OS v Pardubicích	JUDr. Dita Prokšová	2006	22.11.2022
121	18 C 137/2022-40	OS v Jihlavě	JUDr. Petra Pipková	2007	16.08.2022
122	20 C 281/2021-63	OS v Jihlavě			28.03.2022
123	11 C 153/2019-183	OS v Jihlavě	Mgr. Ing. Lubomír Křikava	2012	16.11.2020
124	21 C 168/2021-139	OS v Jihlavě	Mgr. Zuzana Břízová	2005	12.12.2022
125	21 C 243/2022-55	OS v Jihlavě	Mgr. Zuzana Břízová	2005	14.11.2022
126	104 C 13/2022-44	OS v Jihlavě	Mgr. Jan Cejpek	2017	23.11.2022
127	4 C 171/2022-75	OS v Jihlavě	Mgr. Jan Cejpek	2017	26.10.2022
128	124 C 7/2020-143	OS v Jihlavě	Mgr. et Mgr. Bc. Milan Boháček, M.A.	2020	15.09.2022

129	12 C 474/2018-224	OS v Jihlavě	JUDr. Eva Bastlová	Nenalezeno	24.06.2021
130	124 C 6/2020-177	OS v Jihlavě	Mgr. et Mgr. Bc. Milan Boháček, M.A.	2020	10.03.2022
131	29 C 77/2022-75	OS v Liberci	Mgr. Bohumil Vašák	2005	07.10.2022
132	15 C 19/2022-46	OS v Liberci	Mgr. Roman Flanderka	2019	07.04.2022
133	25 C 238/2022	OS v Liberci	Mgr. Stanislav Štěpánek	2007	16.12.2022
134	21 C 295/2018-202	OS v Liberci	JUDr. Ivana Houdková	1990	02.02.2022
135	24 C 192/2022-40	OS v Liberci	Mgr. Ing. Dana Semirádová	2007	19.12.2022
136	15 C 279/2021-606	OS v Liberci	Mgr. Roman Flanderka	2019	05.12.2022
137	18 C 131/2022-23	OS v Liberci	JUDr. Ing. arch. Kamil Podhola	2004	27.07.2022
138	29 C 370/2021-209	OS v Liberci	Mgr. Bohumil Vašák	2005	27.10.2022
139	29 C 368/2022-12	OS v Liberci	Mgr. Bohumil Vašák	2005	16.12.2022
140	21 C 448/2021-48	OS v Liberci	JUDr. Ivana Houdková	1990	27.10.2022
141	11 C 22/2021-98	OS pro Prahu 6	Mgr. Lada Horáková	1994	11.04.2022
142	6 C 117/2020-64	OS pro Prahu 6	JUDr. Zuzana Barochová	1990	13.04.2022
143	61 C 50/2019-185	OS pro Prahu 6	Mgr. Petra Andršová	2001	10.11.2022
144	4 C 54/2012-310	OS pro Prahu 6	JUDr. Vladimír Hašana	1992	27.07.2021
145	33 C 19/2022-35	OS pro Prahu 6	JUDr. Tomáš Louda	2020	28.07.2022
146	14 C 14/2017-286	OS pro Prahu 6	JUDr. Eva Pořizová	2008	24.09.2021
147	13 C 139/2021-115	OS pro Prahu 6	JUDr. Kateřina Melková	2006	14.09.2022
148	8 C 323/2016-185	OS pro Prahu 6	Mgr. Petra Andršová	2001	11.06.2020
149	13 C 15/2017-228	OS pro Prahu 6	JUDr. Kateřina Melková	2006	29.01.2021
150	14 C 276/2017-206	OS pro Prahu 6	JUDr. Eva Pořizová	2008	29.10.2021

Formální a jazykové aspekty soudních rozhodnutí

Abstrakt

Ústředním tématem práce je písemná podoba odůvodnění soudního rozhodnutí, které je důležitým prvkem v zamezení libovůle v soudním rozhodování. Cílem práce je analyzovat současnou podobu civilních soudních rozhodnutí okresních soudů. K tomu práce na úvod doktrinálně vymezuje druhy makrostruktury a vnitřní logiky soudních odůvodnění, vázanou a volnou aplikaci práva a především historické a ideologické pozadí angloamerického, francouzského a německého soudního stylu, jehož součástí je i styl český.

Druhá část popisuje prameny právní úpravy odůvodnění civilního rozsudku na ústavní, zákonné i podzákonné úrovni. Z těchto pramenů následně za přispění judikatury a odborné literatury vyvěrá analyticko-popisná část představující podobu současného odůvodnění českého civilního rozsudku soudu prvního stupně. V další části přistupuje práce k dosažení svého cíle – podrobuje 150 rozsudků empirickému výzkumu inspirovanému obsahovou analýzou, čímž odhaluje skutečné dodržování požadavků kladených na soudce při písemném odůvodnění rozsudku. Tento výzkum navíc umožňuje práci odkrýt další, ať už pozitivní, či negativní jevy vyskytující se v odůvodněních, které dosud nebyly zmíněny v odborné literatuře.

Poslední část práce prezentuje výsledky analýzy a následně nad nimi vede polemiky a navrhuje vlastní řešení odhalených nedostatků. Celkově analýza potvrzuje, že česká rozhodnutí jsou součástí německého soudního stylu. V úvodní části odůvodnění, v níž soudy představují řešenou věc, a v části skutkové, v níž soudy zjišťují skutkový stav, se zdá být největším problémem opisování ze soudního spisu. Část právního posouzení trpí mimo jiné samoučelným opisováním textu zákona bez náležitého napojení na zbytek odůvodnění nebo nedostatečnou aplikací judikatorních závěrů na skutkové okolnosti řešeného případu. Kromě toho práce odhaluje různé způsoby přebírání judikatorních a doktrinálních závěrů do právní argumentace a sleduje jejich četnost, srovnává některé prvky odůvodnění podle generací soudců nebo upozorňuje na vybrané jazykové jevy typické pro právní jazyk.

Klíčová slova:

soudní rozhodování, právní psaní, právní jazyk, soudcovská aplikace práva

Formal and Linguistic Aspects of Judicial Decisions

Abstract

The central theme of the thesis is a written form of justification of judicial decisions, which is a crucial element in preventing arbitrariness in judicial decision-making. The aim of the thesis is to examine current form of civil judicial decisions of district courts. In order to do so, the thesis starts by doctrinally defining types of macrostructure and internal logic of judicial decisions, bound and free decision-making, and especially historical and ideological background of the Anglo-American, French and German judicial styles, which also includes the Czech judicial style.

The second part describes sources of legal regulation for the reasoning of a civil judgment at the constitutional, statutory, and sub-statutory levels. From sources of law with contribution of case law and expert literature emerges analytical-descriptive section presenting structure of the present reasoning in Czech civil judgments of courts of first instance. In the next part, the thesis proceeds towards achieving its goal – it subjects 150 judgments to empirical research inspired by content analysis, thereby revealing actual compliance with the requirements placed on judges in providing written justifications for judgments. Furthermore, this research enables the thesis to uncover additional phenomena, whether positive or negative, occurring in the reasoning that have not been mentioned in expert literature.

The final part of the thesis presents and subsequently discusses results of the analysis and proposes its own solutions to identified shortcomings. Overall, the analysis confirms that the Czech judicial decisions are part of the German judicial style. In the introductory part of the reasoning, in which courts present the case, and in the factual part, in which courts establish facts of the case, seems to be the most significant shortcoming copying from a court file. The legal analysis section suffers, among other things, from meaningless copying of statutory text without proper connection to the rest of the reasoning or inappropriate application of case law to the facts of the resolved case. Furthermore, the paper identifies various ways of adopting case law and doctrinal conclusions into legal reasoning and monitors their frequency, compares certain elements of reasoning by generations of judges or draws attention to selected linguistic phenomena typical of legal language.

Keywords:

judicial decision making, legal writing, legal language, judicial application of law